Emil Brumaru

CERȘETORUL DE CAFEA

POLIROM

EGO grafii

„Ţin minte o seară cînd, la Dolhasca, pe întuneric, m-am dus în grădină, între copacii din spatele casei, am îngenuncheat şi m-am rugat lui Dumnezeu să nu-mi ia poezia, să mi-o deie mereu, mereu. Nu eram patetic, eram speriat, simţeam că pierd ceva definitiv, deşi pe atunci scriam, umblam năuc de versuri, le pîndeam şi le prindeam uneori. Unde am greşit? Să fi rămas acolo, la Dolhasca? Dar în ultimii vreo trei ani nu mai scrisesem nimic, sau aproape nimic. Poate că aş fi reînceput? Cine ştie? Poate. Oricum, cîteodată, foarte rar, mai cred şi acum că voi reîncepe."

Emil Brumaru

„De la primele lor apariţii la rubrica aceea inegalabilă a «Cerşetorului de cafea», încep cititul revistei deschizînd-o la pagina în care strălucesc cuvintele lui Brumaru: «Stimate domnule Lucian Raicu…». Citesc nesăţios aceste scrisori din urmă cu un sfert de veac, deloc îmbătrînite, deşi (curios sentiment) din altă eră, de pe altă planetă, le decupez, le strîng în colecţia mea, a unui muzeu anti-imaginar."

Radu Cosaşu

EDITURA POLIROM
www.polirom.ro

Ego grafii

Emil Brumaru (n. 1939), unul dintre cei mai importanți poeți contemporani. Apreciat în egală măsură atît de critica literară, cît și de publicul larg, reușește să impresioneze și cu personalitatea sa nonconformistă. Are rubrici constante în *România literară* și *Ziarul de Iași*, a scris la *Plai cu boi*, dă interviuri în revistele mondene, participă la discuții pe internet. A debutat în 1970, cu *Versuri*, volum premiat de Uniunea Scriitorilor din România. Alte volume publicate: *Detectivul Arthur* (1970), *Julien Ospitalierul* (1974), *Cîntece naive* (1976), *Adio, Robinson Crusoe* (1978), *Dulapul îndrăgostit* (1980), *Ruina unui samovar* (1983), *Dintr-o scorbură de morcov* (1998), *Poeme alese (1959-1998)* (2003), *Opera poetică* (2 vol., 2003), *Fluturii din pandișpan* (2003), *Poezii* (carte la borcan, 2003). Este laureat al Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu" (2001), pentru „Opera Omnia". Poemele sale au fost incluse în antologii din România, Germania, Franța, Anglia.

© 2004 by Editura POLIROM

www.polirom.ro

Editura POLIROM
Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33, O.P. 37;
P.O. BOX 1-728, 030174

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

BRUMARU, EMIL

Cerșetorul de cafea : scrisori către Lucian Raicu /
Emil Brumaru – Iași: Polirom, 2004
240 p.; 19 cm (Ego-grafii)

ISBN: 973-681-758-X

821.135.1-6

Printed in ROMANIA

Emil Brumaru

CERŞETORUL DE CAFEA

Scrisori către Lucian Raicu

POLIROM
2004

Sînt îngrozit!
Am patruzeci şi unu de ani

Stimate domnule Lucian Raicu,

Sînt îngrozit! Am patruzeci şi unu de ani şi-ncă nu am scris acele scrisori pe care de mult mă gîndesc să vi le trimit. Ce-am făcut, ce fac? Pe zi ce trece îmi plac tot mai mult personajele negative din cărţile adorate. Eram nebun după Nastasia Filippovna, acum îmi vine să-i dau un şut în cur de cîte ori o întîlnesc prin *Idiotul*! Nu mai vorbesc de Mîşkin, care mă exasperează. Ce-o fi asta? Uite, o spun cu mîna pe inimă, îmi place Lebeadkin şi Ippolit. A, văd că, dus de creion, am scris Lebeadkin în loc de Lebedev! Nu-i nimic, amîndoi îmi sînt deopotrivă de dragi. Plus tata lui Ganea, mitomanul fabulos, generalul Ivolghin.

*
* *

Scriu cu creioane şi pe foi dictando anume. Poate aşa o să fiu mai natural, o să-mi înlătur tracul. Dar să nu uit: nu-i delicios că toate cele trei fiice ale generalului Epancin sînt trupeşe şi halesc pe sparte

începînd cu micul dejun?! Le văd mari şi cărnoase, transpirate şi păroase!

* * *

În prima mea vizită la dumneavoastră, la un moment dat, cred că spre sfîrşit, m-a izbit halucinanta asemănare pe care v-o căpătase chipul cu cel al lui Gogol!! Vreau să mă înţelegeţi bine. Nasul, ochii, sprîncenele, *aerul* din jurul feţei *acut spiritualizate*, toate mi-au adus brusc în memorie fotografiile lui Gogol. A ţinut o clipă, poate mi s-a părut.

* * *

Acum vreo săptămînă l-am întrebat pe Dinescu dacă nu-i este frică uneori că s-ar putea să nu mai scrie. El mi-a răspuns: „Nu mi-e frică, bătrîne, ce pula mea! eu scriu un jurnal, n-are cum să se termine". Da, m-am gîndit, are dreptate. Dar dacă la un moment dat îţi dai seama că persoana ta *nu merită* să-i consemnezi întîmplările într-un jurnal?

* * *

Nu a citi o carte, cît a o aştepta să fie scrisă. Iată, de cînd ştiu că veţi scrie despre Eminescu, iau volumele groase, dumnezeieşti ale ediţiei Perpessicius, citesc pe ici, pe colo şi mă gîndesc la cartea care se încheagă undeva chiar despre acele rînduri ce le am

sub ochi. Ce plăcere! Să ştii că peste cîţiva ani vei avea la căpătîi o carte formidabilă! Să-i ghiceşti formatul, să-i presupui capitolele. E ca şi cum aş alcătui-o eu!

•
• •

Totdeauna părinţii sînt dezamăgitori. De aceea şi eu, ca tată al lui Scămoşilă (mai şi pronunţînd „Scămoşîlî"!), v-am produs o impresie penibilă!

C-o stimă veche
şi-o prietenie hodoronc-tronc,
Emil Brumaru

24.VI.1980

România literară, nr. 1 din 8 ianuarie 2003

Mă atîrn de un creion și-o coală de hîrtie

Iubite și stimate domnule Lucian Raicu,

Sînt zile, ca asta din fața mea, în care nu aș mai vrea să mă trezesc din somn. Din cînd în cînd, rupturi adînci în suflet, alunecări imprevizibile de spaime, de sentimente, prăbușiri totale de speranță mă fac să-mi blestem destinul și așa destul de precar. Ce este dragostea? Ce este ura? Pentru ce uităm absolut tot trecutul într-o clipă aprigă de mînie? Ce este viața? Iată întrebări care se îmbulzesc neputincioase, declanșate de întîmplări pe care nu le pot mărturisi. Mă atîrn de un creion și-o coală de hîrtie, mă gîndesc la fata mea, Andreea, la glasul ei minunat, subțire, încrezător în invincibilitatea mea. Peste tot și de toți mi se spune: ce faci?, de ce stai degeaba?, fă bani, bani, bani, bani! Este nespus de greu să trebuiască să explici celor mai dragi, mai apropiați, că, și nu mi-e rușine s-o spun, din adolescență, visul meu împodobit, lucrat seară de seară, crescut în taină, visul meu trecut prin acea perioadă cruntă de la nouăsprezece ani cînd, bolnav de tuberculoză, făceam așa-numita „cură cadaverică" (trebuia să stau *absolut* nemișcat), visul meu de tînăr doctor

de țară, iremediabil înfundat în singurătatea unui sat necunoscut, visul meu pueril poate, dar veșnic prezent, a fost, este *să fiu scriitor*. „Profesiunea" de scriitor. Sînt eu un „parazit", un tip care stă cu cracii în sus, pe pereți, și-și pierde vremea citind Dostoievski? Pentru ce chiar cei mai de lîngă inima mea, din aburul respirației mele cotidiene, mă lovesc nemilos cu același și același cuvînt: *bani*? Scrisoarea asta iese din șirul celor pe care vi le trimit. *Și n-aș vrea să-mi amintiți de ea*. Probabil că vin săptămîna viitoare în București. Sînt terorizat de ceea ce mi se întîmplă. O, desigur, aș dori să „lucrez", să fiu aici, în Iași, la o revistă. Dar e imposibil. Nimeni nu mă poate primi, nimeni nu vrea să mă primească. Fac parte din Asociația Scriitorilor din București, sînt oaia gri de aici. Cum se poate destrăma tristețea, cum se poate înlocui cu altceva? De fapt, nu tristețea care-i chiar plăcută, ci arderea uscată, fără flacără, a celor mai intimi stîlpi de sprijin? Un minim de confort interior, o oarecare liniște; de unde?

*
* *

N-am dorit deloc să fiu patetic. Am scris pentru a mă liniști, pentru a trece asupra altuia povara unei clipe prea grele. Nu trebuie să vă speriați, voi continua ca și mai înainte. „Spărtura" asta e întîmplătoare. A mă văita, ce lucru lipsit de gust! Stau la etajul V. Ieri, Tamara Nikolaevna, nici mai mult nici mai puțin, a aruncat pe fereastră un scaun!! Gest superb, dar el n-a căzut pe jos pe ciment, ci-n sufletul meu și s-a făcut praf. Este o scrisoare, vă

dați seama, pe care doresc s-o citiți *numai dumneavoastră*. Dacă ea ar afla c-am deconspirat momentul acesta de „iritare", s-ar produce lucruri și mai rele. Vă rog. Sînt mîhnit, mult prea mîhnit, iubite și stimate domn Lucian Raicu.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

2.VIII.1980

P.S.: Vă rog, nu-i spuneți lui Dinescu de chestiile astea. Vă rog.

România literară, nr. 2 din 15 ianuarie 2003

A mînca prune *Tragedia*!

Stimate domnule Lucian Raicu,

După ce se ceartă cu taică-su, după ce-şi pierde umbrela, după ce face-un scandal enorm şi cu nevastă-sa, după ce, în finală, îşi bate şi copilul, vă întreb, ce-i mai rămîne unui om de făcut? Să scrie o scrisoare! Şi nu oricui. O scrisoare în care să nu fie vorba despre nimic. În care tristeţea să pară vioaie, plăcută, parcă aşteptată, aşa, ca divertisment.

Acum cîţiva ani am descoperit o metodă de-a înlătura durerea! Da, prin clasificarea ei minuţioasă. Luam un creion şi-o hîrtie şi-o încadram în genul, specia etc... O pulverizam! Pînă la urmă, tot clasificînd, mi-am făcut un tabel complet de dureri! Din clipa aceea, totul a început din nou. Trebuia altă metodă. N-am descoperit-o încă.

*
* *

Chestia cu frica în faţa colii albe cred că se poate rezolva aşa: se ia o coală *liniată*! Şi, dacă toate liniile astea paralele se întîlnesc, cum zice formidabilul Lobacevski, la infinit, înseamnă că toate

cuvintele mele se vor întîlni și ele, undeva, într-un fel de frăzoi unic. Interesant!

* * *

Acum cîteva zile am descoperit în *Pomologia R.S.R.* un soi californian de prune. A mînca prune *Tragedia*! Prețios. Parcă tot mai cinstit e a mînca un soi românesc numit *Băligos*!

* * *

Pentru că am vorbit de *Pomologia R.S.R.* Nu este om care, văzînd-o, să nu mă întrebe: ce faci dom'le cu asta? Am cărat cele opt volume uriașe de la Dolhasca la Iași, de la Iași la Coarnele Caprei, de la Coarnele Caprei iar la Iași. Toți se împiedică de ele, vor să le dele afară! Dar, gîndiți-vă, un volum e despre *măr*, unul despre *căpșune*, *zmeură* etc. E bine, e liniștitor să ai cărți enorme despre fructe. Visez o enciclopedie vastă despre mărar. Cu planșe, cu hărți care să prezinte circulația soiurilor de mărar în Europa, cu oglinzi în care să se zărească viața lui virtuală!

* * *

Nu am nimic cu Geo Bogza, nu am nimic cu Fănuș Neagu, sînt perfect în afara scandalului dintre ei. Dar de ce, de o bună bucată de vreme, mă irită

secret veşnica, ampla cutremurare în faţa oricui şi a orice a lui Bogza? Nu ştiu, constat doar. Solemnitatea lui funcţionează ca un ceasornic cu cuc, bine şi regulat întors şi aş fi tentat, din pură curiozitate, cînd iese cucul şi zice cu-cu! să-i strîng ciocul cu degetele. Acum, după ce am scris fraza asta, îmi dau seama că nu-i întîmplătoare. Bogza dădea, din cînd în cînd, *ora exactă*. Cred că acelaşi sentiment îl încerc şi-n faţa permanentului extaz al lui Alexandru. Se mai extaziază omul, nu zic nu, dar nici chiar aşa! Am impresia că la el micţiunea şi extazul *îl trece*, pur şi simplu. Numai că omul cu bun-simţ nu se pişă-n public!

Cu stimă şi mii de pamflete,
Emil Brumaru

28.VI.1980

România literară, nr. 3 din 22-28 ianuarie 2003

Nici roua n-o poate lua de la început

Stimate domnule Lucian Raicu,

A lua totul de la început! Dar asta-i imposibil. O singură dată poţi lua *totul de la început*. Pe urmă, iei *totul de la sfîrşitul* celor petrecute înainte. Nici roua n-o poate lua de la început. Picătura din dimineaţa asta stă pe locul săpat în foaia crinului de picătura de ieri. Ce chin chinezesc pe capul bietelor flori de-a fi pocnite-n corolă mereu, mereu...

* * *

Mă dădeam mare c-am descoperit, fulgerător, asemănarea dumneavoastră cu Gogol! Dar iată că ieri am luat în mînă o carte de-a lui Valeriu Cristea şi ce citesc?

„...exista – am avut întotdeauna impresia – ceva izbitor gogolian în unele din calităţile şi *chiar în unele din trăsăturile înfăţişării lui Lucian Raicu.*" Îmi rămîne doar satisfacţia de-a fi remarcat acelaşi lucru împreună cu Valeriu Cristea, pentru că articolul, recunosc, abia acum l-am citit prima dată.

Şi pentru că a venit vorba de Gogol. Ştiţi care-i marea mea suferinţă? Lipsa volumului 2 din seria de *Opere* în 6 volume a lui Gogol. Desigur, am în B.P.T. acest volum. Dar seria aceea, citită cînd eram aproape copil, o iubesc, îmi dă plăceri nebănuite numai ţinînd-o-n mîini.

A avea o voce de zile mici!

„Scrisoarea-i o prostie! Scrisori scriu spiţerii..." Am citat din Gogol! Dar dacă citatul ăsta, pe care cred că eu l-am descoperit, se află-n cartea dumnea-voastră?

Una din marile mele disperări de lector este că nu pot citi toate cărţile unui autor dintr-odată! Ce delir ar fi să-l am pe Dostoievski integral, în aceeaşi lectură, în cap! Dar în timp ce citesc *Idiotul*, de exemplu, am uitat o mie de nuanţe din *Crimă şi pedeapsă* şi tot aşa... Nu pot citi decît o singură carte. Iar dintr-o carte nu pot citi decît o pagină!

*
* *

Îmi place, dimineaţa, cum mă scol şi-mi fac o ceaşcă mare de teracotă cu cafea, *fără a vedea oameni*, să intru în lectură. Dacă zăresc cumva pe taică-meu, s-a dus dracului tot farmecul. Nevasta mi-o acopăr c-o pătură.

*
* *

Vă scriu pentru ca să-mi fie ruşine. Pentru ca mereu cu o nouă scrisoare să şterg impresia penibilă pe care-a lăsat-o cea dinainte. Vă scriu pentru că aţi intuit enorma importanţă a lui Scămoşilă-n viaţa mea. Vă scriu pentru că-l invidiez pe Dinescu că poate, atît de simplu, să fie alături de dumneavoastră. Simt nevoia unei ucenicii, am simţit-o mereu. Nu-mi mai este teamă de ridicol. Mai exact, mi-e teamă, *dar ştiu că-l înţelegeţi.*

Cu stimă şi ucenicie,
Emil Brumaru

1.VII.1980

România literară, nr. 4 din 29 ianuarie – 4 februarie 2003

Dar mai ales sînt contra şurubului

Stimate domnule Lucian Raicu,

Încerc să vă scriu o scrisoare nu cînd, aşa cum mi se întîmplă uneori dimineaţa, aburit de cafea, sufletul mi se dilată brusc şi parcă zăresc ceva, nu ştiu precis ce, dar am senzaţia că aş putea comunica, aş putea bucura, aş putea să fiu iar viteaz şi pur printre cuvinte, ah, nu, nu, ci *acum*, după ce am cărat un frigider la gară, l-am urcat icnind în vagonul de bagaje şi-am înjurat din toată inima *obiectul*! „Umiliţi şi obidiţi", dar nu de oameni, de obiecte! Poate că de asta am încercat permanent, din răsputeri, să mă pun bine pe lîngă ele. O clanţă care nu vrea să se mişte decît cînd îi trăsneşte ei prin broască, un dulap ce scîrţîie oricît l-ai implora şi tămîia (şi eu l-am şi „lăudat" în scris!!) etc. ei bine, toate astea mă fac pilaf. Dar mai ales sînt contra şurubului! Şurubul e un despot absolut. Se strînge cînd vrea, se desface cînd nici nu te aştepţi. Şurubul, stimate domnule Lucian Raicu, cu ghiventul lui capricios!

*
* *

Să continuu deci, fără har, scrisoarea. O, de-aș avea o sfoară de moșie, un conac în ruină, cîțiva mesteceni și-un samovar! Să-mi pun o haină ușoară, să-mi iau pălăria de pai și pușca de vînătoare, să-nham o iapă calmă la șaretă și, fluierînd prepelicarul, să plec la plimbare! Să mănînc somon și batog, să joc biliard la o moșieriță tînără și văduvă, vecină îmbrăcată-n museline albe, trupeșă și tandră, ahtiată după discuții fine, dar ascunzînd în lenjeria-i intimă acel pizdoi pe care bănuiesc că-l au toate eroinele lui Turgheniev!

*
* *

Sau să mă duc la zemstvă cu chibitca! Să beau o votculiță cu substitutul de procuror și cu comandantul cercului de recrutare! Și s-o bîrfim puțin pe noua mareșăleasă a nobilimii! „Dar nurii Katerinei Ivanovna?"

*
* *

Am mai spus-o, beția dumneavoastră este o *inițiere în delicatețe*. Vreți și un argument? Unul ar fi că de la o anumită cantitate de vin nu mai vorbeați, ci doar vă desfoliați ideea, prin gesturi, ca pe-un trandafir. Am fost uimit, vorbesc extrem de serios, de grația, de nesfîrșita irizare-n zeci de nuanțe pe

care o capătă, în acest nou şi fraged sistem de semnalizare, *mesajul dumneavoastră*!!! Asta ca să pun un punct de aur scrisorii mele!

Cu stimă şi urlet,
Emil Brumaru

5.VII.1980

România literară, nr. 5 din 11 februarie 2003

Ce odihnitor e să scrii unui critic!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ce poate „conţîni" o scrisoare? Te scoli dimineaţa, pe la şase, deschizi geamul, îţi faci o cafea mare în vechiul ibric albastru, o torni într-o ceaşcă temeinică de teracotă galbenă, iei o carte (de obicei una citită de două-trei ori), respiri, sorbi, citeşti. Dar vrei să comunici cuiva plăcerea celor trei verbe matinale! Ascuţi bine cu lama două creioane „Koh-I-Noor" B, potriveşti foaia liniată pe furnirul maro al biroului, priveşti acoperişurile verzi, asculţi zgomotul hidroforului şi-ţi dai seama, deodată, că totul e pierdut, iremediabil pierdut: adolescenţa, poezia, dragostea, prietenia. Rămîne lectura. Atît.

*
* *

Ce *odihnitor* e să scrii unui *critic*! Orice ai spune, oricît de subtil sau de nasol, ştii că *textul* tău are şansa de-a căpăta, prin ochiul inteligent al celui ce-l priveşte, un grad de refracţie nebănuit, surprinzător, aşa cum se întîmplă cu linguriţele lăsate banal, după ce ai lins şerbetul de pe ele, în apa unui pahar: se frîng delicios întru candoarea legilor fizicii! Chestia-i însă că se *frîng*.

•
• •

Scrisorile îmi dau și frisonul, tensiunea emisiunilor „în direct". Aici nu se mai poate corecta nimic. A face ciorne la scrisori (și, demult, am căzut și eu în păcatul ăsta) *e o porcărie*, pur și simplu!

•
• •

Dar să nu mint. E adevărat, nu fac ciorne însă, dacă în timpul zilei îmi trec niște cuvinte prin suflet, caut să mi le fixez, să le țin intacte-n memorie pînă ce cîndva, nu știu cînd, voi lua creionul și voi scrie. Important e totuși altceva. Sînt curios să văd ce va ieși! Ce voi mai zice? *Ce voi mai ascunde?!*

•
• •

Să fie, mă întreb acum, o pacoste pe capul dumneavoastră plicurile mele? Pentru că avantajul meu este enorm: acela de a nu dori un răspuns. (S-ar putea să mint!)

•
• •

Ei bine, iată un final *grosolan*, *josnic*: întrerup totul ca să mă duc să iau de la reparat un uscător de păr tip UP-5!!! Obiectul! În ultima secundă o rază de lumină, obiectul se numește *Diana*!

Cu stimă și violență,
Emil Brumaru

7.VII.1980

România literară, nr. 6 din 12 februarie 2003

Patru ouă de rață

Stimate domnule Lucian Raicu,

De cîteva zile Iașul e năucit de tei. Un aer moale, dulce-dulce, răbufnind fierbinte în jurul femeilor înhămate la propriul lor cur, îmi copleșește eminescian sufletul, mi-l face ca pe-o baltă lină-n unde lenește, aproape uleioase, de parfum. Aici și acum trebuie scris despre Eminescu, în altă parte fraza nu va avea mireasmă specifică și, unde nu-i iz, știți și dumneavoastră, vai de pizdă!

*
* *

Aseară mi-a telefonat Dinescu. Nu eram acasă, dar ce bucurie blîndă am avut cînd am aflat de la maică-mea că lunganul ăsta genial, cu fața ca un galoș decolorat de spirt, și-a adus aminte de mine. Cînd voi prinde de secundă o oră fericită, vă voi descrie întîlnirea, marea mea întîlnire cu Dinescu din 1972. Existența lui în carne proaspătă și oase fluide m-a uimit, atunci, atît de tare, încît nu-mi venea să cred că-i el. Ce delir, ce salvare!

•
• •

Recitesc *Idiotul* şi-mi aduc aminte că Dinescu purta volumul întîi, din ediţia B.P.T., într-o taşcă, în zilele acelei prime întîlniri. Da, da, mi-a atras chiar atenţia asupra prefeţei scrise de dumneavoastră! Cum se leagă totu-n amintiri!

•
• •

Dar, pentru că am apucat-o pe partea Dinescului, să însemn şi chestia cu ouăle de raţă! Pus pe cumpărături fabuloase, scoţînd banii cu pumnul din geanta lui adusă din Paris, Dinescu cel de acum, cu vreo cîteva săptămîni în urmă, înfometat superb, a cumpărat fulgerător din piaţa Sfîntul Spiridon patru ouă de raţă! Îi plăceau, erau verzui şi mari, promiteau gălbenuşuri cît roata carului mic! Dar la o coadă de moşnegi pensionari, la pîine, auzind ei că vorbim de ouă de raţă, au început să spună că-s periculoase că au „saponele", că ţi se-nfig ăstea în ficat şi mori, crăpi! Am mai adăugat şi eu, doctorul, că salmonella e într-adevăr nasoală şi iată-l pe Dinescu băgîndu-i în pizda mă-sii pe toţi şi nemaimîncînd ouăle. Sînt sigur, absolut sigur, că-n viaţa lui nu va mai lua ouă de raţă! Fiindcă au „saponele"!

•
• •

Şi ca să-nchei în stilul verbal al lui Dinescu: Alexandra, Adelaida, Aglaia, toate nefututele, toate

cu himenele-n flăcări. Iar Nastasia Filippovna, de la şaisprezece ani, ciuruită de pule! E o diferenţă!

Cu stimă şi caniculă,
Emil Brumaru

11.VII.1980

România literară, nr. 7 din 19 februarie 2003

Din ce în ce mai despărţit de noi toţi

Stimate domnule Lucian Raicu,

După cel de al doilea telefon al lui Dinescu, să caut să-mi descopăr nu dumneavoastră, ci mie motivele care m-au făcut, la un moment dat, să iau creioanele, hîrtiile liniate şi „curajul" de-a vă scrie? El, Dinescu, mai în glumă, mai în serios, mi-a zis: „Bătrîne, eşti şmecher, îţi apare o carte, îi scrii lui Raicu, efectele sînt cele scontate!". Da, o să-mi apară o carte, vă scriu... Numai că ar fi totul prea simplu, prea văzut „din afară". Şi de altfel, se va observa, în timp, că e vorba de cu totul altceva. De fapt, „declanşarea" a produs-o, fără să ştie, chiar Dinescu! Cele două zile petrecute împreună cu el, acum vreo cîteva săptămîni în urmă, au adăugat acea „gută de Amor", vorba lui Depărăţeanu, ce-a făcut să mi se verse-n bulbuci spumoşi sufletul. Bine, veţi spune, acesta nu-i un motiv, ci un „factor adjuvant". Da, voi răspunde, Dinescu, dezinvolt, m-a lovit cu mîna peste cot şi degetul meu, care de mult stătea încîrligat pe trăgaci, a apăsat. Puşca o pregătisem, puşca mea subţire, cu lunetă, cu migala celui mai nostalgic asasin!

Inițial am vrut ca toate scrisorile să aibă un supratitlu: *Recviem pentru „Scămoșîlî"*. Mă gîndeam chiar la o periodicitate a lor strictă, ca și cum ar fi fost o „publicație"! Mi-am dat seama, pe urmă, că asta m-ar stingheri, m-ar inhiba. Iar despre *Scămoșîlî* eu n-am prea scris nimănui, nimic. Nu am putut. Acum, după atîția ani de la moartea lui, sînt din ce în ce mai convins că acest motan psihopomp mi-a dus sufletul meu cel adevărat, de poet, cu dînsul, pentru totdeauna, pe-un tărîm sălbatic și dulce. Cu dispariția lui Scămoșîlî, stimate domnule Lucian Raicu, poezia mea s-a sfîrșit.

Unul din motivele (pe care le voi dezvălui încetul cu încetul) ce m-au făcut să vă scriu a fost, nu zîmbiți, *poziția*, *amplasamentul* dumneavoastră, în timpul celor două vizite ale mele, în cameră. Stăteați *singur*, într-o parte a odăii, cu geamul deschis abisal în spate, bînd meticulos, din ce în ce mai *despărțit* de noi toți care, absolut semnificativ, stam în cealaltă parte, dincolo de peretele, cu înaintarea nopții, tot mai vizibil tencuit. *Izolarea* era atît de netă, de imposibil de învins încît, dacă aș fi aruncat c-o prăjitură-n dumneavoastră, ea s-ar fi lipit spectaculos, cam la vreun metru și jumătate de țintă, de zidul de după care ne mai făceați semne!

Cu stimă și tristețe,
Emil Brumaru

15.VII.1980

România literară, nr. 8 din 26 februarie 2003

Apoi cît de trist am fost

Stimate domnule Lucian Raicu,

Iată-mă pus, din cauza telefonului de-aseară, dat de Dinescu de la dumneavoastră, din nou în situația de-a mă justifica! „Ești un mari șmecher, bătrîne!", mi-a zis el. Numai că de data asta nu l-am mai crezut! Să fie dînsul puțin „gelos"? M-ar bucura! Mai e însă și faptul real că, în ultima vreme, *datorită acestor scrisori*, Dinescu mi-a telefonat de vreo patru ori, ceea ce-i o realizare! Adică nu m-a lăsat singur.

•
• •

Ce mult m-am dilatat în fericire cînd a apărut primul volum de corespondență al lui Odobescu, 3000 de scrisori!! Dumnezeule! Apoi cît de trist am fost, răsfoind, să văd că majoritatea le-a scris în *altă* limbă. Pe mine mă interesa, pînă la fierbere, gustul limbii odobesciene, intimitatea aceea inimitabilă, pe care ți-o dau numai scrisorile, cu sufletul netrucat al scriitorului. Savoarea bulbucului necontrolat, umflat spontan pe deasupra paginii în chiar clipa-n care te fute dulce și fulgerător gîndul. Or, scrisorile lui în franceză, vorbind exact, foarte exact, nu mai țin de

literatura română! A le traduce? Se spulberă şi ce-a mai fost! Păcat, mare păcat că Odobescu nu şi-a scris toate cele 3000 (!) de scrisori cu ţîţa mamei în gură.

•
• •

Pe de altă parte însă, scrisorile „franţuzeşti" ale lui Odobescu primesc o aromă specială, capătă un fel de comic involuntar: „Un dentiste de Bucarest prépare une collection fort intéressante en ivoire...".

•
• •

Şi totuşi, fiţi atent, nu-i mult mai delicios să citeşti, în româneşte, o chestie ca asta?

„Dragă D-le Mirea

Era convenit să venim azi la teatru ca să regulăm tablourile."

•
• •

Ca să adaug imediat „J'ai tâché de voir Mitică hier...".

•
• •

Cînd vom avea cele nu ştiu cîte volume în faţă, cu toate scrisorile lui Odobescu, alta va fi literatura română, v-o jur!

•
• •

Dumneavoastră aveţi o cu totul altă părere. Anume că nu în jurnale, nu în scrisori scriitorul e „cel adevărat". Că, şi-l luaţi pe Tolstoi de exemplu, e mult mai autentic cel din operă, mai sincer, mai nestăpînit de limitele propriei vieţi. Desigur, aşa este. Dar să nu uităm că *opera* celor mai mari scriitori e, de fapt, un *jurnal*! Întrebaţi-l (eu am făcut-o!) pe Dinescu!!!

•
• •

Şi ca să fiu galant şi pur, îmi scot pălăria albă de pai ţeapăn, mă înclin cu bastonul subţire sub braţ şi-i sărut mîna incomparabilei doamne Sonia Larianovna!

Cu stimă odobesciană,
Emil Brumaru

17.VII.1980

România literară, nr. 9 din 19 februarie 2003

Voi începe să-mi amintesc c-am fost și poet

Stimate domnule Lucian Raicu,

Aș vrea să fiu limpede și pur, să vă pot scrie fericit despre Tom Sawyer și Huckleberry Finn, să-mi arunc sufletul în mari clipe luminoase, să văd iarăși printre cuvinte leaturile subțiri, proaspete, abia geluite ale gardurilor din copilărie, să vă fac să vă pară totul ușor, apropiat, simplu, la îndemîna celui mai leneș gest, să rîd din toată inima de rouă și să vă arăt cu degetul cum fluturii se fut în aer! Dar mă întorc mereu, mereu, mereu la Dostoievski, la Cehov, la Gogol, la rușii ăștia mari și de necuprins, blestemat să nu mai înțeleg altceva. Dar parcă pe ei îi înțeleg? Îmi scapă tot timpul, trebuie să-i iau iar și iar de la prima pagină; uneori arunc cartea, dar mă întorc cu aceeași poftă, sau scîrbă, sau credință la *dînșii*. Ce s-a întîmplat? Unde-i chichirezul? M-aș tot duce în gubernniile lor imaginare, pierdut, bînd samovare-ntregi de ceai, iubind și urînd adînc Nastasii și Grușence! Și ce-aș mai „țopăi" cu Lebedev!!

•
• •

Uneori mi-e atît de dor de Dinescu, nu cel de acum, mi-e nesfîrşit de dor de Dinescu pe care l-am cunoscut în '72. Era înalt şi subţire, avea plete aproape blonde, părea uluit el însuşi de poeziile pe care le spunea, le cînta, le făcea parcă atunci, pe loc, în joacă, anume pentru mine. Se simţea „geniul", plutea în jurul lui ceva sfîşietor de gingaş, un fel de răsuflare-a îngerilor păzitori, aburul ocrotitor al gărzii personale de serafi. Cucerea clipa şi o arunca la spate pentru a cuceri, cu mai multă plăcere, clipa următoare. Picioarele-i puţeau a găină moartă, diavolii aveau grijă să-l ieie în primire de la călcîie, dar el rezista superb, înjurînd candid în dreapta şi-n stînga, împrăştiind spre stupoarea tuturor „pule" şi „pizde" şi „futaiuri" de clocotea văzduhul, ca pe nişte crini negri smulşi din teribila lui puritate. Doamne, mă gîndesc acum, eu am văzut poezia întruchipată într-un om!

•
• •

Mă întreb şi-acum: aţi primit oare prima mea scrisoare pentru dumneavoastră? Apăruse cronica la *Versuri* în *R.l.* Nu vă ştiam adresa. Am trimis plicul, cu foaia pe care cred că erau trei-patru rînduri, la redacţie. Ce ciudat. Doar cu ziarul în mînă, *uitîndu-mă*, nu exagerez, ceasuri întregi la pagină, *nu citind-o*, m-am simţit „scriitor"! A fost ca o învestitură, ca o spadă lăsată pe umărul meu. Parcă ţin

minte că asta v-am şi scris atunci: că, în sfîrşit, mă simt scriitor. Nu bănuiam că peste aproape zece ani voi începe să-mi amintesc c-am fost şi poet!

Cu stimă şi cofeină,
Emil Brumaru

18.VII.1980

România literară, nr. 10 din 12 martie 2003

Nastasia Filippovna era lesbiană

Stimate domnule Lucian Raicu,

Acum, c-am devenit *Membru Corespondent al Academiei Lucian Raicu*, făcînd, cum se cade, elogiul unuia din membrii plini, Dinescu, nu-mi rămîne decît să continuu la infinit, îngrozind poşta, istovind poştaşii şi-nfundînd pînă la refuz cutia dumneavoastră cu scrisori, nu uitaţi, nu uitaţi, scrise dintr-un foc, adică exact aşa cum se aud în sufletul meu, cînd iau creionul şi, barbar, înţep hîrtia-n cur cu grafitul! Un foileton lampant! O groază dulce-acrişoară c-un veşnic „va urma"! O rîmă-ntinsă metamer cu metamer, după o ploaie fragedă, între Cuza-Vodă şi Ştefan cel Mare! Da, stimate domn, între Cuza-Vodă şi Ştefan cel Mare, nu mi-e jenă s-o zic! Şi s-o susţin, stimate domn, şi s-o susţin!!

*

* *

„...aţi putea dumneavoastră... Dar nu, trebuie să exprim în cuvinte mai tari, mai plastice, nu – *aţi putea*, ci – *aţi îndrăzni*, uitaţi-vă acum la mine, să afirmaţi că nu sînt porc?!"

•
• •

Raskolnikov omoară baba-n iulie. Tot în iulie, Rogojin bagă cuțitu-n Nastasia! E luna crimelor, se pare!

•
• •

(Plouă, e ora șase și jumătate dimineața. Acoperișurile ude, mirosul bobului de apă strivit pe tablă, zgomotul orașului. O furie strunită bate din copite-n mine. Corectura a doua, sosită la editură de zece zile, îmi va fi trimisă abia săptămîna viitoare! De ce-or fi ținînd-o atît la ei? Și mă macină gîndul că iar mi s-a umblat la titluri! Dea Domnul să nu fie așa fiindcă sînt pus, enorm încrîncenat, pe-un scandal dostoievskian!!!)

•
• •

Să nu uit: și camera lui Raskolnikov, și cea a babei (prima odaie) sînt tapetate *galben*. R. stă într-o mansardă a unui imobil cu *4* etaje. Baba stă și ea la etajul *4*. Și, culmea, Marmeladov, tot la catul *4* locuiește. Același nivel!

•
• •

Vă promit că o dată, cu cartea-n față, dînd citate, suflecat pînă la coate și cu mîinile umblînd, ca

măcelarii, prin „organe", voi demonstra că *Nastasia Filippovna era lesbiană*! Cum de nu s-a spus pînă acum? Sau poate că s-a zis şi nu ştiu eu!

*
* *

Dinescu (iar revin la el!) are uneori, aşa, ca chestie, parcă vrînd s-o facă pe „şmecherul", cu mine, nişte gesturi de mare delicateţe. Curios! Parcă i-ar fi jenă de ceea ce-i mai blînd, mai cald, mai dureros de afectuos în el. De unde, *autenticitatea* lui!

Cu stimă, ploaie şi lecturi,
Emil Brumaru

19.VII.1980

România literară, nr. 11 din 19 martie 2003

1
Drept care, cu această scrisoare, încep numerotarea!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Să facem un mic, dar delicios, calcul. Dacă eu, mort-copt, aş reuşi să scriu zilnic cîte o scrisoare, timp de trei ani, am ajunge ca pe la jumătatea lui '83 să aveţi un valizoi ticsit cu *o mie* de plicuri! Ceea ce ar începe să semene a *operă*!! Scriindu-le, după cum v-am spus, în direct, fără ciorne, fără copii, risc să se piardă, datorită poştei, vreo, să zicem, două-trei sute. Rămîn opt sute; e de ajuns! Plus că am scuza că cele mai frumoase au dispărut, nu că nu le-am putut scrie!! Bineînţeles, în trei ani, am un spaţiu care-mi permite să trăncănesc cîte-n lună şi-n stele, variind subiectele *şi sufletul* la nesfîrşit. Din cele opt sute rămase, să presupunem că o treime sînt pocnite-n moalele ideii! M-am făcut om!! Cu două sute de scrisori mă pot prezenta în faţa Domnului liniştit. „Ce-ai făcut tu, Brumarule, pe-acolo, pe pămînt?" „Doamne, aş răspunde, am scris trei ani, zilnic, cîte o scrisoare domnului Lucian Raicu, două sute s-au pierdut pe drum, două treimi din cele ajunse-s proaste, dar restul, Doamne, restul, etc..." „Bine,

①

Drept care, cu acestă scrisoare, [illegible]
Ilarie Dorneanu Iaşi Roma,

Îţi facem cu mic, bun sărutat, salut. Bucuria cea mai-apoi, să vină şi mai repede, este o scrisoare, timp de trei ani, cu ajutor ca pe [illegible] Iată ieri '83 să aveţi un volum [illegible] scrie cu o mie de plecări!" Cred că ar trebui să vorbesc la [illegible] Scrisoarea, bine cum v-am spus, în direct, fără ciorne, fără copii, fără să se piardă, dăruită poate, unor să fiarbă, dorinţa rele. Rămân apoi până; e de ajuns! Pleacă în curând în care mă frământ cu dispoziţie nu în ea nu-am putut [illegible] Înţeleg, înţeleg ani, cu un spaţiu cum mi permite să [illegible] scrisoare către Ilarie mă vede, cuvintă mărturisesc [illegible] respectul. Îţi respect să vede apoi rude Românie, să presupun cât o teamă sînt poezie-n muzicală ideea! Mi-am fiinţă am!! Ce bucuria rude de scrisori să pot pleacă în folo Dorneanu Ilarie. Ce-ai fiinţă tu, Bucureşti, pe-acolo, pe pământ?" Bucuria, ea răspunde, ca să nu te-ai, folosesc, cât o [illegible] Dorneanu Ilarie, Dorneanu rămân pleacă pe Ilarie, dorinţă Ilarie cele apoi-n poezie, Ilarie Dorneanu, Ilarie, etc.! Poate, mă-ta ţină cuvinte mă Ilarie, Ilarie Ilarie, Bucureşti cărţi să cuvintă să-i mai folosesc, mai te Ilarie, complet respect! Apoi!"

X

Drept care, cu acestă scrisoare, încep mărturisesc!

X

mi-ar tăia caimacul Dumnezeu, du-te tu Brumarule puțin în iad și continuă să scrii zilnic, nu te lăsa, completează-ți *Opera*!"

* * *

Drept care, cu această scrisoare, încep numerotarea!

V-am mai pomenit de gîndul meu de-a supraintitula scrisorile: *Recviem pentru Scămoșilă*. Un alt titlu ar fi: *Ruina unui samovar*.

* * *

Pentru *Ruina unui samovar* visez scrisori construite numai din citate! De preferință, din clasicii ruși. Un fel de colaje, eventual și niște extrem de scurte, telegrafice, comentarii.

* * *

Apoi aș putea înființa rubrici! Pentru variație aș scrie și un roman rocambolesc! Ce n-aș da să pot reînvia în mine spiritul lui Ponson du Terrail! Ce n-aș da să fiu Maurice Leblanc!! Unde e, în ce zare veșnic irizată s-a pierdut Arsène Lupin? Mi-a fascinat copilăria, toată viața mea, nu glumesc, am vrut să ajung un gentleman cambrioleur, un detectiv particular c-o secretară cu fesele mirobolante și sînii dulce detracați în hamuri! Sau să am geniul rău și suprarealist al lui Fantômas! Să pun portocale cu

fitil sub pupitrele elevelor de clasa a unsprezecea, la ora de dirigenţie! Şi să scriu cu creta, ca-n extaz, pe gardul şcolii: FUT! Dar toate sînt nişte miresme mitomane de cafea, la ora cinci dimineaţa, cînd vă însăilez, duminical, aceste rînduri, şi-mi închipui, pentru a cîta oară?, că încă, înc-aş mai fi-n stare să prind poezia de ceafă ca s-o pup în bot cu sete!

(va urma)

Cu stimă şi frenezie,
Emil Brumaru

20.VII.1980

P.S. (post-scriptum)? De ce nu P.C. (post-coitum)? Oare a scrie nu înseamnă *a poseda* cuvinte?

România literară, nr. 12 din 26 martie 2003

2
Se va citi pe melodia *Gui gău iau*

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ciudate sînt căile scrisului! Ieri, Balzac de buzunar, făcînd la planuri nu „din cuțite și pahară", ci din fluturi și dovleci, mă și vedeam cu „corespondența" publicată-n opt volume groase, legate strîns și deșucheat în mătasea celor mai fini ciorapi de damă! Azi, pleoștit, c-o noapte nedormită, după ce am terminat un fermecător Maurice Leblanc: *Victor, de la brigade mondaine*, îmi dau seama că mîna-mi atîrnă mai greu, că creioanele-s tocite, că „cheful" a pierit o dată cu gîndul că *trebuie* să scriu! M-aș tot culca și-aș tot dormi un secol numai să nu fac o literă! Și merg mai adînc: oare toată spuma asta de scrisori nu-i din cauza fricii, groazei de-a mă apuca și-a scrie o poezie? Poezie care, fiind proastă, m-aș chinui atît de mult s-o repar, încît mi-ar mînca zile și săptămîni. Și nici n-aș mai putea citi nimic! Și acum, încă mai adînc! Nu frica, nu groaza, ci neputința, certitudinea că nu mai pot scrie ceva care să-mi placă, că nu mai am *spațiul* necesar, mă determină să mă arunc cu capu-n jos și sufletul în sus în plicurile ce se cască zilnic ca niște prăpăstii ocrotitoare! Dar să nu uit un

amănunt esențial. Aceste scrisori sînt scrise *vis-à-vis de dumneavoastră. Vă implică* tot atît de mult ca și pe mine!

•
• •

Culmea, după trei sau patru săptămîni de tăcere, Mugur îmi dă un telefon și-mi *poruncește* (pentru a cîta oară?) *să scriu o poezie*! Și eu care-mi luasem de-o grijă!

•
• •

S-ar mai putea un lucru. La un moment dat, torturat de obligația de-a scrie zilnic, ca un adevărat ocnaș ce scoate-n loc de sare zahăr, să caut odihna, salvarea, deliciul și loboda într-o poezie!! Drept care, din nou, ați fi direct implicat!

•
• •

O scrisoare mă scutește totuși de „lucru", de „muncă". O scriu, o bag voios în plic, o trimit. Nu mai pot, orice-aș face, fiindcă n-o mai am în față, modifica, aranja, oranja! O scrisoare, din această ștampilă de vedere, nu poate fi ratată decît atunci cînd nu ajunge la destinatar, conținutul necontînd, ci atingerea țintei! Se petrece însă altceva. Dacă am senzația că am feștelit-o într-o zi, a doua zi caut, scriind altă scrisoare, s-o dreg, s-o pipărez, s-o coc

înăbuşit la foc subţire. Şi tot aşa, din ruşine spălată-n ruşine, ajung la un lanţ nesfîrşit de păcate.

*
* *

Mîine dimineaţă, la ora cinci, voi face o „pernă de aer"! Deocamdată atît! Această scrisoare se va citi pe melodia *Gui gău iau* (vedeţi *Antologia poeziei chineze*, vol. I, unde toate poeziile sînt cîntate pe melodii)!

Cu stimă şi mister,
Emil Brumaru

21.VII.1980

România literară, nr. 13 din 2 aprilie 2003

3
Turgheniev iubea-n secret mamela!

Stimate domnule Lucian Raicu,

După ce, la cinci dimineaţa, m-am dus la subsol să fac o „pernă de aer" hidroforului, chestia mi s-a părut atît de stupidă, încît nici n-o s-o mai explic. Scîrbit deci de toate, n-am mai cumpărat nici iaurt, nici lapte, am venit sus, mi-am ascuţit creioanele şi mi-am pus în faţă foaia mea obligatorie, fie ce-o fi!

*
* *

Uneori mă apucă o poftă nebună de lectură. Aş dori, tind din tot sufletul, să citesc douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru! Aşa ar fi ideal! Dar cad în bot şi nu-mi rămîne decît, cel mult, să mă gîndesc la personajele cărţilor, mai ales la ele, nu la autori! La *viaţa lor*!! Ce chiloţi o fi purtînd Nastasia Filippovna? Oare între Vera, fiica lui Lebedev, şi Mîşkin n-a existat nimic? Sînt indicii, stimate domn, sînt indicii! Ippolit se branla? Tot ce-i posibil, febra mică a tuberculoşilor dă o stare continuă de excitaţie şi el, săracul, se pare c-a murit virgin, cu gîndul între

cracii Aglaiei! Ce s-o fi întîmplat, exact, între Rogojin și Nastasia Filippovna, înainte ca acesta s-o penetreze, sub țîța stîngă, cu cuțitul? S-au futut ei, *sau nu*? Esențial de știut, vă asigur, absolut esențial! Fiindcă, v-am mai spus, mă bate-n perversiune gîndul că cu Nastasia ceva nu-i în regulă la floci! Mereu ea e însoțită de cîte o femeie sau o fetișcană încîntătoare! Vă pot da citate, stimate domn, citate!

* * *

De zece ani de cînd îl cunosc pe Mugur, el se tot vaită că gata, nu mai scrie, i-au murit toate celulele cenușii, doar două ore pe zi mai mișcă și dînsul, nu-i făcut pentru viață, ci pentru moarte; își dă demisia, se pensionează etc. Ei bine, în acest timp a scos vreo patru-cinci cărți de poezii, un roman, două cărți de eseuri, o carte cu interviuri și pregătește, adică are „aproape" scrise, încă două-trei cărți! Întîi l-am crezut, apoi am fost amuzat, în ultima vreme a început să mă enerveze. Întrebarea e: „joacă" el această neputință (care a dus, iată, la zece volume!) sau chiar o „trăiește", salvîndu-se veșnic în ultima clipă, cîștigînd clipa următoare? M-a uimit tenacitatea, încăpățînarea cu care „lucra", cîndva, la Dolhasca, la roman. Mă uimește acum sprinteneala cu care scrie articole. Ultima dată, cu cîteva zile în urmă, la telefon, m-a anunțat că, nu-i așa?, nu mai poate scrie, s-a terminat etc...

*
* *

S-ar putea să par răutăcios în cele scrise mai sus. De fapt, sînt intrigat, caut mecanismul. Vreau să-l folosesc!

*
* *

Pentru *Ruina unui samovar*. „Nu se împlinise încă la trup, era slabă, oacheşă, şi *umbla puţin adusă din spate*." E vorba de Natalia Alexeevna, fata de şaptesprezece ani din *Rudin*. Turgheniev, ca de obicei, pudic, nu ne spune, dar lasă să se înţeleagă că Natalia avea sînii mari. Fetele, cărora le e jenă de umflarea propriilor ţîţe, la o anumită vîrstă, umblă pentru a şi le masca, *puţin aduse din spate*. Turgheniev iubea-n secret mamela!

Cu stimă şi surîs,
Emil Brumaru

22.VII.1980

România literară, nr. 14 din 9 aprilie 2003

4
Ce coşmar delicios, ce lume nouă şi bulbucată

Stimate domnule Lucian Raicu,

Renunţ la numerotare, cifrele mă irită, sentimentul contează! Oricum o să se adune o mie şi una de scrisori. Ieri a plouat toată dimineaţa. Îmi place să umblu cu umbrela aplecată mult în faţă, în aşa fel încît nu văd femeile decît de la talie în jos! Ce coşmar delicios, ce lume nouă şi bulbucată! Să tot rătăceşti pe străzile pline de carne. Mai ales acum cînd, nefiind în măcelării, orice bucă de doamnă capătă ceva special. Ai şi hali-o, nu numai te-ai uita! Mă surprind gîndindu-mă că aş fi un canibal distins!

* * *

Ar trebui să vă scriu despre Dolhasca. În ultima vreme mă bîntuie fantoma acelui „spaţiu", *rezervaţia naturală de îngeri*, tinereţea mea tristă-n spatele unui zid de cărămidă, într-un şezlong, cu creionul în mînă, la pîndă. „Zidul lui Mayer!" Dar întrerup pentru a remarca, împreună cu dumneavoastră cel

(4)

Ce cosmos délicieux, ce
beau monde = bienheureux
Monde lumineux dans feu,

Rêvant le vêtement, aliéné aux entrailles, rachetées
contenant ! Oiseaux à ailes d'abeilles à cœur de serpent.
Jeu à plaisir bestial de vivre. Le plus ici enfermé en
enfermés appelés vivant en fleurs à ses fleurs ici en vie
flamme le désir de la tuer en fleurs ! Ce cosmos délicieux,
ce beau monde = bienheureux ! Le tout ténébreux par
étoiles pleins de vagues bruit des oiseaux [illegible] respirant
en musiciens, avec bruit de lumière [illegible] comme respirant,
ai-je bu, ne mange ta vie entière ! Les nuages
fabuleux nés ici ? fi [redacted] un cadeau de dieux !

X

Le tableau ici ne vaut pas Bellini. Je veux vous voir
bientôt : fantômes aveux ; [illegible] ; [illegible]
de [illegible], tirant au mien bientôt - symbole vous fil
de vous-même, mêlé au reflet, au miroir ici mais
la pointe. Je dois [illegible] des [illegible] parle
à nouveau, [illegible] [illegible] ce [illegible]
ici pour vous. Je [illegible] de vous, tous, mal,
également, [illegible] pour [illegible] de la [illegible]
de ces [illegible] pour [illegible] de [illegible]
Cette nuit [illegible] des [illegible], [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] ; [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

X

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible]
Bellini, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

din *Reflecții*, că prea se scrie, de o bucată de vreme, voios, mult, aglomerat, cuvintele parcă ar curge pe la colțurile casei scriitorului prin burlane de tablă. Cărțile sînt „bune" dar stufoase, bălărioase, se bat toți calicii la gura emițătoare a romancierilor, ba chiar și a poeților. Scrisorile mele, o simt, sufăr de aceeași dilatare; să le „tai" mai precis, mai necruțător; dacă tot sînt pus pe scalpare, apoi scalpare să fie!

*
* *

Pentru zilele cînd voi putea, deci, să vă scriu despre Dolhasca, să nu uit următoarele „personaje" absolut reale: 1) ardeleanca Nuța, cea care l-a bătut în cap cu chiloții pe electricianul Vasilescu; 2) profesorul de istorie Secrieru cu vorba lui preferată „perfect-izmene"; 3) Octav, omul de la sfatul popular, care chema oamenii la ședință, cu un ochi scurs (făcusem chiar, pe atunci, și-un distih: „De la sfat privește grav/ Ochiul scurs al lui Octav!"); 4) eleva Milica, despre care se știa că se fute cu tractoriștii; 5) grațioasa cantonieră Sultănica, veșnic în uniformă C.F.R., cu fanionul galben în mînă, cu ochii verzi, cu profilul grav; 6) infirmiera Maricica, blondă, fragilă, cochetă, cu formidabila ei replică dată administratorului Tătaru: „O să fac ce-mi spui cînd o să aibă pizda mea dinți!" (am chemat-o în birou, eram doar „directorul" spitalului, și i-am cerut să nu mai aud asemenea chestii din gura ei; ea a izbucnit în rîs!); 7) proaspătul doctor Balahur, dintr-un sat vecin, care a fugit pe geam din dispensar, cu bisturiul în mînă, într-o „salvare", ca să nu fie bătut de soțul unei

lehuze; 8) Florin Mugur, da, Florin Mugur care, acolo, în Dolhasca, devenise un „personaj" important, central, de referință (dar despre el voi scrie, cîndva, și-n ziare!); 9) magazinerul Topoliceanu care, ca să mă convingă că nu minte, mi-a zis (autentic, autentic!): „Puteți să mă expectorați între ochi, dacă vă mint, dom' doctor!"; etc... etc... etc...

*
* *

Oare v-am scris aforismul acesta care-mi umblă prin cap de vreo două săptămîni? Între „misticism" și „miticism", la Ion Alexandru, e-o diferență de-o literă!

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

23.VII.1980

P.C.: Totuși, pentru ultima dată, numerotez! Ba nu, voi numerota permanent! Prea sînt curios să văd dacă unele „numere" vor dispărea sau nu!

România literară, nr. 15 din 16 aprilie 2003

5
Undeva unde sînt motani, şi dovleci, şi fluturi

Stimate domnule Lucian Raicu,

Nu trebuie să vă mire că ieri, în lista incompletă de „personaje", l-am trecut şi pe Florin Mugur. Şi dînsul a fost în Arcadia! Într-o bună zi s-a dat jos dintr-un tren accelerat pe peronul gării, c-o valiză enormă în mînă, speriat de mine şi de moarte. Era, pe atunci, şef adjunct la revista *Argeş*, trăia o mare derută a vieţii şi, aş spune, a creaţiei, căuta o salvare şi credea că în altă parte, undeva unde sînt motani, şi dovleci, şi fluturi va găsi rezolvarea. Într-o măsură, îmi dau seama, a şi găsit-o. În schimb, ce bizar, mi-am pierdut-o eu!

*
* *

El sta în gazdă tocmai la faimoasa infirmieră Maricica, cea care condiţiona executarea ordinelor administratorului Tătaru (fost paznic la „canal!") prin apariţia insolită a unei danturi într-un loc de-al ei destul de intim! Cu o maşină de scris, cu cafele,

ciclobarbitale nocturne și carbaxine diurne, în fața unui geam deschis spre-o grădiniță de flori și-o stradă rurală, cu vaci și tractoare, Mugur lucra la „roman"! Și pe șest scria poezii pe care nu mi le citea niciodată de frică să nu-l inhib. Eu treceam pe la 10-11 pe la el. Se supăra iar c-am stricat o zi, iar n-o să mai scrie etc... Așa că am stabilit să vină dînsul la mine, cînd îi convine. Putea să folosească două căi. Pe linia ferată, din traversă-n traversă, sau pe drum. Mă găsea în dosul casei, în șezlong, în fața „zidului lui Mayer". Niciodată nu puteam scrie în timpul prezenței lui Mugur la Dolhasca!! Senzația netă pe care o aveam e că-mi „fură" cuvintele!! Parcă le-ar fi canalizat spre dînsul, iar mie nu-mi rămîne decît să citesc sau să mă cert cu el cînd apărea! Asta nu înseamnă că odată plecat, nu-i scriam disperat să vină din nou! Am reușit chiar să-l aduc pe-un timp de ceață, înfiorător, cînd Dolhasca devenea un infern al ratării definitive. N-a rezistat, a șters-o peste cîteva zile!

* * *

Pentru că am alunecat în „rezervația naturală de îngeri", să notez alte cîteva personaje. Soția unui casier de bilete impotent, care a fost prinsă cu șeful gării într-un (incredibil!) dulap. Preotul Cîrneală, mare jucător de poker, scurs cu religiozitate de bani de profesorii mai tineri, mai rezistenți la băutură (în urma unui accident de mașină s-a ales cu un diabet!). Soția superbă a croitorului din sat, umblînd c-o vacă la fel de frumoasă în așa fel încît, în memorie, le văd

mereu, înjugate la aceeaşi dorinţă! Puşcaşu, o fată grasă, isterică, făcea false crize de epilepsie în gară şi, cînd o aduceau la spital, mă înjura cu voluptate (pînă la urmă a rămas gravidă cu un miliţian şi s-a calmat)! Dar să nu exagerăm!!

* * *

Ieri, în stradă, într-o lumină albă, rece de toamnă, am avut, pentru o clipă, impresia că se întîmplă ceva-n mine, un fel de revărsare fericită de lacrimi grele. Apoi m-am dus să stau la coadă la bere!

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

24.VII.1980

România literară, nr. 16 din 23 aprilie 2003

6
„Sinucigaș ratat, bășică de fiere spartă pe două picioare"

Stimate domnule Lucian Raicu,

Încep prin a vă ruga ca în toate scrisorile în care am scris „zidul lui Mayer" să transformați pe *a* în *e*, deci „zidul lui Meyer". Mi-am dat seama de greșeală de-abia acum cînd am redeschis cartea ca să văd exact ce culoare avea plapuma de pe patul lui Ippolit, din visul acestuia. Era de mătase *verde*! Dar păianjenul lui Stavroghin, mai țineți minte? Unul mic, *roșu*! Mănușile lui Lujin parcă-mi amintesc că-s *liliachii*. Camera lui Raskolnikov și a babei au tapetul *galben*. Ar fi curios să-mi notez, să văd ce prefera din spectru Dostoievski.

*
* *

Pentru ce se instalează Mîșkin, *care are bani cu nemiluita*, cînd vine de la Moscova, într-un hotel de mîna a treia, „în două odăițe întunecoase și sărăcăcios mobilate"?? Are el „gustul" mizeriei? Sau e, pur și simplu, un zgîrcit? Dar știu că dă bani, în dreapta

și-n stînga, la toți cei ce-l solicită. Singura ipoteză plauzibilă ar fi că Mîșkin e cu „domiciliu forțat". Nu stă unde-i convine lui, ci autorului!! Bănuiesc că pentru „atmosferă".

* * *

În seara de pomină, cînd Nastasia Filippovna își dă, ca să zicem așa, poalele sufletului peste cap, în fața musafirilor, Rogojin e împodobit foarte kitsch. „...avea la gît un fular nou de mătase, de un roșu aprins combinat cu verde, pe care stătea înfipt un diamant enorm, reprezentînd un cărăbuș, iar pe degetul murdar al mîinii drepte un inel de aur masiv cu un briliant de dimensiuni impresionante."

* * *

De fapt, chiar lui Dostoievski, Nastasia Filippovna îi calcă mărunt și ascuțit pe nervi. De asta pune, la un moment dat, pe un personaj secundar să spună „Aici numai cravașa poate să ajute, altfel n-ai cum s-o scoți la capăt cu creatura asta". Să nu uităm că Rogojin, complice principal al autorului, *o snopește*, literalmente, în bătaie! Bravo, Rogojin!

* * *

Să fim atenți, foarte atenți la tot ce spune Ippolit! „...nu pot nici să-l iubesc și nici să-l respect pe prinț..."

•
• •

„...un sfredel...", „...un hîrb de tuse...", „...sinucigaș ratat, bășică de fiere spartă pe două picioare...", iată cîteva din complimentele făcute lui Ippolit! Și totuși, sincer să fiu, mi-e mai simpatic decît Mîșkin!!

•
• •

Minunată replica Aglaiei în întîlnirea ei cu Nastasia Filippovna: „Dacă ai fi vrut să fii cinstită te-ai fi făcut spălătoreasă!". Numai că, frecînd dușumelele sau rufele, veșnic cu curul în sus și-n mișcare, Nastasia Filippovna, mă întreb, n-ar fi avut o *poziție* și mai avantajoasă, și mai vulnerabilă? Aglaia e o naivă!

•
• •

Ce cuplu superb: Lebedev și generalul Ivolghin! Umorul negru, umorul absurd. Împreună cu Ippolit, mi-s cei mai dragi din toată cartea. Plus „grupul lui Burdovski"!

Cu stimă și cafea,
Emil Brumaru

25.VII.1980

România literară, nr. 17 din 30 aprilie 2003

7
N-am citit toate cărțile, carnea e încă veselă!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Într-adevăr, a venit toamna. O simțisem mai demult, poate că în urmă cu vreo săptămînă, într-o dimineață rece, albă, sfîșietoare. Femeile au un regret grav în priviri; amînarea, pentru o clipă, în aer, a trupului pare ușor plictisită. Și simt în mine, din ce în ce mai grea, abia ținîndu-se de inimă, o lacrimă lacomă să cadă. Aș vrea să opresc o elevă subțire, cu vacanța în toi, să-i sărut locul matricolei pe brațul de carne, între umăr și cot, și să-i dăruiesc cartea la care, nici acum!, n-am primit a doua corectură! Oare-aș mai putea fi îndrăgostit? Și mi-e dor de Cehov!!

* * *

De cîteva zile n-am mai putut citit nimic. Ieri, uitîndu-mă la meciul de volei feminin, mă rugam în gînd: Doamne, fă o minune și du-mă măcar cu jumătate din echipa braziliencelor ăstora care țipă ca-n orgasm cînd marchează un punct, du-mă,

Doamne, într-o insulă pustie și-ți jur că nu o să le fut, nu, ci o să le antrenez, o să le miros sudorile încinse de joc, o să le adăp și o să le pun în iesle numai crini!

•
• •

N-am citit încă toate cărțile, carnea e încă veselă! Dar cînd voi ajunge la vorba francezului, ce naiba o să mă fac? Acum, sînt sigur că niciodată nu voi citi chiar toate cărțile, dar carnea se va întrista treptat și definitiv! Va trebui, odată și odată, să mă așez voinicește pe scaun, să-mi potrivesc cu strășnicie coatele pe masă, să iau o mie de coli albe și un creion infinit, și să scriu, să scriu, să scriu *Vaca la țară*!

•
• •

M-am obișnuit atît de mult cu culcușul acestei scrisori zilnice încît, dacă m-ar alunga cineva din el, mi-ar fi frig și-aș tîrîi inutil dimineața spre prînz și prînzul spre seară. Am la ce mă gîndi, am la ce spera că voi face a doua zi. Cînd lipesc, în final, timbrul pe plic, îmi spun că, iată, nu-i totul pierdut, pot să bag o scrisoare în cutia galbenă și poștală, e-n regulă! Încă!

*
* *

Să nu uit: „...grăsana ceea de Alexandra...", fiica mai mare a Epancinilor, visează două găini!!! Ce-ar zice despre asta bătrînul Freud?

*
* *

Aglaia îi sărută mereu mîinile Alexandrei!

*
* *

Dar iată-le pe toate: „Surorile Epancin erau, toate trei, niște domnișoare trupeșe, de o constituție robustă și se bucurau de o sănătate înfloritoare; aveau umerii sculpturali, pieptul voinic, brațe puternice, aproape bărbătești, și, bineînțeles, o poftă de mîncare corespunzătoare, pe care de altfel nici nu încercau s-o ascundă...". Adăugați că-s puse zdravăn pe măritiș. Ce iz trebuie să fi fost la Epancini!

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

26.VII.1980

P.C.: Ieri am uitat să numerotez. Reiau șirul cifrelor spre o mie.

România literară, nr. 18 din 7 mai 2003

8
Iar pentru femeile cu sînii nebuni aş avea sutiene de forţă!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Fericit c-am bătut aseară într-un mod absolut senzaţional, cînd totul părea dus dracului, pe handbaliştii ruşi, amărît că în „bunul de tipar" aflat în sfîrşit la mine sînt 50 (cincizeci!!) de greşeli, încerc să scriu scrisoarea duminicală, pe un timp ploios, cu prima cafea băută demult. Tocmai s-a trezi Tamara Nikolaevna şi profit să mai fac un rînd! Fie ce-o fi! (E vorba, desigur, de cafea!)

*
* *

Curios cît de scîrbit de propriile rînduri te lasă o „corectură"! Nu se mai simte nimic din sufletul pe care l-am pus, cîndva, în aceste cuvinte făcute din litere. Oricum, cred că e ultima dată cînd mai citesc, obligat fiind de la un capăt la altul, cartea asta care-i un dulap ratat (pentru c-ar fi fost cu adevărat o izbîndă dacă-l alcătuiam din lemn, nu din versuri).

•
• •

Pentru că a venit vorba de *dulap*, mi-am amintit că, pe vremuri, vreo cîțiva ani m-am gîndit cum să scriu un poem (scurt): *cana*. Doream să fac o cană din cuvinte, una esențială. Nu mi-a ieșit decît o strofă și aceea, parcă, blagiană. Și n-am mai publicat-o. De fapt și acum sînt obsedat de acest obiect. În schimb mi-a reușit o fîntînă!

•
• •

Bineînțeles, scrisoarea asta e scrisă sub impresia „corecturii". Cana galbenă, de teracotă, din care beau zilnic dimineața o cafea uriașă (fiindu-mi interzis!) reprezintă, acum, posibilitatea de-a mai obține un mic entuziasm ce-mi declanșează mîna pentru cîteva zeci de minute fiindcă, sînt sigur de asta, scriu *cu mîna*!

•
• •

Am momente în care aș cumpăra mii de chiloți de damă și i-aș dărui, umil, la colț de stradă! Fetișism? O, nu, e un vis de-al meu să deschid o mică prăvălie de lenjerie intimă feminină, într-un orășel de provincie, într-o piațetă obscură, cu intrarea printr-un gang subțire și umed. Aș auzi, de la tejghea, tropăitul minuscul al cumpărătoarelor, le-aș aștepta cu sufletul la gură, le-aș servi cu o nesfîrșită grijă și delicatețe.

Iar pentru femeile cu sînii nebuni, aş avea sutiene de forţă!

* * *

Dinescu mă întreabă dacă am numărul dumneavoastră de telefon. Îl am. Dar ce-aş putea spune?

* * *

Nu sînt deloc în formă. „Corectura"! Şi-am mai citit şi în *Tribuna* că în dicţionarul ăla al academiei sînt într-un compartiment cam aglomerat. Futu-le muma-n cur! Eu, fiu de C.F.R.-ist!!!

* * *

Posibil că pe la începutul lui august să vin în Bucureşti. M-aş bucura, cu adevărat, să vă întîlnesc.

Cu stimă şi graţie,
Emil Brumaru

27.VII.1980

România literară, nr. 19 din 14 mai 2003

9
Prăvălioara mea de lenjerie intimă de damă

Stimate domnule Lucian Raicu,

Profit de absența Tamarei Nikolaevna, care-i plecată, c-o șaretă de ocazie, în localitatea P., la părinții ei, și-mi prepar o cafea în plus încercînd să scriu, de azi, scrisoarea pentru mîine, luni! Gînduri disparate, stimate domn, gînduri disparate!

*
* *

De cîte ori o văd pe Nadia la televizor îmi vine în minte Dinescu! Sînt absolut sincer, nu mint. Au ceva comun, nu știu ce, poate siguranța, aroganța, eleganța și Franța! *Mersul* lor presupune o încredere fantastică; pasul e exact acela care trebuia făcut. *Aerul din jurul lor e același!* Sînt înconjurați de ceva imposibil de descris, dar teribil de evident. Cred că nu mă înșel.

(9)

Stimate domnule Lucian Raicu,

Profit o dezvăluire Tamara Nikolaevna unei plante c.o. bărbăți de ocazie, în localitatea P, le părăsi ei, ți-mi pregăti o cafea în plus încercând să-și scrie, de ași, rezervată pentru mine, lecția! Sîmbătă dimineața, de multă durere, gîndurile despre tine!

De ăștia ori o vînt pe Nadia la telefon în viața mea mintea Rebecca! Sînt absolut sigură, nu mint. Am avut conținut, nu știu ce, poate nouăzeci, o sută, o sută zece mi Franța! Dar lor pasiunea o încălzește [illegible] pasul e greu acolo cu temperatura joasă. Știu bine și ocolesc! Sînt încă în stare de a mă emoționa de dorința de a fi în locul de cuvinte. Știu că nu mi-ai [illegible]

Știți ce [illegible] a scris cineva ori un titlu: „C-i ofițe poezie, domle, pe fiecare ofițer?" Ei bine, pe mine, pe mine, Vă rog, domnule, în cuvinte ce, o am întîlnit o dragoste [illegible] de dimineață, mult mai tînără, dezvăluirea filmului mă reîntoarce în universul interior (dezvăluirea s-a [illegible] pentru mine, ca și filmele) am acceptat să observ multe diferențe între cele două. Dragă, eu știu mai de mult un grad al meu de a mă scrie. Apoi o mișcare c.o venit Rebecca („Ce pulă mai!") în [illegible]

Sînteţi în legitimă neîncredere să vă întrebaţi: „Ce l-o fi pocnit, dom'le, pe Brumaru afecţiunea, de-mi scrie zilnic şi indescifrabil?". Ei bine, pur şi simplu, vă scriu! Lucrurile, într-un anumit fel, s-au întîmplat aşa. După cele două vizite făcute la dumneavoastră, mult mai tîrziu, developînd filmul şi rulîndu-l cu încetinitorul („developarea" s-a realizat fără să-mi dau seama, ca şi „filmarea"), am început să observ nişte chestii extrem de curioase. Desigur, exista mai demult un gînd al meu de-a vă scrie. Apoi s-a nimerit c-a venit Dinescu („Ce pula mea!") în Iaşi şi, ca şi cum totul era pus de-un secol la punct, m-am trezit scriindu-vă! Cam asta-i! Dacă n-o fi cealaltă!!

Prăvălioara mea de lenjerie intimă de damă, dintr-un mic orăşel de provincie (de ce nu Fălticeni?), la care se ajunge prin gangul acela subţire şi umed, trebuie să aibă o firmă pe un fond albastru, o vacă portocalie cu ugerul umflat enorm într-un sutien cu patru sfîrcuri! Sau o iapă roaibă, ridicată în două picioare într-un combinezon spumos, bleu-pal! Eventual amîndouă, faţă-n faţă, uitîndu-se în sus la o pulă mică, trandafirie ce-apare dintre nouri albi! Cred că sînteţi de acord că am spirit comercial!

Nu văd nimic „periculos", „josnic", „murdar" etc. în a folosi cele cîteva cuvinte așa-zise rușinoase, știute și răs-știute de toți, strigate, șoptite și scrise pe toate gardurile și trotuarele de cînd e lumea lume. Mi se pare mult mai vulgar să spun c-am „regulat"-o pe Didina decît să recunosc verde c-am futut-o. Cineva îmi povestea că în timp ce se ocupa cu fututul cinstit al unei distinse doamne, aceasta îl excita enorm, îndemnîndu-l în șoaptă: „Regulează-mă..., regulează-mă...". Foarte kitsch gagica! Știa ea ce știa!! Închei violent,

cu stimă și afecțiune!
Emil Brumaru

pentru 28.VII.1980

România literară, nr. 20 din 21 mai 2003

10
Spumă de dantele

Stimate domnule Lucian Raicu,

Îmi plăcea, acum vreo cîţiva ani, să spun, poetic: ce-i în mînă nu-i minciună, ci *căpşună*. Azi, deodată, am, mai realist, certitudinea că ce-i în mînă nu-i minciună, ci *creion*! Drept care mi-am ascuţit cu o lamă „Sputnik" cele şapte creioane „Koh-I-Noor" B şi mă pregătesc s-o dovedesc. În timp, se înţelege!

•
• •

De verificat dacă „ce-i în guşă şi-n căpuşă"!

•
• •

Mi-am adus aminte de alte cîteva „personaje" din localitatea D‴ (mă încîntă, de cîte ori întîlnesc acest fel, c-o literă şi trei steluţe, de-a fixa spaţiul). 1) Dentistul (nu mai ţin minte cum îl chema) care făcea naveta de la Fălticeni. Venea din cînd în cînd pe la spital. Mă întreba, invariabil, dacă mai lucrez

la „Lindicologie"!!! Ideea lui fixă că trebuie înființată o astfel de știință. L-am dezamăgit! 2) Farmacista, lungă, slabă, învăța limba engleză fără profesor, purta perucă și vindea, într-o farmacie aflată în gară, prezervative pentru colectiviști. Avea o „buză de iepure" operată! 3) Contabila Tuța, femeia cu curul cel mai rotund, mai aliotman, din localitatea D[...]! Și-l purta în fuste scurte, crăpate, perfect conștientă de ce miracol i se întîmplă în spate. Soțul ei lucra la A.D.A.S.! Tuța avea popoul asigurat!!

* * *

Cred că prin 1978, dar s-ar putea să mă înșel, în urma unui articol al lui Alex. Ștefănescu, i-am scris și i-am demonstrat că, de fapt, tot ceea ce publicați dumneavoastră sînt niște *fragmente de jurnal*! Mă refeream la *cronicile literare*. Căutam să-l conving (el, țin minte, își exprima niște rezerve) că nu faceți decît să vă folosiți, să luați ca pretext cărțile unor poeți, prilej de a vă dezvălui cele mai fine unde din suflet, produse de căderea *operei* străine-n el! Era vorba, repet, de cronicile literare. *Operă străină*, dar, din momentul scufundării, *a dumneavoastră*. Aparenta „pliere" e de fapt o încercare a limitelor propriei vieți secrete, bănuiesc că ziceam eu pe atunci. *Jurnal, jurnal și iar jurnal, și încă unul intim, scandalos de intim!* Desigur, se pot demonstra și alte ipoteze.

Iar în prăvălia mea de lenjerie de damă, dintr-un orăşel de provincie (orăşelul F‾), la care s-ar ajunge printr-un gang subţire şi umed, ar veni toate eroinele lui Turgheniev (o, eroinele!), ar trece grăbită, superbă, Anna Karenina, s-ar iţi Natașa Rostova, ar zăbovi, certîndu-se pentr-un ciorap, Gruşenka, şi-ar cumpăra batiste pentru şters la cur, Odette de Crecy, uitîndu-se, pe furiş, la Nastasia Filippovna ce-ar mirosi o spumă de dantele! Dar madame Bovary? Dar Eula lui Faulkner proaspăt sosită de pe Moşia Franţuzului? Aş face saci de bani!!!

Cu stimă şi comerţ,
Emil Brumaru

29.VII.1980

România literară, nr. 21 din 28 mai 2003

11
„Natalia se îmbujoră toată și tăcu"

Stimate domnule Lucian Raicu,

„Natalia se îmbujoră *toată* (s.n.) și tăcu". Obișnuit, Natalia e mereu, tam-nesam, „îmbujorată". Însă acum se întîmplă altceva. Turgheniev, fiți sigur, se gîndește și se referă la „toată" Natalia, nu numai la fața ei, și vede, pe lîngă obraji, și fesele „îmbujorate" de emoție. Iar Rudin, la 35 de ani, credeți că privea altfel?

* * *

„Natalia se opri, *dar nu se întoarse*" (s.n.). Ce intuiție din partea ei! Vă amintiți, Rudin o strigă după ce ea își smulge mîna dintr-a lui și pleacă. Rudin are 35 de ani. Natalia 17 ani. La ce se uită un bărbat de 35 de ani cînd are în față, la cîțiva pași, o fată de șaptesprezece ani, *stînd cu spatele*? Răspundeți, stimate domn, răspundeți! Ei bine, Natalia nu s-a întors tocmai pentru că *știa* și *vroia* asta!

Înainte de figura destul de sexy de mai sus, Natalia „se înspăimîntase singură de toate simțămintele care se treziseră deodată (și adaugă Turgheniev suav) în sufletul ei...". Am văzut rezultatul „înspăimîntării" ce se trezise în „sufletul" ei! Aproape că-mi vine să strig, bătînd din picior, ca la o sîrbă:

Cert e că Natalia
Își arată talia
Și mai jos puțin
Domnului Rudin!!!

Hop-șa! Hop-șa!!

„Natalia își ridică fruntea. În umbra tainică a boschetului, în lumina pală ce cădea din cerul nopții, chipul ei palid, cu trăsături fine, stăpînit de emoție, avea o înfățișare minunată." E vorba de prima întîlnire dintre Rudin și fecioara, neprihănita Natalia. „Umbră tainică", „lumină pală", „trăsături fine", „înfățișare minunată". Și știți ce-i spune? Bănuiți, măcar? Virgina Natalia, în atmosfera dulce-lunară, arătînd ca un înger, răspică următoarele cuvinte, scurt pe doi: „– Să știi... voi fi a ta!" „– O, Doamne!", exclamăm împreună cu Rudin, asta vrea să se fută!! „Dar Natalia îi alunecase din mîini și plecase." Și iată-l pe Rudin lăsat baltă și-n erecție în boschetul gingașei întîlniri. Natalia știe ce-nseamnă să aștîți, mai întîi verbal, un bărbat!

•
• •

Natalia, în călduri, îi mai dă o şansă lui Rudin: întîlnirea de „la Iazul lui Avdiuhin, în dosul pădurii de stejari". Dar Rudin nu se dovedeşte a fi *Marele Cal*!

•
• •

După plecarea precipitată a lui Rudin, Natalia are o discuţie cu maică-sa, apoi iese din cameră. „Daria Mihailovna privi în urma ei şi se gîndi: Îmi seamănă... va fi pătimaşă. Mais elle aura moins d'abandonne..." Deci ea fusese şi mai şi. Avem certitudinea imediat. Căci iată ce face Daria Mihailovna după ce-şi dădăceşte fiica. „Îndată ce guvernanta plecă, îl chemă pe Pandelevski. [...] Pandelevski o linişti... se pricepea atît de bine s-o facă!" Această ultimă frază, cu echivocul celor trei puncte din mijloc şi aluzia libidinoasă din cuvintele ce-o încheie, e edificatoare. Ce n-a reuşit fiica, realizează, rapid, mama!!

Cu stimă şi exegeză,
Emil Brumaru

30.VII.1980

România literară, nr. 22 din 4 iunie 2003

12
Un fluture ce palpită

Stimate domnule Lucian Raicu,

De fapt, ce bine se autodefineşte (din punctul meu de vedere) Turgheniev în rîndurile următoare: „...era ca şi cum ai fi deschis, într-o cameră întunecoasă şi murdară, o sticluţă de parfum uitată...". Obişnuit, se percepe mireasma, nu se vede camera „întunecoasă şi murdară", sexualitatea aprigă a eroinelor lui plimbate printre mesteceni zvelţi, argintii, nostalgici. Natalia s-ar fute şi cu ochii (o şi face, mereu i se aprind privirile în preajma lui Rudin!); Turgheniev ascunde cît poate, jenat, libidoul acestei „copile" sub „umbra străvezie a frasinilor", o pune să citească *Istoria cruciadelor*, să-i devieze poftele prin lectură. Totu-i degeaba!

•
• •

Suferinţa Nataliei după fuga lui Rudin? Aici, în sfîrşit, Turgheniev nu-şi mai ascunde „eroina" după degetul lui pudic. „Oricît de grea ar fi lovitura care

se abate asupra unui om, el – iertați-mi felul grosolan de-a mă exprima – va începe să mănînce numai după cîteva ceasuri, sau cel mult a doua zi. Și în asta își va găsi cea dintîi mîngîiere..." Și un om care mănîncă, stimate domn, ca să mergem pînă la capăt „– iertați-mi felul grosolan de-a mă exprima –" se mai și cacă! Or, Natalia suferind și căcîndu-se, iată răzbunarea sadicului Turgheniev!!!

* * *

Ce elegant trece *timpul lui* Turgheniev!

„Mai trecură cîțiva ani.

Era o zi rece de toamnă în fața celui mai mare hotel din Orașul S***, reședința guberniei, se opri o caleașcă. Din ea coborî un domn..." Ai impresia că domnul s-a urcat, dezinvolt, în caleașcă în urmă cu „cîțiva ani", care „trecură" doar pentru ca el să poată coborî, într-o „zi rece de toamnă", „în fața celui mai mare hotel din Orașul S***, reședința guberniei..."!

* * *

„Domnul baron se ocupă și de literatură sau mai bine zis... ah! Ce fluture minunat! Dați-mi voie să vă atrag atenția... Mai bine zis se ocupă de economie politică..." Acest fluture ce palpită, ah, între literatură și economia politică!!

De ce oare iubesc, îmi strecoară în suflet, ca prin mărarul proaspăt al copilăriei, o bucurie intimă, adîncă, astfel de fraze?

„Ajuns acasă, îmbrăcă un halat vechi şi se aşează preocupat la pian."

„Conacul Dariei Mihailovna la Sumscaia trecea drept cea mai de seamă casă din toată gubernia."

„Toată gubernia N... spunea că Alexandra Pavlovna e fermecătoare şi gubernia N... nu se înşală."

„Deodată se auziră huruind roţile unei trăsuri. O caleaşcă mică intră în curte. După cîteva clipe în salon apăru feciorul, aducînd o scrisoare pe o tăviţă de argint." Era de la al dumneavoastră,

plin de stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

31.VII.1980

P.C.: Scrisoarea a fost scrisă, vă asigur, în direct. Am răsfoit cartea pe care abia o terminasem de citit şi am comentat cîteva sublinieri făcute-n timpul dulce al lecturii!

România literară, nr. 23 din 11 iunie 2003

13
Dacă trec de coropișnița asta, merge!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Există plăcerea enormă de a da citate. Oare ea n-ar putea fi dusă pînă la limită? De exemplu, să copiezi tot *Idiotul*, să comentezi cu un singur cuvînt: fantastic!, și să publici chestia asta. Pe urmă, netulburat, să copiezi și *Război și pace*!

* * *

Am întotdeauna dificultăți de lectură la *Crimă și pedeapsă*. Totul este să mă decid, împreună cu Rodia, să-i sparg babei țeasta cu toporul. Dacă trec peste coropișnița asta, merge. Obișnuit însă, mă înghesui în căruța aceea uriașă trasă de un căluț prăpădit (pardon, „iepșoară"), din visul lui Raskolnikov, mă înghesui deci lîngă „muierușca" ce „sparge alune și rîde". V-o amintiți? „Chefliii urcară alături de ei o muiere zdravănă și rumenă. E îmbrăcată în stambă roșie ca focul, are o kicika pe cap cusută cu mărgele și pîslari în picioare: rontăie alune și chicotește..." Și acolo rămîn, umblîndu-i cu mîna pe la fofoleancă!

Bătrînul Dosto! Nici măcar personajele de-a patra sau de-a cincea mînă nu sînt lăsate în pace. În *Idiotul*, „Anfisa Alexeevna, după cum auzisem, avea (nici mai mult, nici mai puțin, stimate domn! – n.n.) migrenă, febră, delir". Nastasia, grijulia ce-i aduce lui Raskolnikov ceai și o lingură de supă, rîde și ea o dată, „așa cum îi era obiceiul, isteric și bolnăvicios".

Într-adevăr, ciudată coincidență! Cred că v-am mai scris că Rodia stă într-o clădire cu 4 etaje, la mansardă, Marmeladov tot la etajul 4, baba Aliona Ivanovna, tot la 4! Bine, dar cînd și secția de poliție e tot la etajul 4, ce mai pot zice? Iar în această secție, Rodion se duce în camera a patra! Nu-i lucru curat!

Formidabil! Și Razumihin locuiește la etajul 4!!

Pentru a putea deschide prăvălioara mea de lenjerie de damă, într-un mic orășel etc. etc. *îmi trebuie foarte multă lectură*! Să studiez toaletele tuturor personajelor feminine din marile cărți, să caut să-mi

aprovizionez rafturile cu marfă pe măsura lor, după gustul lor. Să nu uit c-ar putea avea, fiecare, fel de fel de fantezii, interzise de autor în volumele de unde au scăpat, ca să treacă pe la tejgheaua mea, pentru o clipă. Vine apoi, nesfîrşit, lanţul extrem de variat al personajelor de-a doua, a treia, a patra, de-a nu ştiu cîta mînă! Au şi ele nevoie de ceva pe dedesubt, nu? Ar fi bizar să ne gîndim că numai „eroinele" poartă chiloţi! Cu timpul mi-aş extinde prăvălioara de lenjerie de damă într-un mic orăşel etc. etc., adăugîndu-i poate o cofetărie, *Cofetăria eternă*, cu boschete de zmeură şi un motan, al cărui nume nu-l pomenesc, cu şerveţel pe laba stîngă, servind prompt şi siamez nesăţioasa clientelă! Reţetele prăjiturilor ar trebui studiate adînc în *O mie şi una de nopţi*.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

1.VIII.1980

România literară, nr. 24 din 18 iunie 2003

14
Am îngenuncheat şi m-am rugat lui Dumnezeu să nu-mi ia poezia

Stimate domnule Lucian Raicu,

Prea multe citate, prea „livreşti" scrisorile astea, şi totuşi, eu, cel care le scriu, mă simt atît de bine cu creionul în mînă şi foaia liniată în faţă, pe birou, gîndindu-mă la dumneavoastră. Principalul e să ai cui scrie şi mi se pare (cît n-aş da să nu mă fi înşelat!) că am găsit, în sfîrşit, „adresantul" ideal! Desigur, e un semn de mare nerăbdare să comunici prin *scrisori* ceea ce, poate, dacă aş avea tăria de a mă abţine de la foiţa zilnică, ar deveni, prin condensare, cu timpul, *proză* sau chiar *poezie*. Dar fraza de mai sus e o înşelăciune! *Eu nu aş scrie*, pur şi simplu, dacă n-aş trimite plicul imediat, bucuros că „scap", dar şi întristat că prin „fisura" asta mi se duce-duce-duce viaţa, stimate domnule Lucian Raicu. Cîteodată mă apucă o jale cumplită cînd îmi dau seama că teancul de file se adună la dumneavoastră şi nu la mine! Eu rămîn veşnic cu altă foaie nescrisă în faţă. Dar mă mîngîi că acolo, undeva, departe (dar cît de aproape!), scrisorile stau, se aşteaptă una pe alta, se adună în mormanul visat de mine: *1001*

(14)

Mult Domnule Lucian Rusu,

Pen multe ități, pen diverși semnale orbeau ai tăcut, eu, ca cum le ocolu, mi-am adîncit în lucru ca niciodată în viața mi pentru Domnul-o folosi, pe lucru, gîndindu-mă la Domnul Dumnezeu și cu ei [illegible] cu mi se pare (cît e de ciudat! Domnul!) că îmi spune, cu zîmbet, adevărat "Ideal! Bravo, e cea mai mare răsplată ce poate primi pentru [illegible] cea ce, poate, Dacă ar avea timp să mi dedicați de la fiecare pleacă, ar însemna, cu siguranță, pierde [illegible] Dar fugă de timp e [illegible]! Eu nu o [illegible], pentru că simțul, dacă [illegible] mi-a dat [illegible] mi-a [illegible] pentru [illegible] orbește în [illegible]. Deci, deci vedeți, Domnule Domnule Lucian Rusu

Obținută mai apoi o pagină completă cînd în doar zece ți-am trimis de pe o adresă la Domnul Dumnezeu și în loc minim! Eu cînd [illegible] în alți foarte [illegible] fără. Dar mă mîngîi că ocolo, undeva, departe (dar cît de aproape) există ființe, de oriunde ar veni, o adresă a Domnului [illegible] de multe [illegible] (ca mai adăugat cineva, în dar spirit [illegible])

Tu ești [illegible] ești foarte aproape, mereu-mereu [illegible]

P.S. De altă parte, ți-aș putea [illegible] mi-ai [illegible] dacă [illegible], nu mă [illegible] în [illegible], nu [illegible]

scrisori (am mai adăugat una, tot din spirit „livresc"!). Încetul cu-ncetul se face oțetul, rapid-rapid intrăm în vid!!

* * *

Pe de altă parte, ce-aș putea să vă scriu dacă, într-o zi, nu mă întîlnesc cu nimeni, nu fac decît să citesc ceva, să iau pîine, să mă învîrt prin casă, să dau o raită pe la librărie și iar să citesc? Desigur, copilul, soția, părinții iscă fel de fel de întîmplări, unele plăcute, altele extrem de neplăcute. Există nervi, vorba Soresculuí, peste tot. Iar cu pilule degeaba încerc să mi-i subțiì, mai bine zis *să mi-i mai* – că subțiri sînt ei destul! Dar scrisoarea mea este tocmai o fugă, o clipă de liniște, de afecțiune exasperată-n cuvinte, un apel la ce-aș fi vrut să fac și n-am făcut, o rugăciune laică, da, o rugăciune, pentru că numai așa mai știut să mă rog. Țin minte o seară cînd, la Dolhasca, pe întuneric, m-am dus în grădină, între copacii din spatele casei, am îngenuncheat și m-am rugat lui Dumnezeu să nu-mi ia poezia, să mi-o deie mereu, mereu. Nu eram patetic, eram speriat, simțeam că pierd ceva definitiv, deși pe atunci scriam, umblam năuc de versuri, le pîndeam și le prindeam uneori. Unde am greșit? Să fi rămas acolo, la Dolhasca? Dar în ultimii vreo trei ani nu mai scrisesem nimic, sau aproape nimic. Poate că aș fi reînceput? Cine știe? Poate. Oricum, cîteodată, foarte rar, mai cred și acum că voi reîncepe. Greu e că nu mai am „aparatura" de atunci, sănătatea, bucuria. Fiindcă întotdeauna cînd am scris m-am simțit fericit, sănătos!!!

Trebuie schimbată „metoda"? Înseamnă să schimb totul. Să încep altceva. Şi nu mă pricep. Sau nu pot. Sau nu mai am ce începe.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

2.VIII.1980

România literară, nr. 25 din 25 iunie 2003

15
Clocotul minuscul al luminii pe obiecte

Stimate domnule Lucian Raicu,

Singurul lucru pe care regret că nu l-am făcut la timpul lui e studiul amănunţit al luminii! Cîte pagini au rămas nescrise! Cîte capitole şi subcapitole! Şi totuşi, ani în şir, am pîndit-o, am *văzut-o*, uneori am *simţit-o* atît de reală, încît nu trebuia decît să întind mîna şi s-o jupoi de pe ziduri, de pe obiecte. Cea mai acută şi dulce-dureroasă percepţie a luminii o aveam la o anumită cantitate de votcă. Mai ales toamna. Ţin minte că odată am stat o jumătate de zi într-un foarte mic bar din Fălticeni, în aşa fel aşezat încît să văd lumina, pe un zid enorm, alb, cred că al cinematografului de vis-à-vis, şi umbra care dansa încet, dar necruţător, al altei clădiri, pe el. Obişnuit, comandam trei votci mici ca şi cum aş mai fi aşteptat doi amici. Le beam singur. Pe urmă... În după-amiaza aceea mai era în bar un singur om, piticul ghebos de la circul ce sosise-n Fălticeni. Şi el bea singur. În rest, lume care venea şi pleca rapid. Atunci am înţeles ceva, dar am uitat imediat, aşa mi se întîmplă întotdeauna. *Vedeam* c-o precizie uluitoare. Porii

zidului i-aş fi putut număra. Dar nu asta era important, ci *lumina*. *O ştiam, o înţelesesem!* Însă, repet, tot ce *ştiam* în clipa aceea, tot ce *înţelesesem* am uitat imediat. Altădată, tot după-amiaza, şi tot după ce băusem votcă, am redescoperit *lumina* în spatele casei, de fapt al magaziei, în iarbă. Iarăşi căpătasem o percepţe vizuală neobişnuită. Iarba era un fleac, puteam s-o număr! Lumina, lumina aceea ce-mi lăsa amintirea unui secret înţeles şi pierdut! Şi chiar cînd înţelegeam, în aceeaşi secundă mă dubla gîndul că nu voi putea comunica ceea ce-mi părea atît de cunoscut. Nici acum nu pot să explic exact. Adaug doar că începeam s-o şi aud, da, auzeam bîzîitul, nu, nu bîzîitul, *clocotul minuscul al luminii pe obiecte*, parcă ar fi fiert apa încetişor. Foarte palid ce-am spus eu acum.

* * *

Cred că, mai precis zis, lumina *sfîrîia*. Şi iată-mă amintindu-mi de o altă întîlnire *corp la corp* cu dînsa. După-amiază. Sînt la prof. Secrieru, de istorie, bem votcă şi mîncăm (ce deliciu!) scrumbii afumate preparate în ceapă. Avea un scrînciob în care m-am legănat la infinit, ceasuri întregi, privind *lumina din aer*! Îmi venea să urlu de bucurie. De cîte ori veneam cu scrînciobul în jos, simţeam cum mă izbesc de ea. Lumină albă, rece, electrică, de toamnă. Atunci am studiat îndelung şi o răsuflătoare a beciului aflată sub nişte trepte de ciment.

* * *

Trei întîlniri pe care le-am avut cu lumina, atît de prost descrise, de inexact. Rămîn doar cu sentimentul c-am înţeles şi-am uitat instantaneu ceva! Ce? Nu ştiu. Dar asta nu-i totul!

Cu stimă şi afecţiune
Emil Brumaru

3.VIII.1980

România literară, nr. 26 din 2 iulie 2003

16
Eu mă logodesc, mă căsătoresc cu cărţile

Stimate domnule Lucian Raicu,

Nici cafeaua, nici geamul deschis, nici creionul bine ascuţit, nici foaia liniată, nici diazepamul luat ca să nu-mi sară creierii din bilă, nici chiar o carte a bătrînului Dosto, deschisă pe masă, în unele zile, ca-n cea de acum, nu-mi prea pot ajuta sufletul să fie bucuros. Uneori simt cum mi-l tîrîi, legat c-o sfoară, prin praf, săptămîni întregi. Mă gîndeam să-l recitesc pe Blecher, iubirea mea nebună de pe la vreo 19-20 de ani. Îmi aduc aminte de formatul cărţii, mic, de electrocutarea pe care am suferit-o înfulecînd pentru prima dată *Întîmplări din irealitatea imediată*. Da, parcă aş fi pus mîna pe un fir electric! Dar mai bine aş găsi ceva liniştitor, ceva calm, blînd-senzual, un culcuş ocrotitor, o lectură-pansament. Şi nu mă mai dumiresc de unde să scot cartea atottămăduitoare, cartea fragedă şi pură, uşoară, străvezie, vesel deschisă-n faţa ochilor mei avizi de fericire. Să stai într-o casă cu camere luminoase, răcoroase, aşezată în mijlocul unei grădini, să-ţi ai razele tale de lumină, credincioase, care vin la ore

fixe să se întindă pe cîte un covor sau să se izbească dulce de vreo oglindă, să auzi o cişmea picurînd pe-o lespede, afară, să dai la o parte un capot uitat de-o femeie pe patul tău, să iei cartea minunată a copilăriei şi s-o răsfoieşti încet, cu pauze-n care-ţi umpli pieptul c-un aer nostalgic, să adormi şi să visezi că zbori, că fluturi, scăpat de gravitaţie, peste pajişti vernil, cot la cot cu miresmele cele mai dragi.

*
* *

„Sînt foarte necăjit că nu am fluturii. Ei, nugaua şi catifeaua mă deznădăjduiesc." Am citat din *corespondenţa* lui Balzac! Penultima scrisoare către Doamna Hanska. Iar mai departe, către sfîrşitul epistolei:

„...hazardul este un subdrac..."!!!

*
* *

Una din tristeţile mele, nu livreşti, ci ale *vieţii*, este că nu am citit încă, vai, *corespondenţa* lui Flaubert! Se pare că în ea aş găsi o mie şi una de satisfacţii, o simt, o simt! De unde să iau volumele pe care le-aş buchisi, le-aş pritoci-n plăcerea mea? Fiindcă, şi aici e clenciul, o bucurie *deplină* nu aş avea decît dacă ele ar fi ale mele. Cărţile împrumutate, de la amici sau de la bibliotecă, mă oripilează. Eu mă logodesc, mă căsătoresc cu cărţile! Nu le dau fiindcă m-aş simţi înşelat, pierdut. Iar amantlîcul pasager cu un volum cedat mie doar pentru o

săptămînă mă inhibă. Nici nu citesc cartea, o dau înapoi nerăsfoită.

•
• •

V-am scris că Anastasia Filippovna citea *Doamna Bovary*?

•
• •

Şi-n tot timpul acesta, dumneavoastră, „adresantul", unde sînteţi, ce faceţi, ce gîndiţi? Nu vă pot vedea decît acolo, pe scaunul acela cu abisul în spate, izolat de-un perete gros, transparent, de noi, făcînd gesturi din ce în ce mai nuanţate, mai enigmatice, parcă încercînd un alt alfabet, al disperaţilor muţi.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

4.VIII.1980

România literară, nr. 27 din 9 iulie 2003

18
Ea mi-a promis că-mi va păstra scrisorile într-un sutien uriaș

Stimate domnule Lucian Raicu,

Pentru *Bestiar*, iată și un animal poesc:

„Era lung de aproape un metru, dar n-avea decît 15 cm lățime. Avea patru picioare foarte scurte, iar labele înarmate cu gheare strălucitoare, lungi și stacojii, ca de coral. Trupul era acoperit cu un păr lins și mătăsos, alb ca zăpada, iar coada ascuțită ca la șobolani și lungă de vreo jumătate de metru. Capul semăna cu al unei pisici, în afară de urechi, care atîrnau ca la cîine. Colții aveau culoare stacojie strălucitoare ca și ghearele". Ceea ce izbește este, fără îndoială, culoarea colților, stacojie, ca și cum ar avea bijuterii în gură, nu dantură! Periculozitatea este dată, cred, tocmai de alcătuirea de o frumusețe stranie a animalului.

*
* *

Telefonul lui Dinescu! A venit la capătul unei zile gri. Tamara Nikolaevna, în plină intoxicație

(cehoviană!) cu ciuperci, la 38°, stă lăţită suav în pat. A trebuit să umblu, să evoluez printre *oameni*, nu *personaje*, ca să-i fac rost de medicamente etc. (mă simt de o mie de ori mai bine cu *personajele* decît cu *oamenii*!). De cîte ori dă Dinescu telefon de la dumneavoastră, mi-e imposibil să vă transmit ceva. O jenă funciară mă opreşte să duc o discuţie „prin cablu" cu cel căruia-i scriu zilnic! Am impresia că „vraja" s-ar rupe. Dar, ieri, vorbind cu Dinescu, mi-am închipuit că staţi tot cu spatele la abis şi că, probabil, sînteţi iar pe cale de a descoperi inefabilul alfabet al delicateţii.

•
• •

Cred că fac parte din categoria acelora care, ca şi „sărmanul" Makar Alexeevici Devuşkin, v-ar scrie scrisori chiar dacă ar locui în acelaşi bloc, la ap. 33, să zicem!

•
• •

Da, Dinescu este cam ca Nadia cea care a căzut de la paralele şi s-a buşit dizgraţios la „sărituri", ca apoi să ieie *aur* la sol şi bîrnă! Tăria de-a fi campion! *Oricum* şi *oricînd*!

•
• •

Să ating, în sfîrşit, un punct negru. Am numerotat şi voi numerota scrisorile, pentru că, vai, am senzaţia

(şi uneori certitudinea) că de cîţiva ani corespondenţa mea e supravegheată. Desigur, nu-mi face plăcere, dar nici nu mă incomodează prea mult. Singurul reproş ar fi că, uneori, plicurile mele, uitate pe vreo masă de funcţionar prea ocupat, întîrzie. Şi lui Dostoievski i se controlau scrisorile; încă un motiv să mă simt mare! La trecuta conferinţă a scriitorilor am vrut să atac această problemă. M-am abţinut. La următoarea, în cazul unor absenţe din şirul meu numerotat, voi vorbi. Vă daţi seama, paragraful acesta nu-i scris numai pentru dumneavoastră!

* * *

În *Cofetăria eternă*, care de fapt a existat şi sper să mai existe în Fălticeni, mîncam, de cîte ori veneam să iau cărţi de la librărie (cam o dată sau de două ori pe săptămînă), îngheţate uriaşe de zmeură combinată cu vanilie şi scriam unei fermecătoare poete bucureştene de care, pe atunci, mă îndrăgostisem lulea: Bobinokarovna! Ea mi-a promis că-mi va păstra scrisorile într-un sutien uriaş. Şi dusă a fost!!!

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

6.VIII.1980

România literară, nr. 28 din 16 iulie 2003

20
Ce fragedă deşuchiere, ce naivă şi bruscă aprindere

Stimate domnule Lucian Raicu,

Că-n fiecare din noi există un mic Raskolnikov care, chiar dacă nu pocneşte-o babă cu toporu-n cap, face el o porcărioară, e lucru cert. Tendinţa de-a ne socoti din categoria celor privilegiaţi, aleşi, neobişnuiţi, e prea seducătoare. Şi-apoi mai este şi *plăcerea* remuşcărilor, tăvăleala-n noroiul propriului suflet, jubilarea de a-ţi spune: „...sînt un păduche estetic...". Vine însă clipa amară, lucidă şi, aş adăuga, plină de umor, cînd te întrebi: „Oare s-ar fi băgat Napoleon sub patul unei babe?". Nu, nu s-ar fi băgat! Dar, stimate domn, vă rog să mă credeţi, sub patul unei eleve, da, al unei eleve, de ce zîmbiţi, s-ar fi băgat! Fiindcă şi Napoleon, daţi-mi voie s-o spun şi s-o accentuez, ar trebui să recurgă la acest nevinovat tertip pentru a fute o fecioară! Bineînţeles că nu-i totuna să ucizi o babă sau să dezvirginezi o crudelă! Numai că, stimate domn, există un element comun: *vărsarea de sînge*!

„Fetele cu buza-n flăcări și cu *sînu-atunci aprins*,
Cu roșața pe figură și-n privire cu langoare,
Cu guriţele deschise și cu sînul lor descins,
Fetele ziceau: »Ne-aprindem!« – La Amor cereau răcoare!" (s.n.).

Am citat din Depărăţeanu! Ce fragedă deșuchiere, ce naivă și bruscă aprindere („cu sînu-*atunci* aprins", mă face să mă gîndesc la gestul cu care apăs butonul--sfîrc pentru a aprinde becul-sîn!), ce inocentă bestialitate-n „guriţele deschise", ce candidă recunoaștere a minusculei tresăriri clitoridiene („Fetele ziceau: »Ne-aprindem!«"), ce cerșetorie suavă a umezelii orgasmului răcoritor („– La Amor cereau răcoare!")!! Cuvintele au prospeţimea, subţirimea și transparența roz-albă sau roz-vînătă a întrepicioarelor „fetelor"!

Curios cît de graţios-rapidă, ca-ntr-un desen animat, e următoarea strofă, scrisă prompt, de Depărăţeanu:

„Don Vergilios cel mare
E de regele-arestat
Pentru o neagră trădare
Ce făcuse în palat".

Ne-am aștepta la un act politic infam, ceva împotriva regelui, poate chiar un complot de uzurpare a coroanei sacrosancte! Stimate domnule Lucian Raicu, e vorba, ca să mă exprim eufemistic, de-un

simplu futai!! Scandalul vine, se vede, de acolo că obiectul *negrei trădări* violase o doncelă foarte junâ, nobilă şi belă.

„Violase o doncelă,
Pe-a mai junâ din castel,
Pe-a mai nobilă, mai belă,
Pe seniora Isabel."

Iată şi indignarea, de-un umor grav, inconştient, căzînd ca o lespede de puf peste asemenea inimaginabilă chestie, a lui Depărăţeanu : „Faptă rea şi neleală!".

*
* *

Şi pentru că am dat-o pe Depărăţeanu, să închei c-o strofă de-o mare frumuseţe naivă, cu-n „copaciu" ale cărui frunze sînt înlocuite de părul d-aur „al unei copilite" aşezate echivoc pe-o cracă sub care-un cavaler se uită şi vede ceea ce toată lumea ştie că poate zări în asemenea situaţii :

„Sus, p-o cracă, cavalerul
O copiliţă vedea,
Răsfiratul ei păr d-aur
Tot copaciu-acoperea".

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

8.VIII.1980

România literară, nr. 29 din 23 iulie 2003

21
Acolo am citit pentru prima dată *Întîmplări din irealitatea imediată*

Stimate domnule Lucian Raicu,

Acum cîteva zile vă pomenisem de biblioteca unui profesor, Frenkel, care m-a îmbolnăvit pe viaţă. Ieri iau de la librărie o cărţulie de poezii de Arghezi, *Desluşiri*, şi găsesc una dedicată chiar lui Frenkel! E vorba de *Lasă-mă noapte*, de la p. 16. Sub titlu e scris: „O copie pentru camaradul Eliezer Frenkel". Ştiam că-l cunoaşte pe Arghezi. Îmi dăduse nişte cărţi de-ale lui, dedicate, cu litera subţire şi mică, profesorului de idiş, ebraică etc. L-am cunoscut pe la vreo 16-17 ani. Profesa la aceeaşi şcoală unde era şi maică-mea. Mă duceam la dînsul cu o emoţie de nedescris. Îmi luam o geantă uriaşă. Sunam, mă primea într-o cameră imensă, unde de obicei era şi nevasta lui şi cei doi copii, mari, o fată şi un băiat. O dezordine încîntătoare. Camera aceea îi era şi dormitor, şi bucătărie, şi sufragerie! Lîngă masă stăteau cîteva pachete nedesfăcute de cărţi, achiziţionate recent de la anticariatele din provincie. Pe atunci erau foarte multe cărţi bune, burghezo-moşierimea, putredă, vindea! Mă lăsa în a doua cameră,

tot mare, cu pereții plini de rafturi pînă sus, avînd cărți pe trei rînduri. Pe jos mormane enorme. Țin minte un *Talmud* în nu știu cîte volume, format monumental, legat în piele, clădit pînă aproape de tavan. Tot acolo se uscau și rufele! Am petrecut în camera aceea indescriptibilă cele mai emoționante ceasuri ale adolescenței. Mă lăsa singur cîte 2-3 ore!!! Scotoceam, mișunam, pipăiam, miroseam. Nu știam ce să aleg din miile de volume. El îmi da orice!! Mi-a împrumutat chiar *Istoria* lui Călinescu! Ediții princeps din poezia mare românească: Arghezi, Barbu, Blaga, Bacovia, Fundoianu etc. Pe atunci nici nu era voie să-i pomenești pe unii, darmite să-i mai și citești! Tot ce-am citit în anii aceia a fost de la Frenkel. Era trist. Nu se înțelegea cu nevasta, copiii îi făceau greutăți. A plecat trimițîndu-și prin poștă majoritatea cărților. Cred că prin '60-'61. Acum vreo două luni am auzit că a murit*. Mai trec uneori pe lîngă casa în care a locuit. E în curtea bisericii catolice, o casă de cărămidă roșie, sordidă. Va fi demolată.

* * *

Cînd m-am îmbolnăvit, pe la nouăsprezece ani și ceva, Frenkel susținea că am pățit-o din cauza lecturii! Uneori venea pe la noi. Veșnic agitat, îmbrăcat sărăcăcios, cu niște ochelari groși, cu o interminabilă poftă de a explica micile scandaluri de la școală,

* Nu a murit. O cunoștință de-a lui, din Israel, mi-a scris că trăiește (Notă actuală: 2004).

profund întristat din cauza băiatului care făcuse nu știu ce poznă și urma să fie eliminat. Fiica lui s-a căsătorit cu un coleg de-al meu de liceu, un băiat slăbuț, extrem de bun la matematică, Lazăr. Cred că au plecat și ei la un an sau doi. Stăteau pe aceeași stradă cu mine, Dobrogeanu-Gherea. Dar strada asta, pe o parte, a fost complet demolată. Totuși casa în care am locuit atunci, fiind pe partea cealaltă, a rămas. Lîngă școala de surdo-muți! Acolo am citit pentru prima dată *Întîmplări din irealitatea imediată*.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

9.VIII.1980

România literară, nr. 30 din 30 iulie 2003

22
E în mine o poftă nebună de dragoste şi ură!

Stimate domnule Lucian Raicu,

E în mine o poftă nebună de dragoste şi ură! Mîinile îmi tremură uşor de cafeaua interzisă, capul mi-i blocat de propranolol, aş umbla la nesfîrşit, ca-n adolescenţă, pe străzile periferice, cîte au mai rămas nedistruse, ale oraşului, aş adora din nou ziduri de cărămidă, măcinată-ncet, garduri negre de ploaie, o clanţă de uşă, un ciob, o sîrmă întinsă într-o curte pustie, totul, totul, de-a valma. Cît mister în spatele unei perdele topite în amiază într-o fereastră cu cercevele scorojite de căldură! Ce patimă ascunsă în gestul dumnezeiesc al unei femei ce ţine o găleată roşie sub o cişmea! Numerele caselor dezvăluind, poate, enigme! Secretul adînc al unei crăpături într-un perete galben! Taina cutiilor goale, strălucitoare, cu puţină apă-n ele, ale conservelor aruncate în gunoaie imunde! Străduţele întortocheate, subţiri, cu nume incredibile. Să ai un amor înfocat c-o fetişcană deocheată de pe strada Pompei. (Nu Pompéi, ci Pómpei!) Mirosind a gaz lampant! Cuiele ruginite, rufele nemişcate în aerul alb, o minge de cauciuc,

(22)

Iubitule bunule Lucian Dorin,

E în mine o pată neîncetat de dragoste mi-ară! Limbi în lemn, ușile de sopron înțepenite, ingenuncherat de pogromuri, ei cuibăresc în ființă, ca o obsesie, ca simplu pelerin, ăla cu mâini roșii, de sânge, ăi ăștia cu mâini pline de cărămidă, mă cheamă-n ast, pardon, negre de pleoape, o clantă de ușă, un cui, o șuviță întinsă în vânt pustie! Bătut, bătut, de ovulare. Ăi proști în spatele unei pendule tupilați o amiază întreagă a cercului scrâșnit de colțuri! Ce patimă, oscilează-n gestul luminării ce unge ceața în o picătură roșie sub o oglindă! Nimeresc cărți de pământ, pumni, unghii! Secunde adâncă și unei capitale în un perete golaș! Tăcerea cuiului pendule, ștrângătoare, ca pete ușă-n ale, ale conversații mucezite-n fumoare încinse! Stând de ale întâmplării, ochiți, ca nimic incredibil! Și-n ei un amor ușuratic și gelozii deschise de pe străzile Pompeii (ne Pompeii a Pompeii!) dărâmând a pași lumpenproletari! Cuiele negrite, ușile rămân... ei cui ălă, o mână de cenușe, spontă, un buluc rupt, mașinăria umplută o cenușă bătută pentru în lovani, o pensulă cu țigle ștearsă, hârtie vopsită, mătăsuri ființă în o roșie infinit, roșeață, cade sânge!

X

Bună [illegible] pe Bucureștiul [illegible] în [illegible] în [illegible] pe [illegible] în [illegible] de 36 de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

spartă, un burlan rupt, marginea înverzită a unui trotuar făcut din bolovani, acoperişurile cu ţigla stinsă, hîrtiile vagante, motanii ficşi într-un somn infinit, Doamne, unde sînt?

•
• •

Dacă l-aş fi citit pe Bruno Schulz la 18 ani alta ar fi fost poezia mea! L-am citit abia la 36 de ani, cînd totul părea terminat, pierdut. Ce să mai înceapă? Mi-a mai rămas doar să bîrfesc *personajele* clasicilor ruşi! Din invidie, desigur!

•
• •

„Apoi, pe neaşteptate, se plecă pînă la pămînt şi-i sărută *piciorul*" (s.n.). De ce, stimate domn, de ce piciorul şi nu, cum ar fi fost decent, mîna sau, şi mai sfielnic, fruntea? Doar pentru că s-a aşezat în genunchi? Şi din genunchi se ajunge la mînă! Şi-apoi, bătrînul Dosto zice aşa, în general, *piciorul*. Or, un picior are gleznişoară, pulpă dulce, genunchi cu rotulă fragedă, coapsă ocultă şi fierbinte. Cam pe unde a pupat-o, stimate domn, Rodea? Eu zic că asta-i principalul, nu replica destul de cunoscută şi suficient de cabotină: „– Nu m-am plecat în faţa ta, ci-n faţa întregii suferinţe umane...". Mă rog, să se plece, dar de ce s-o ştampileze erotic pe cărniţă? Ştiu, ştiu ce veţi spune! Că nu pricep nimic! Dar: 1) Ea e curvă. 2) El o pupă. 3) Pupatul se aplică pe picior. 4) *Restul e literatură*. Adică a pupat-o pe

picior pentru că, în cazul ei, acesta era „instrumentul" ruşinii, al vinovăţiei etc.? Şi el o absolvă, astfel, tocmai de ruşine, vinovăţie etc. Dar atunci, şi vă rog din adîncul sufletului, stimate domn, din baierele inimii, să-mi iertaţi precizia, de ce n-a pupat-o, măcar, dacă tot s-a aplecat atît de spectaculos „în faţa întregii suferinţe umane", de ce n-a pupat-o, zic, stimate domn, ca să fie şi mai şi, în pizdă??? Sînt un porc? Bineînţeles! Dar şi Rodea!!

Cu stimă şi nervişori,
Emil Brumaru

10.VIII.1980

România literară, nr. 31 din 6 august 2003

23
Săracul Mugur, cîte scandaluri nu i-am făcut...

Stimate domnule Lucian Raicu,

Iritat ieri pe Raskolnikov, mi-am adus aminte că prea îngenuncheau, prin evul mediu, cavalerii în faţa domniţelor intangibile. Eu cred că-i vorba de o mică şmecherie. A îngenunchea şi a-ţi băga nasu-n poalele iubitei ideale, la ora aceea cînd igiena intimă cam lăsa de dorit, însemna, pur şi simplu, a mirosi adînc şi îndelung secretul cel mai intim de sub mătăsurile sublime. Ca vechi medicinist ştiu că celulele mucoasei olfactive au aceeaşi origine ca şi celulele mucoaselor genitale. Olfacţia e stimulentul numărul unu al erecţiei! Şi mi-i închipui pe aceşti bravi împlătoşaţi în ce situaţie delicată se puneau în nădragii lor de fier! Iar ele, celestele, inocentele, virginele întru eternitate, *ştiau*, ba chiar *căutau* să producă efectul băţos!

* * *

Posibil că, înfuriat pe oameni, îmi descarc, nestingherit, fierea pe *personaje*. E şi asta o defulare, dar

pînă cînd? Așa o să ajung să fac harcea-parcea toate *eroinele* și toți *eroii* lecturilor mele dragi! O, dar am și iubiri nesfîrșite. Numai că-mi vine greu să scriu despre ele!

* * *

Totuși chestia cu „piciorul" nu-i o exagerare. După ce pleacă Rodea, Sonia se gîndește chiar la trebușoara asta: „Ce s-a întîmplat? Ce gînduri are? Ce i-a spus? *I-a sărutat piciorul* (s.n.) și a spus... a spus... (da, asta a spus-o limpede) că nu poate să trăiască fără dînsa... O, Doamne!". Ea „leagă" sărutatul piciorului de ceea ce-i spune mult mai tîrziu, după citirea Evangheliei, anume că „nu poate să trăiască fără dînsa".. „Legătură" normală!

* * *

Acel „He-he-he!", repetat, al lui Porfiri Petrovici face toate paralele. Anchetatorul care suferă de hemoroizi!

* * *

Săracul Mugur, cîte scandaluri nu i-am făcut, de cîte ori nu ne-am certat, de cîte ori nu ne-am împăcat, de cîte ori iar ne-am certat! Și totuși e singurul om care m-a suportat de zece ani încoace știind, c-o intuiție fantastică absolut incredibilă, să-mi deie un telefon exact cînd sufletul meu părea scufundat

definitiv. Ţin la el, mai mult, nu ştiu ce m-aş face fără el. L-aş fi vrut frumos şi viteaz. L-am văzut o dată pe stradă, în Bucureşti, venind spre mine, atît de speriat, de pierdut printre oameni, încît mi-a venit să plîng. Vorbim puţin, de obicei fleacuri. Apoi eu îi scriu, iar el nu-mi răspunde cu lunile. Nu mă supără asta. Fiindcă, deodată, la telefon, vocea lui caldă (i-am spus c-ar fi bun de zis, la radio, „bună dimineaţa, dragi ascultători"), liniştită (dar el însuşi e atît ne neliniştit!) mă readuce la normal. M-am întrebat deseori de unde are atîta forţă, atîta putere de-a rezista eroic, nu exagerez, eroic în viaţa lui de om care, iată, scrie, scrie, scrie. Mă gîndesc, deşi pare paradoxal, că tocmai situaţia disperată a Iuliei îl face să supravieţuiască, să nu se lase, pentru a putea s-o ajute pe ea.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

11.VIII.1980

România literară, nr. 32 din 13 august 2003

24
Înlăturam, pe cît puteam, orice tristeţe...

Stimate domnule Lucian Raicu,

Deschid *Reasece*-ul meu la întîmplare şi dau peste paragraful de la pagina 233 care începe aşa: „Scrierea *naturală* e înşelător dictată de un impuls natural; mai curînd de o inerţie a spiritului constituită în impuls sau în ceva ce seamănă cu acesta". Citesc toată pagina şi aprob, din sufletul meu mîhnit, fiecare cuvînt. Şi-atunci, ce-mi mai rămîne? Să arunc creioanele şi filele liniate şi să tac? Ei bine, nu, prefer să mă ratez *scriind*! Da, scriind scrisori cu o uşurinţă voioasă chiar celui ce-mi trage semnalul de alarmă al eşecului! Conştient, perfect conştient!

•
• •

Pornit să caut creioane „Koh-I-Noor" B prin tot oraşul, am nimerit, după trecerea pasarelei, într-un cartier nou, periferic. Şi ce mi-a fost dat să văd ochilor? Un autobuz enorm albastru-spălăcit, oprit, închis, fără şofer! Pînă aici nimic senzaţional. Numai

(44)

Helsinki, 28 [illegible], mia bimba...

Mamà dorata Luisa Rocca,

Perché Rossana ed io "chiacchieriamo" a lungo per pochi giorni [illegible] per 3 o 4 giorni [illegible]. Scienza naturale e società [illegible] un impiego naturale, non umano [illegible] o qualche cosa [illegible] e [illegible] non è una e non [illegible] un [illegible] [illegible] [illegible]

că pe acest autobuz încins de soare scria mare, cu litere de 25-30 cm, ca să vadă tot cetățeanul: BIBLIO-BUZ!!! M-am repezit înflăcărat spre el; deci acesta e un *Bibliobuz*! Adică un autobuz plin cu cărți, o bibliotecă pe care, mă gîndesc, o poți lua de la o stație la alta. Sau cum? Umblă și-mparte cărți pe străzi? Probabil că numai pe la periferie, eu prin Iași nu l-am văzut niciodată. Mîine mă duc din nou să văd dacă *Bibliobuzul* e tot acolo!

* * *

Sau poate că în *Bibliobuz* nu se deplasează decît *personajele* scăpate din cărți!

* * *

Foarte interesant articolul lui Valeriu Cristea, *Inima prozei*, din *Cronica 32*, apărut acum cîteva zile. Mai ales că, prin cîteva puncte, coincide cu niște gînduri de-ale mele! Ba, într-un loc, cu cîteva rînduri pe care i le-am scris cîndva lui Mugur. Numai că eu, constatînd formidabilul început al lui *Moby Dick*, „Ziceți-mi Ismael", mă topeam de plăcere, *dar nu știam de ce*! Valeriu Cristea *știe*! Iată deosebirea enormă dintre un cititor ce simte și un critic ce-și explică ce și cum simte! E în articol vorba de comunicarea dintre *cititor* și *personaj*. Dar iată citatul: „Așa cum se contopește, de pildă, literalmente, de la primele cuvinte, cu naratorul din *Moby Dick*, marele roman al lui Mellville. «Ziceți-mi Ismael», și din chiar

clipa rostirii acestor cuvinte, cu efect magic parcă, Ismael ne devine un prieten, o parte (inalienabilă) a sufletului nostru".

•
• •

Mi-aduc aminte că, prin '68, cînd îl inventam pe Detectivul Arthur, simţeam nevoia acută a unui personaj nu atît pentru a mă reprezenta pe mine, cît pentru a cîştiga simpatia cititorului, a-i da posibilitatea să se simtă el însuşi, citind, pentru o clipă, detectiv! Murind extrem de repede, m-am chinuit să-i găsesc un prieten: Julien Ospitalierul. Dacă primul căuta, detecta, al doilea trebuia să primească tot. Un alt gînd care mă stăpînea pe atunci, vorbesc extrem de serios, era ca versurile mele să poată fi citite cu plăcere în tranşee, în cazul unui război, de la soldat la general!! Un fel de bandaj sufletesc. De aceea înlăturam, pe cît puteam, orice tristeţe, urmărind programatic fericirea! C-a ieşit, pînă la urmă, un mic dezastru, asta e altceva! Apăruse Reparata!

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

12.VIII.1980

România literară, nr. 33 din 20 august 2003

25
Mi-am părăsit manuscrisele. Cu furie, cu ură, cu disperare

Stimate domnule Lucian Raicu,

De cîtva timp sînt obsedat de o strofă de-a lui Fundoianu:

„Ţi-aş spune: *zvîrle masa de scris de sub bărbie*
şi gîtuie poemul chel ca un geam în frig;
aruncă continente de spumă şi hîrtie –
prăpastia începe în degetul tău mic" (s.n.).

De prin 1965, ani în şir, umblînd prin praful drumurilor din D---, repetam în neştire o strofă a lui Labiş:

„Pentru ce-am plecat?
Unde mă îndrept?
S-au întunecat
Sensurile-n piept".

Am „plecat" abia în 1975! În mine se cocea „fuga" ce avea să se împlinească peste zece ani. Oare peste alţi zece, dacă mai trăiesc, voi zvîrli, definitiv, „masa de scris de sub bărbie"? În 1975 tentativa de-a rupe

cu *totul* a fost înfăptuită și prin aceea că mi-am părăsit manuscrisele. Cu furie, cu ură, cu disperare. Apoi, am început să sufăr cumplit din cauza asta. Abia după trei ani și ceva, un frate de-al mamei mi le-a adus în doi saci mari de hîrtie. Nu s-a pierdut, la un control rapid de-al meu, nimic. Au stat, în acest timp, într-o magazie a dispensarului meu din D‴! Șansă? Nu. Pentru că, dacă-mi dispăreau manuscrisele, aș fi rămas cu credința că-n ele sînt lucruri formidabile! Și poate că de-abia atunci aș fi reînceput să scriu!! Dar dacă mă înșel? Dacă n-aș fi putut face nici cît am făcut?

* * *

Ultima însemnare într-un jurnal ținut la D‴ este următoarea: „13.VIII.1975 Ploaie nocturnă. Dimineața cer închis. Plictiseala, greața de mine. Ce fac?". Azi se împlinesc exact cinci ani de la întrebarea mea. O repet. Ce fac?

* * *

De fapt, dacă e să judecăm, tot o „părăsire" a ceea ce scriu, înseamnă și „corespondența" mea către dumneavoastră. Desigur, aici riscul de dispariție e mult mai mic, dar poșta română poate să-l realizeze. Dar, constat, *am rămas cu frica, sau poate cu rușinea față de manuscrisele mele. Îmi stinghеresc liniștea.*

•
• •

Fundoianu a făcut „Liceul Național" din Iași! Din clasa a VI-a pînă într-a X-a (atîtea erau pe atunci) am fost și eu elev la „Liceul Național", numit însă „Liceul de băieți nr. 1", pe scurt *Le Be Unu*! Poate că am stat în vreo clasă în care a stat și el, de ce nu chiar în aceeași bancă? Între Herța și Dolhasca există, sigur, o cărăruie!

•
• •

Ce bizar, deși sînt oarecum „ieșean" (am stat de la vîrsta de 9 ani pînă la 24 de ani în Iași, apoi 13 ani la D$\overline{\text{ }}$ și, acum sînt, din nou, de 5 ani aici) nu am fost și nici nu sînt iubit de „ieșeni". Din contră! Dan Laurențiu, redactor la *Cronica*, mi-a ținut poeziile 8 luni! N-am să uit asta toată viața. De-abia debutasem, aveam nevoie să fiu publicat. Transcendența din el s-a lovit sec de concretul versurilor mele. Ursachi mă înjură pe toate drumurile, sînt „poetul Bulion" etc... Pentru Cezar Ivănescu nu exist în 1980 în Iași. Vorbesc de ei pentru că, fără să-i cunosc pe atunci, m-am format în Iași, am respirat același aer în cam același timp. Despre cei de acum, din oraș, nici nu mai zic nimic. Culmea e că lucrul acesta m-a întristat și m-a durut autentic, adînc. Mai ales cînd am revenit, în 1975, cu vreo trei cărți deja tipărite. Credeam c-am convins! Da' de unde!!

Cu stimă și tristețe,
Emil Brumaru

13.VIII.1980

România literară, nr. 34 din 27 august 2003

26
Senzaţia de fericire pe care mi-o dădeau zidul (sau gardul) şi lumina

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cea mai veche amintire cred că o am de pe la un an, un an şi ceva. E un zid sau un gard de bolovani mari, de rîu, bătuţi de-o lumină extraordinar de albă, de intensă. Amintirea constă tocmai *în senzaţia de fericire pe care mi-o dădeau zidul (sau gardul) şi lumina*. Văd şi o curte mare, o casă văruită. Nu ştiu exact dacă era spatele casei din bolovani sau gardul. Mi-am întrebat părinţii. E vorba de o casă sau un gard din Basarabia, unde m-am născut, la ţară. Deoarece am stat acolo extrem de puţin (un an, un an şi ceva), mi-am putut localiza amintirea cu precizie. Ceea ce mă izbeşte acum este faptul c-am rămas cu obsesia *zidului* şi-a *luminii*. Privesc mereu, fascinat, zidul caselor, căutînd să pătrund, să descopăr taina lor. Am certitudinea netă că această taină există, că e de ajuns un moment de neatenţie din partea lui, a zidului, ca eu s-o aflu, s-o simt. Aş putea-o suporta? Am impresia că ar fi ca o explozie; poate că, scăpat, suflul ei m-ar arunca în ceea ce bănuiesc că s-ar închega cu adevărat în noţiunea de „fericire". Totul,

desigur, presupunînd și lumina orbitoare, rece, albă, necruțător de albă, dureroasă și în același timp infinit de blîndă. Este totuși ceva care-mi întunecă parcă această primă amintire. Bănuiesc mai mult, pentru că aici totul devine nedeslușit, că am zărit atunci și o șopîrlă. Sau altceva, în orice caz o viețuitoare mică, mișcîndu-se, ieșind chiar din acel zid sau gard. Dar nu sînt sigur. Poate că asta a fost mult mai tîrziu, în altă vîrstă. Ceea ce vreau să precizez este că-n acea senzație de fericire dumnezeiască se strecoară, cumva, nu știu cum, și frica.

* * *

Pînă una alta, am dat-o pe psihanaliză! Știți care-s condițiile: pacientul stă pe-o canapea, în general cu-n perete alb în față și vorbește vrute și *nevrute*. Iar medicul ascultă silențios și, din cînd în cînd, îl pune să mai repete cîte ceva, să precizeze etc... Totul depinde de *încrederea* pacientului în medic! Numai că, în cazul de față, eu îmi văd medicul mereu, mereu, stînd și el pe un scaun, cu o fereastră deschisă în spate, făcînd gesturi din ce în ce mai enigmatice!

* * *

Ar trebui scris un studiu amplu, exhaustiv, despre toți pereții din marea literatură!

•
• •

(Să nu uit pereții de-un galben umed ai pavilioanelor C.F.R., în care-am stat, prin clasa întîia, la Ciceu!)

•
• •

(De asemenea, să nu uit *primul meu furt*, la Ciceu: o planșă colorată, cu soiuri de ciuperci, pe care am rupt-o dintr-o enciclopedie germană, fiind în vizită la o fetiță, Ani, ce mă striga, foarte sexy, „băiatule!".)

•
• •

(Ceea ce mă fascina la Ani era faptul că mă ducea printre niște uriașe grămezi de gunoaie și ea, eu nu!, căuta resturi de mîncare. Desigur, avea ce mînca, însă dînsa descoperise plăcerea nepermisă de *a mînca din gunoaie*!)

Cu stimă și amintiri,
Emil Brumaru

14.VIII.1980

România literară, nr. 35 din 3 septembrie 2003

27
„Sois sage, ô ma Douleur, și ține-te tranchilă"

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cum să nu ne simțim bine printre personajele dostoievskiene? Ăștia fac atîtea porcării, încît ale noastre par fleacuri! Plus că ne dau certitudinea că, oricît de „răi" am fi, sîntem totuși și infinit de „buni"!

*
* *

Am impresia că Dostoievski a fost atît de iritat de pudibonderia personajelor lui Turgheniev, încît a creat, ca să se răzbune, cele mai scandaloase Nastasii și Gruşence! Vreau să zic că, într-un anumit fel, Turgheniev *l-a determinat* pe Dostoievski să fie Dostoievski.

*
* *

Cît de mult ar fi apreciat Mieluşon numele motanului meu, Scămoşilă! Mieluşon și Scămoşilă!!

Vă aduceți aminte ce traducea Razumihin? *Femeia este o ființă omenească, sau nu?* Pentru librarul *Heruvimov*!!

„Se uită: era o negustorească, o femeie în vîrstă, cu căciuliță tradițională și cizmulițe de piele de capră, iar alături de ea o fată cu pălărioară în cap și umbreluță verde, probabil fie-sa." Deci, pentru acea prăvălioară de lenjerie de damă dintr-un mic orășel de provincie etc., trebuie să fac rost, într-un raion special, de: căciulițe tradiționale, cizmulițe de piele de capră, pălărioare, umbreluțe. Și multe, multe mănțăluțe. Fiindcă Sonia are permanent o „mănțăluță".

Raskolnikov a stat cîndva pe lîngă *Cinci colțuri*! Nastasia Filippovna stă chiar pe *Cinci colțuri*! Să nu se fi întîlnit niciodată pe stradă? Poate că s-au privit îndelung, poate că s-au înțeles dintr-o ochire, fiecare trecînd mai departe cu chipul celuilalt, pe veci, gravat în suflet.

Cînd eram student, am cunoscut un om de-un extraordinar rafinament, un degustător al poeziei

franceze, psihopat sadea, venit pe meleagurile Iașului din București. Ducea o viață incredibilă. Scria poezie dar se recomanda „arhitect", pentru că, zicea el, poezia e construcție. Drept care, cărămida necontînd, ci ansamblul, lua de la toți cei ce scriau, versuri, și le monta în lungi poeme mitologice. Aceste poeme aveau fragmente de-o frumusețe uluitoare alături de platitudini dezarmante. A murit foarte tînăr. Cred că nu avea 35 de ani. Mi-a fascinat adolescența. Ani de zile după aceea, la D^{ma}, îmi puneam fotografia lui pe masă și, vrînd-nevrînd, mă apucam de scris. Ca o datorie față de încrederea ce mi-o arătase, primul, cînd, căzîndu-i niște versuri de-ale mele, întîmplător, în mînă, m-a declarat *poet*! Ba a venit acasă la mine ca să-l convingă și pe taică-meu! De ce mi-am amintit de toate astea? Fiindcă, de cîte ori mă întîlnea, îmi spunea:

„Sois sage, ô ma Douleur, și ține-te tranchilă".

Dar cît se poate face chestia asta? Am zile în care durerea mea nu mai știe să fie înțeleaptă, înnebunește brusc, îmi sleiește sufletul în mișcări dezordonate, umilitoare, de care, apoi, mi-e o rușine indescriptibilă. Degeaba umblu în neștire pe străzi, degeaba bag în mine pastile, tristețea devine din ce în ce mai groasă, mai înnecăcioasă, tot mai greu de străbătut, tot mai inutil de luptat împotriva ei. „Sois sage, ô ma Douleur, și ține-te tranchilă."

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

15.VIII.1980

România literară, nr. 36 din 10 septembrie 2003

28
Ar trebui o scrisoare voioasă, suplă, muschetară

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ar trebui o scrisoare fericită, uşoară, şepticoloră, ca de la fluture zvăpăiat la fluture meditabund pe-o păpădie! Un aer plin de raze late de lumină, ca o miere prelinsă, încleindu-ne sufletele într-un bîzîit bucuros, infinit. Poate o cană adîncă, plină cu apă proaspătă, în care să ne aplecăm, ca peste-o fîntînă, gura veselă de cuvinte strălucitoare. Şi nu chiar o femeie, ci doar un ciorap prelung, uitat pe marginea unui scaun, ceva care să ne amintească blînd de-o senzualitate calmă, vindecătoare, simplă. Obosiţi plăcut de-o partidă magică de biliard, uimiţi de aroma unui ceai clocotit cu-avînt de samovarul credincios al familiei, lăudîndu-ne cu cîinii noştri de vînătoare, mai dînd cîte-o pălmuţă peste fesele flauşate ale vreunei Marfuşte ce ne-ar aşeza ceşcuţele pe masă, vicleană, discutînd aprins literatură şi economie politică, după masa s-ar topi în înserare şi ziua, la urmă, ar avea gene lungi şi nostalgice de amintire-nchisă-n somn.

*
* *

Stau cu creionul ascuțit în mînă și nu mai știu cum să continuu. Prea am luat-o pe coarda reverie! Realitatea e că din dintele din față, și-așa rupt, mi s-a mai desprins ieri o bucată. Rînjesc oribil în oglindă, aproape satisfăcut de cît de hîd arăt!

*
* *

Există și o constipație a sufletului, cînd nu mai poți plînge. Lacrima scremută, întărită ca o căcărează, taie cu muchiile ei fine carnea, îți însîngerează scîrbos ochiul și scrisul. E bine atunci să iei un purgativ cinic, de exemplu o blenoragie sau niște păduchi lați de la o doamnă pe care ai iubit-o cu sfințenie și-ai futut-o cu stimă!

*
* *

Ce părere aveți de Mieluşon care scrie lucruri fundamentale despre Rimbaud și Baudelaire și este autorul și regizorul scenariului filmului muzical *Tararira*?!

*
* *

Ar trebui o scrisoare voioasă, suplă, muschetară, în care D'Artagnan și Athos, și Porthos, și Aramis să-și mai fluture o dată spadele cu dezinvoltură. Cuvinte

dulci şi fanfaroane, şoptite, pe după evantaiele-n palpit, conteselor căzute-n mici leşinuri de uimire, cu picioarele cărnoase vibrînd ca nişte limbi uriaşe de clopot în catedralele dezmăţate ale rochiilor lor laice. Dueluri pe viaţă şi pe moarte fin crestată-n dreptul inimii, pentru a şterge ruşinea unui pîrţ scăpat din drăgălăşenie, la Versailles, nu pe cînd era regină, ci după aceea, ca regentă, în timpul minoratului fiului lui Ludovic al XIII-lea, de Ana De Austria!! Oglinzi verzui în care marchijii s-ar strîmba distins la trecerea fondantă şi împotmolită în dantelele de Bruxelles a marilor favorite la ciclu! Fîntîni arteziene, şăgălnicii, cîte un zefir săltînd prin pajişti batista cu monogramă indescifrabilă din cauza spermei uscate, pierdută de cine ştie ce cochetă! Şi-n mîinile noastre zglobii, însuşi destinul Franţei, ca o minge uriaşă, cu care ne-am juca rîzînd!

*
* *

Iar la sfîrşitul scrisorii, să ne aducem aminte, totuşi, de Svidrigailov şi să spunem: „Toţi oamenii au nevoie de aer, da, da, de aer... Şi asta mai înainte de toate!".

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

16.VIII.1980

România literară, nr. 37 din 17 septembrie 2003

29
Pe stradă, femei cu sînii intoxicaţi de privirile noastre demente

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ce l-o fi enervat atît de tare pe Arghezi încît să-l facă să scrie acel pamflet oribil împotriva lui Fundoianu? Eu cred că tocmai faptul că acesta l-a înţeles, l-a explicat! Arghezi, bănuiesc, era atît de convins că-i unic, că-i genial etc., încît i se părea *o injurie* întîmplarea de-a exista cineva care să-şi deie seama de valoarea lui, *a lui*! Demiurg s-ar irita la fel, comentat de-un om, de-un *om*!

•
• •

De fapt, Arghezi se „leagă" de aspectul fizic al lui Fundoianu, exagerîndu-i pînă la greţos defectele. Dacă Mieluşon ar fi arătat ca un arhanghel, sînt sigur că Arghezi nu s-ar fi şucărit!

Pe [illegible], [illegible] în viața întotdeauna
te privește mereu [illegible]

Iubită [illegible] [illegible],

[illegible] [illegible] [illegible] [

Iată un pasaj pentru care îl invidiez profund pe Fundoianu. E vorba despre o carte de Aderca. „Cartea se poate citi. E așa de pitorească și de atîta senzualism se bucură, că fiecare cititor o poate avea aproape vie pe Nuța. Lepădatu, bărbatul Nuței, o propteşte de un gard, la sfîrșitul cărții. Cititorul o va propti de pagină." Excelent!!!

Ceva nu pricep, îmi „scapă". Dintîi Mugur îmi zice că va fi repaginat *Dulapul*... Eu fac tărăboi serios. El îmi spune că, după repaginare, cartea are cu patru pagini mai puțin. Că nu s-a scos nimic, dar s-au mutat niște strofe. Eu fac tărăboi serios. Îmi dă alt telefon, peste cîteva zile, și-mi anunță chestia că volumul nu s-a repaginat, că l-au mințit cei de la tehnoredacție! Dragă domnule Lucian Raicu, eu ce să mai cred și pe cine??

Pe stradă, femei cu sînii intoxicați de privirile noastre demente! Ba unora le apar chiar pete roșii în obraji, ca și cum s-ar otrăvi brusc, cînd le fixăm, virili, bluzițele de aţică!

•
• •

Pentru prăvălioara mea de lenjerie de damă (cu un raion special de lenjerie intimă) dintr-un mic orășel de provincie, poate Fălticeni, pe unde se intră printr-un gang subțire și umed, trebuie, neapărat, să recitesc Proust. Toaletele Odettei sînt inepuizabile! Pe urmă, rapid, Balzac. Nu vă închipuiți cu cîtă nerăbdare aștept să bag în rafturile gata pregătite: molton, pichet flaușat, batist, poplin, in topit, damasc, stambă, canafas, etamină, coton, șifon, olandină, zefir, borangic, finet, doc, tercot, cașmir, pînză-sac, dantele (mii de sorturi!, de studiat mari enciclopedii!), batic, tripluvoal, mătăsării infinite etc. etc. etc...

•
• •

Ce cururi bombate, definitiv crăpate-n două buci, ar căpăta „eroinele" lui Turgheniev băgate-n blugi! Degeaba s-ar mai strădui, săracul, să ne facă să credem că totul e o gingașă poveste de iubire-n muselină!

•
• •

(Să procur blugi pentru prăvălioară, da, e o idee! Toate, absolut toate, se vor înghesui să-și ieie! Dau lovitura, schimb nu fața, ci fesele tuturor literaturilor! Închipuiți-vă, pentru o clipă, pe Anna Karenina! Nu

ameţiţi? Dar aici, la Poşta centrală, mai este o funcţionară ce i-ar putea sta alături.)

*
* *

Să nu uităm însă şalul verde, de lînă franţuzească, pe care îl pune Katerina Ivanova cînd înnebuneşte.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

17.VIII.1980

România literară, nr. 38 din 24 septembrie 2003

30
„Aparițiile" lui Svidrigailov

Stimate domnule Lucian Raicu,

Svidrigailov a stat șapte ani la țară și nu uită mereu să se plîngă sau să se laude cu performanța asta! Eu am stat treisprezece ani la țară, deci aproape dublu!

* * *

Camera în care-și petrece ultimele ore Svidrigailov e, ca și cea a lui Rodea, foarte strîmtă și tapetată în *galben*. Hotelul „Adrianopol". Comandă „viței și ceai"!! Totul e meschin, *nefiresc* de meschin. O înscenare!

* * *

Toate „aparițiile" lui Svidrigailov în fața lui Rodea au ceva neverosimil, ceva suspect, ca și cum ar fi vorba de un emisar trimis din cealaltă parte. Sînt trei. *Prima*. Rodea se trezește. „Răsuflă adînc, dar, ciudat, *visul parcă tot mai continua*: ușa odăii era dată la perete și în prag se afla un necunoscut care-l

privea cu atenție." R. închide la loc ochii. *„O fi tot vis sau nu?"* Urmează o pîndă încordată, de vreo zece minute în care timp Rodea îl urmărește printre gene. Cînd, în sfîrșit, nemaiputînd îndura tensiunea, Raskolnikov îl întreabă ce vrea și acesta se recomandă: Arkadi Ivanovici Svidrigailov, primul exclamă: „Svidrigailov? Ce prostie! *Nu se poate!*". De ce nu se poate? Puteți să-mi răspundeți, stimate domn? *A doua.* E la fel o „apariție" neașteptată, de necurat, de duh. O spune însuși Dosto: „În mijlocul acestui public *răsări deodată* Svidrigailov". Ca și prima dată, Rodion rămîne stupefiat: „Raskolnikov îl privi uimit, *neînțelegînd de unde apăruse...*". Uluirea lui atinge și depășește limitele cînd află că acesta *știe tot. A treia.* Acum R. își dă seama *„că de mult avea nevoie de Svidrigailov"*. *„Dar de ce anume?"* Îl caută, dar îl întîlnește tot într-un mod neașteptat. „Raskolnikov voi să se întoarcă și să plece, *nedumerit că apucase pe bulevardul X,* cînd, într-una din ultimele ferestre ale tractirului, îl zări pe Svidrigailov care ședea cu pipa în gură la o măsuță în fața geamului. *Acest lucru îl miră grozav,* îl sperie chiar." Urmează o nouă pîndă, ca și prima dată, în care fiecare se preface că nu-l zărește pe celălalt, urmărindu-se, de fapt, reciproc. De data asta *cedează* Svidrigailov: „– Haide, haide, intră dacă vrei, *sînt aici*!". Acest „sînt aici", spus pentru a-l încredința pe R. că el, Svidrigailov, *chiar este acolo,* sună bizar. Bizar e și faptul că Svidrigailov vrea să șteargă impresia de neverosimilitate a întîlnirii spunîndu-i lui R.: „Păi, ți-am vorbit chiar eu despre acest tractir și *nu-i nici o minune* că ai ajuns aici; ți-am explicat drumul, ți-am arătat locul unde se află și ți-am spus la ce oră

mă poţi găsi aici. Îţi aminteşti?". „– Am uitat, răspunse cu mirare Raskolnikov." Ei bine, nu a uitat, pentru simplul motiv că nici nu avea ce să uite ; Svidrigailov nu i-a explicat niciodată nici „drumul", nu i-a arătat nici „locul", nu i-a spus nici „ora". Totul e o „scamatorie" şi S. caută s-o facă plauzibilă. Cele trei „apariţii" ale lui Svidrigailov au ceva din aerul „apariţiilor" soţiei acestuia (tot trei), Marfa Petrovna, după moarte!

* * *

Rămîn cu impresia, după ce termin de citit *Crimă şi pedeapsă*, că *personajul principal* nu-i Raskolnikov, ci Svidrigailov. Oricum, acesta are mult mai mult bun-simţ decît primul. Şi, deşi Dosto afirmă mereu că-i antipatic, mie îmi este foarte simpatic. Svidrigailov, într-o anumită măsură, e cehovian. Plictiseala, urîtul lui, dezabuzarea, faptele bune (autentic bune) îl fac ***mai uman*** decît pe încrîncenatul R.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

18.VIII.1980

P.S.: Nu uman, ci ***mai uman***!

România literară, nr. 39 din 1 octombrie 2003

31
Svidrigailov e, indiscutabil, diavolul venit pe pămînt

Stimate domnule Lucian Raicu,

Sinuciderea, „dispariţia" lui Svidrigailov are, de asemenea, ceva care ne face să simţim că nu-i lucru curat la mijloc, că-i o „şotie" parcă, nouă, a personajului. Iată-l cu cîteva zeci de minute înaintea actului definitiv. „Revolverul şi carnea zăceau alături, lîngă cotul lui. Muştele, trezite din somn, mişunau pe friptura neatinsă, rămasă tot acolo, pe masă. Le privi multă vreme, apoi cu mîna dreaptă, liberă, încercă să prindă una. Se chinui mult timp, dar nu izbuti s-o prindă." Că totul nu-i la *locul* său i-o spune chiar cel în faţa căruia „înscenează" sinuciderea: „Aisea nu se poate, aisea *nu-i locul*! tresări Achile, făcînd ochii tot mai mari". Mai înainte Sv. gîndise: „Uite *locul*, ce să mă mai duc la Petrovski? *Cel puţin aici am un martor oficial...*". De ce are nevoie, stimate domn, Svidrigailov, de *un martor oficial*? Pentru a-şi face plauzibilă escrocheria, simulacrul sinuciderii! Apariţiile şi dispariţia nu trebuie să rămînă în ochii muritorilor ca un fel de hocus-pocus, *diavolul* (iată că am scris, în sfîrşit, cuvîntul ce-mi sta pe suflet şi-l

simțeam, împănat cu toate mirodeniile, pe limbă) e discret, are stil, eleganță. Iar martorul va fi Achile, da, Achile!!!

* * *

Că Svidrigailov e, indiscutabil, diavolul venit pe pământ ne-o dovedește și înfățișarea sa. Este descris mai amănunțit în două locuri. Voi da cele două citate, cam lungi, și pentru a vă convinge, dar și pentru că îmi place să copiez din Dostoievski la nebunie! *Primul portret*: „Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, înalt fără exagerare, trupeș, cu umerii lați și cam rotunjiți, ceea ce îl făcea să pară adus din spate. Îmbrăcat elegant și comod, avea o înfățișare impunătoare, de boier. Ținea în mînă un baston frumos, cu care izbea trotuarul la fiecare pas; mănușile erau impecabile. Obrazul lui, cu pomeții ieșiți, era destul de plăcut, iar după culoarea și prospețimea pielii *nu părea un locuitor al Petersburgului.* Părul încă des, blond deschis, abia începuse a încărunți, iar barba lată și deasă, care cobora ca o lopată pe piept, era mai blondă încă decît părul. Ochii albaștri aveau o privire rece, serioasă, fixă; buzele erau roșii. În toate amănuntele, acest bărbat se păstrase bine și *părea mult mai tînăr decît era*". Am subliniat doar ultimele cuvinte, trebuia să subliniez și altele. Dar totul mi se pare extrem de clar. *În al doilea portret* Dostoievski e și mai limpede, el vorbește, textual, de *masca* lui Svidrigailov pe pământ. *Masca* aceea care lui Raskolnikov îi pricinuise „totdeauna o mirare".

Obrazul lui ciudat *aducea cu o mască*: alb şi rumen, cu buzele *prea* roşii, cu barba *prea* blondă, părul de asemenea *foarte* blond şi *foarte* des, ochii *prea* albaştri şi privirea lor *prea* fixă, apăsătoare. „Obrazul acesta *frumos şi uimitor de tînăr pentru vîrsta lui* era grozav de antipatic. Svidrigailov purta haine elegante, uşoare, de vară, dar mai ales îi era elegantă rufăria. Pe mîna stîngă strălucea un inel masiv cu o piatră scumpă..." Ce mai vreţi? Sv., compus din elemente artificiale, fiecare în parte *prea* exacte, dă, în ansamblu, o păpuşă cu cheiţă, un manechin, un robot însufleţit, nicidecum un *om*!! *Prea* l-au ferchezuit în iad înainte de a-l trimite pe pămînt. Inteligent, el bănuieşte asta şi caută să facă lucruri cît mai banale. De exemplu, mănîncă „un biftec oribil cu cartofi". Nu-i normal? Numai că R. ştie cu cine are de-a face. *De asta îl şi caută*.

Cu stimă şi fior,
Emil Brumaru

19.VIII.1980

Romînia literară, nr. 40 din 8 octombrie 2003

32
Cred că dînsul ştie sigur că acolo-s chiar păianjeni

Stimate domnule Lucian Raicu,

Raskolnikov îşi dă seama, dar i se pare totuşi incredibil, de la prima ochire că, prin Sv., are în faţa lui pe Diavol. El ucisese deja baba, era apt pentru a înţelege. Sora lui, Dunia, cea mlădioasă şi nemaipomenit de frumoasă, îşi va da şi ea seama, mult mai tîrziu însă. Dar tot după ce va trece prin marea încercare a uciderii, de data asta nereuşite. Nereuşită pentru că un *nemuritor* nu poate fi ucis! Cred că vă amintiţi că revolverul cu care Dunia încearcă să-l radă (şi primul glonţ chiar asta face, îi *rade* doar pielea craniului!) e al lui Sv., e, ca să fim mai exacţi, strecurat de el tocmai pentru „bîlciul" ce va urma. Dunia, demnă soră a asasinului babei, trage de două ori. O dată, prima, Sv. îi arată sîngele lui *prea* roşu, scurgîndu-i-se pe frunte. El *ştia* că va trage, o şi spune: „Ştiu că ai să tragi, fiară mică şi frumoasă!". „A înţepat viespea! Ţinteşte drept în cap...!", adaugă după prima detunătură. Dunia *încă* nu-şi dă seama cine e Sv. Acesta vrea s-o lămurească: „Nu-i nimic,

ați greșit ținta! Trageți din nou, aștept...". Și vine, demonstrativ, la trei pași de ea! „Dunicika trase; glonțul nu porni!" Altă farsă! Tot nu a înțeles? „Ați încărcat neglijent. Nu-i nimic! Mai aveți o capsulă. Îndreptați-o, am să aștept." Și abia atunci, după două asasinate virtuale (și R. ucisese de două ori!), Dunia pricepe! În fața ei stă *cineva care nu poate fi ucis*! Și aruncă, exasperată pistolul! Ce urmează, știm. Diavolul „cerșește" *dragostea* femeii, muritoarei, disperat. Ar putea-o fute pe loc, dar el e însetat de ceva încă neexperimentat, ceva care l-ar scoate, poate, din plictiseala, din urîtul acela ce-i macină nemurirea atotștiutoare. A auzit vorbindu-se de dragoste pe pămînt și iată, Dunia refuză să-i explice această „noțiune"! Poate că dacă înțelegea mai tîrziu, după al treilea glonț ratat, i-ar fi fost milă de el. Ar fi fost mai pregătită. Dunia s-a trezit prea brusc cu Diavolul, cu adevăratul Sv. lîngă dînsa!

* * *

Mă gîndesc acum că, probabil, chestia cu Sv. care-i diavolul în persoană a fost fumată de mult, au scris-o alții, sînt aproape sigur. Eu însă am descoperit acum trei zile toată tărășenia! Pe Bahtin nu l-am citit încă. Ianoși m-a cam plictisit de la primele pagini și nu am continuat. Am citit, în schimb, de vreo două ori, cartea lui Valeriu Cristea. Și, cred, eseul lui Liviu Petrescu. De lucrările *fundamentale* despre Dosto, nici vorbă! Trist.

*
* *

Orice spune Svidrigailov merită să fie citat, comentat. Prin aluzii, dar de cele mai multe ori direct, dînsul strecoară adevăruri din partea „cealaltă". Vă amintiți, nu? „Dar dacă dincolo nu sînt decît păianjeni, sau altceva de felul acesta, zise el deodată." Or, eu cred că dînsul știe sigur că acolo-s *chiar* păianjeni!

*
* *

Mi-am luat cu mine două cărți: *Idiotul* și *Crimă și pedeapsă*. De ajuns ca să pot continua, oriunde aș fi, „corespondența".

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

20.VIII.1980

P.S.: Sînt dezolat. Uitîndu-mă în cartea lui Ianoși văd că Sv. e *comparat* cu diavolul! Păcat. Cel puțin îmi rămîne consolarea că eu cred că Sv. e *chiar* diavolul, fără nici un dubiu!

România literară, nr. 41 din 15 octombrie 2003

33
Cu Cehov nu-i de glumit

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cred că am făcut o greşeală luînd cărţoiul despre Dostoievski de la Sorin Titel. Trăiam într-o dulce neştiinţă, mi se părea că descopăr lucruri nostime şi, iată, acum, deschizînd volumul la întîmplare, dau tocmai de capitolul cu culorile! De fapt, ca să fiu cinstit, remarcasem doar *galbenul* din *Crimă şi pedeapsă*, revenind insistent în tapetele camerelor şi, la urmă, chiar şi în exteriorul unor case. Sînt casele pe care le priveşte Svidrigailov în drum spre locul unde „înscenează" sinuciderea. „Triste şi murdare îl priveau căsuţele de lemn, vopsite în *galben* violent, cu obloanele închise. Catteau dă, ce deliciu, în procente, la diferiţi autori, *apariţia galbenului*! Şi bătrînul Dosto deţine recordul! Gogol 5%, Tolstoi 7,9%, Dostoievski 10,6%!

* * *

Să nu uit să vă comunic ce scrie, aici, în staţiunea Neptun, pe toate cutiile poştale (*galbene*): *„Zilnic 3 vidări"*! Asta, da!

•
• •

Din seara de la doamna Longobarski, de reținut și de meditat la următoarele cuvinte spuse, la un moment dat, cu toată seriozitatea: „Cu Cehov nu-i de glumit". Într-adevăr, dacă bătrînului „Dosto i se mai pot face bancuri", „cu Cehov nu-i de glumit"! Din propoziția asta cred că se poate scoate o carte! Păcat c-ați spus-o dumneavoastră, nu eu!

•
• •

Ceea ce mă încîntă la propoziția cu pricina este multitudinea semnificațiilor; o găină bună de jumulit, fulg cu fulg, la foc scăzut, cîntărind în mînă, cu voluptate, greutatea leșului fraged.

•
• •

Scrisoarea asta este scrisă, vai, fără cafea! Am mișunat de dimineață, fetele zvelte și somnoroase mi-au spus că trebuia s-o comand de cu seară, să aibă ele cafeaua fiindcă acum, domnul Axin (sau așa ceva) nu a venit încă etc... Și-am rămas cu capul blocat de diazepamul de aseară. Tamara Nikolaevna e la plajă, eu (ca hipertensiv nu prea am voie să mă prăjesc pe nisipuri) încerc marea cu degetul la cel mai propriu mod și aștept să fiu trăsnit de geniu.

•
• •

Cărțoiul lui Catteau m-a pus serios pe gînduri. În primul rînd, trebuie să recitesc rapid tot Dostoievski. Pe urmă, să caut pe undeva *Carnetele* (în franceză). Neapărat. Altfel rămîn neisprăvit pe viață.

•
• •

Toți avem nevoie de Svidrigailov. Există în noi o nemărginită curiozitate de a-l „descifra". Raskolnikov ne reprezintă exemplar în treaba asta. „N-ar fi mai bine să încerce să-l *descifreze* pe Svidrigailov? În sufletul lui nu putea (e vorba de Rodea, desigur n.n.) să nu recunoască că *de mult avea nevoie de Svidrigailov.* Dar pentru ce anume?" Repet și eu întrebarea: pentru ce anume, stimate domnule Lucian Raicu?

•
• •

Curios e că bătrînul Dosto, plin de scrupule, caută să ni-l facă antipatic pe Sv., dar nu reușește deloc. (Am senzația că v-am mai scris despre asta). Ce seducător se prezintă diavolul! „– Cine sînt eu? *Știi prea bine.* (Rodea, într-adevăr, știa! n.n.): sînt nobil, am revenit de doi ani în cavalerie, apoi m-am învîrtit pe aici prin Petersburg, pe urmă m-am însurat cu Marfa Petrovna și am locuit la țară. Asta-i toată biografia mea!"

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

21.VIII.1980

România literară, nr. 42 din 22 octombrie 2003

34
O rochiță fără tiv se numește adjectiv!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Dacă în *Crimă și pedeapsă* observasem singur *galbenul*, în *Idiotul* n-am băgat de seamă că *verdele* e (la Rogojin, Ippolit și Mîșkin) de-o importanță definitorie! Păcat. Cărțoiul a început să lucreze-n mine cu efecte imprevizibile.

•
• •

Ieri, după un adevărat calvar, am reușit să beau pe la unsprezece o cafea mare! Trec peste faptul că-n vreo trei locuri nu mi s-a dat, fiindcă nu-s străin! Am ajuns, în sfîrșit, la un restaurant care a acceptat să mă servească. După un sfert de oră cafeaua comandată nu sosise. Mă ridic și-i reproșez unui tip sașiu. Acesta, nici una, nici două, cheamă o tipă-n blugi și-o ferfenițește-n insulte, apoi pleacă. Tipa se uită la mine și-ncepe (jur că-i autentică chestia): „Ce pulă se mai crede?! Și nu-i decît ospătar! Ce, m-am dus să mă fut? Doar am treabă!

O clipă, domnu', vine în cinci minute!". Bineînțeles c-am trăit o stupefacție mută, infinită, devastatoare. Blugista mi-a trîntit, în final, cafeaua-n masă și-a luat, ofensată, banii. Probabil că și-a zis în gînd: „Ce pulă se mai crede și ăsta!".

* * *

Dramă pentru Tamara Nikolaevna: n-are cu ce să-și calce rochiile! Umblu pe la recepție, mă rog de „fete" să-mi scoată din pămînt obiectul (luat de altcineva și neadus), declar că fără dînsul nu pot intra în cameră. Cînd le explic că nu-i pentru mine, ci pentru nevastă, încep să înțeleagă, să mă compătimească etc... Le devin simpatic, zic că trece și asta, nu-i nimic, se mai întîmplă. Dar eu, stimate domnule Lucian Raicu, abătut și fără fier de călcat, ce mă fac? Citesc Cehov?

* * *

Ieri seară, în timp ce oficiam mămăliguța cu brînză, în ușa deschisă sfios a sălii de mese a apărut, mai smerit ca niciodată, fratele Ioan Alexandru! Ulvine și trei pruncuți îl însoțeau. Cu ochii plecați în pămînt, a alunecat pînă la o masă din fundul sălii și-a început cina, tihnit. Cred că și-a făcut cruce cu limba pentru că mîinile îi erau încleștate, una pe furculiță, cealaltă în părul unui pruncuț ce sărea, laic, cu fundul pe scaun. Oare cum o fi arătînd în slip, m-am întrebat eu, netrebnic. Dar el nu a venit să facă plajă! Neîndoielnic, scrie *Imnele Dobrogei*!

Pentru *galbenul* din *Crimă şi pedeapsă*, ceva care nu există în cărţoi. E vorba de Lujin. Poartă un lornion de *aur*. Mai are un „inel mare, masiv şi foarte frumos, de *aur*, cu o piatră *galbenă*, pe care-l purta pe degetul mijlociu...", la mîna stîngă.

Lucrul care-l înnebuneşte cu adevărat pe Svidrigailov este foşnetul rochiei Duniei. Nu-l poate pur şi simplu suporta, îl exasperează pînă la delir. Nu vrea decît să-i sărute tivul rochiei. „Lasă-mă să-ţi sărut tivul rochiei, lasă-mă, te rog! Nu pot să-i aud foşnetul!" Ca şi Rodea care îngenunchease să sărute piciorul Soniei! Diavolul, normal, adoră jumătatea inferioară a femeii, o doreşte goală, nu suportă în preajma ei foşnetul vreunui veşmînt protector. Iar a săruta tivul înseamnă şi a trage puţin cu ochiul! Dar mi-amintesc că, elev fiind, circula printre noi următorul distih:

„O rochiţă fără tiv
Se numeşte adjectiv!".

Ce-ar fi spus Freud de definiţia asta gramaticală?

Cu stimă şi graţie,
Emil Brumaru

22.VIII.1980

România literară, nr. 43 din 29 octombrie 2003

35
Ador ceasurile care stau!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ieri fiind vineri, deci zi de post, fratele Ioan Alexandru nu a venit la masă. În schimb, Ulvine, în mari forme, şi-a adus cei patru pruncuţi, i-a hrănit îndelung, iar la urmă i-a înşirat la bar, cocoţaţi pe scăunele verzi, şi le-a dat să sugă pepsi cu paiul. Fratele, într-o chilie de la etaj, cu vedere spre mare, lucrează, bănuiesc, la acel *Imne ale Dobrogei*. Schivnicul de la Neptun!

* * *

Tot ieri a apărut şi Dorin Tudoran cu ceva blond pe lîngă el. Dacă mai pun la socoteală pe Nicolae Manolescu (tocmai pleacă), pe D.R. Popescu (şi el pleacă), pe Hobana, pe Marcel Gafton, pe Emil Manu şi (singurul cu care mă salut ceremonios) pe Ion Caraion, cam asta-i formaţia. Sînt şi alţii, dar nu-i cunosc deloc. Nu m-am simţit niciodată bine printre scriitori. Mai ales printre cei cu numele scrise pe cartonaşe aşezate crăcănat pe masă!

•
• •

Sufăr că nu pot să-mi fac singur cafeaua. Nu știu ce dispare cînd mi-o prepară altcineva. De fapt, știu ce! După o cafea migălită și mirosită pe toate părțile de mine, scriu! După o cafea *servită*, nu scriu! Oare, dacă aș deschide, pe lîngă acea mică prăvălioară dintr-un orășel de provincie, ca o anexă a cofetăriei eterne, o minusculă cafenea (care să aibă și două mese de biliard; oh, tacurile frecate pe vîrf cu cretă!) n-aș reuși, ticluind mereu, mereu, pentru personajele mele dragi, cafeloaie și cafeluțe, n-aș reuși, zic, să scriu permanent? Mă gîndesc la Caragiale! Poate că scria în draci din cauza berăriei pe care o patrona!

•
• •

Ciudat! A scrie în draci! De ce nu, a scrie în îngeri?

•
• •

Nimic nu-i inventat! Pe la 2-3 ani am locuit la Curtea de Argeș, la un unchi de-al meu care avea o cafenea cu două mese de biliard! Acolo m-am îndrăgostit pentru prima dată de bile! Erau albe, de marmură, galbene, de fildeș, roșii. Mă fascinau ultimele, le doream, le pîndeam ceasuri întregi lunecarea pe postavul verde. Ce zvelți, ce cavaleri, mi se păreau cei sprijiniți galant în tacurile lungi, subțiri, pudrate cu delicatețe, ca niște lănci, pe vîrf. Mirosul

de cafea turcească mi-a învăluit de-atunci, ca un nor dulce-amar cerul gurii! Ţin minte şi marea primă deziluzie. Vroiam să am o bilă a mea, numai a mea! Mama acelui unchi, o bătrînă urîtă şi gheboasă ca-n basme, într-o iamă, a făcut un bulgăre de zăpadă perfect rotund, l-a muiat în apă, l-a lăsat să îngheţe şi mi l-a dăruit: „iată o bilă albă de biliard!". Desigur, s-a topit. Am plîns neconsolat şi am început s-o urăsc cu străşnicie. Mult mai tîrziu, pe cînd aveam vreo 30 de ani, acest unchi (baba murise, cafeneaua şi biliardul se desfiinţaseră) mi-a dat o bilă galbenă, de fildeş, şi una albă, de marmură. Roşie nu mai avea. Cele două bile au rămas la Dolhasca. Le ţineam în două pahare vernil, cu picior înalt!

* * *

Să nu uit, între cele două pahare vernil ce-mi ţineau în gură bilele, aveam un ceas vechi, de buzunar, marca Roskopf (s-ar putea să fi scris greşit, voi verifica). Nu mergea. Ador ceasurile care stau!

Cu stimă şi graţie,
Emil Brumaru

23.VIII.1980

România literară, nr. 44 din 5 noiembrie 2003

36
La popa la poartă stă o mîţă moartă

Stimate domnule Lucian Raicu,

Deschid rubrica de gust şi aromă, *Culinare*, cu un citat din Şcedrin! „Papinca mi-a povestit odată că un englez a pus rămăşag cu alt englez că o să mănînce o pisică moartă... şi a mîncat-o!" Asta îmi aminteşte de un joc din copilărie. Ne adunam mai mulţi şi unul recita:

„La popa la poartă
Stă o mîţă moartă.
Cine-o rîde şi-o vorbi
Drept în gura lui va fi!".

Muţi, holbîndu-ne unul la altul, rezistam cît mai mult să nu izbucnim în rîs. Cel mai slab de înger plesnea, în sfîrşit, într-un hohot gîlgîitor! Toţi (acum era voie!) rîdeam fiindcă el, cedînd primul, mîncase virtual mîţa moartă! Straşnic joc! Aveam 6-7 ani, stam la Belceşti, un sat pe linia Podu Iloaiei – Hîrlău. Taică-meu era şef de gară! Avea uniformă, chipiu şi paletă!

*
* *

Tot din acea perioadă îmi aduc aminte următorul dialog versificat ce circula printre țăranii cu care mă jucam:

„– Ce faci moșule-n pîrău?"
„– Trag femeia la gealău!"
„– Moșule, să vin și eu?"
„– Măi băiete, tare-i greu!"

Imposibil ca strofa să fi fost făcută de unul de vîrsta noastră. Prea multă înțelepciune, resemnare și, aș spune, fatalitate se încheagă în cele patru rînduri. Și-apoi observați, vă rog, pudoarea cu care este dezvăluită „drama" moșului! Și cîtă finețe în versul al doilea! Ce eufemism delicios!

*
* *

Culinare. Kirillov – mare băutor de ceai. „– Îmi place ceaiul. Noaptea. Mult, zise el. Mă plimb prin cameră și beau ceai pînă-n zori. În străinătate, noaptea, n-ai cum să bei ceai!" S-ar putea scrie un articol: ***Băutorul de ceai***! Să culeg de peste tot citate cu samovare și ibrice!

*
* *

Mîncăm, evident, cu gura! De aceea la *Culinare* ar trebui introduse și citate privind organul halitor

cu părțile lui componente: buze, dinți, limbă, cerul gurii (dacă se vede!). De asemenea: salivația, masticația, înghițirea, digestia și, asta-i situația!, defecarea! Într-un cuvînt, fiziologia. Pentru început, să vedem cum arată *limba* unui personaj dostoievskian. E vorba de Piotr Stepanovici din *Demonii*. „Ai impresia la un moment dat că limba lui are o conformație specială, neobișnuit de lungă și subțire, foarte roșie, cu vîrful extrem de ascuțit și într-o continuă mișcare automată." Ca să nu trișez, voi adăuga că aici, în cazul lui Piotr Stepanovici, limba e descrisă nu în funcția ei digestivă, ci fonetică. Dar cu ocazia asta noi o putem privi și din punctul nostru de vedere, nu?

* * *

Culinare. Fiindcă am început scrisoarea cu Scedrin, să închei tot cu el. 1) „Dar iată ce am vrut să te întreb: mata, cînd pui castraveții la murat, adaugi și nucșoară?" 2) „Hm, acum o ciorbiță din măruntaie de gîscă sau niște ciupercuțe cu smîntînă!"

Nu-mi rămîne decît să plescăi din limbă și să mă pregătesc pentru masa de prînz, unde-i voi întîlni pe fratele Ioan, pe marele Dorin, pe eternul Hobana etc... Simt că-mi piere toată saliva!

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

24.VIII.1980

Românța literară, nr. 45 din 12 noiembrie 2003

37
A-ţi juca viaţa nu pe o singură carte, ci pe o singură scrisoare!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Personajul gras, jovial, care aduce zilnic scoici libidinoase şi le predă bucătăreselor, am aflat azi, e Corneliu Leu! Personajul lung, lemnos, cioturos pe la faţa figurii, sosind totdeauna singur, e Sîntimbreanu. Mai există personajul Lovinescu, a apărut şi fostul oniric bărbos Florin Gabrea (complexat de faptul că nu mi-a trimis ultima lui carte, deşi-i dădusem adresa). Marele Dorin Tudoran nu mă vede, ochelarii lui negri îl apără de nimicnicia noastră. Fratele Ioan se autoflagelează-n slip, privind cururi dalbe pe nisipuri. Eu, cardiacul şi nervosul, am început să beau ţuici; votcă rusească nu există! Tamara Nikolaevna umblă desculţă şi domnul Axin (sau aşa ceva; administratorul vilei) îi face ochi meliferi. La recepţie am surprins „fetele" discutînd, scandalizate, că eu şi cu nevastă-mea, culmea, sîntem căsătoriţi! Toţi credeau că-s c-o amantă! Mă salut, în continuare, cu Ion Caraion.

•
• •

Ce bine e, totuşi! Oriunde mă duc, orice s-ar întîmpla (şi mi se cam întîmplă lucruri urîte la vîrsta asta!), scot o foaie de hîrtie, ascut un creion, beau o cafea şi-mi dau sufletul, cel de-o clipă, *de-o singură clipă*, dumneavoastră. Ce şansă! Ce descoperire geografică! Parcă aş fi aflat, după lungi şi disperate expediţii, al treilea pol, polul afecţiunii! Nu-i nimic că se pierd cîteva scrisori. După cum aţi spus, privind dulcea băuturică, nu contează ce consumi, ci efectul! *Efectul Lucian Raicu!!* Da, de cînd am ajuns să cunosc *efectul Lucian Raicu*, mi se fîlfîie de cum ajung la el: prin tristeţe, prin deznădejde, prin ratare, mi-e indiferent!

•
• •

Uneori însă, ca acum (ţuică, bere, ţuică), mai cred că nu-i pierdut chiar totul. Cine ştie ce har mă pocneşte pe neaşteptate! Dar, lucid, îmi dau seama că, întotdeauna, harul nu te pocneşte pe neaşteptate, ci *pe aşteptate. Pe aşteptate*. Aici e aici!

•
• •

Nimic nu se face fără *inimă*. Totul trebuie trecut prin dragostea sau ura mea. Spun banalităţi, dar banală e şi o sîrmă întinsă, într-o după-amiază de toamnă, pe care fîlfîie rufe şi, sînt sigur, puţini *o pricep. Cu inima!* Orice sîrmă întinsă, aş postula,

trebuie să treacă prin cel ce-o privește, ca să poată susține cămașa portocalie sau alba izmană!!!

* * *

Uneori mă întreb: oare, scriind zilnic, o scrisoare, cel ce o primește, *adresantul*, domnul Lucian Raicu, o citește?? Și-mi răspund: ce contează, în momentul în care am scris-o e ca și cum ar fi citit-o! Nu-i așa?

* * *

Sînt tentat să definesc cele mai simple lucruri: cișmeaua, peretele, cana, cuiul, cărarea. Și nu pot. Poate că aici, exact aici, la întretăierea dintre orgoliu și umilință, m-am ratat. Dar de ce mă laud? A te rata înseamnă *chiar* a face ceva!

* * *

Pe masă, în fața mea, am două tomate. Mult stimate domnule Lucian Raicu, permiteți-mi, pentru a le mînca, să le decupez sadic, cu lama cu care-mi ascut obișnuit creioanele, în felii de miez!

Cu stimă și țuică,
Emil Brumaru

25.VIII.1980

P.C. (post-coitum): A-ți juca viața nu pe o singură carte, ci pe o singură scrisoare.

România literară, nr. 46 din 19 noiembrie 2003

39

„Domnule, răspunse Reparata, nu vă pot arăta decît un singur act, cel sexual!"

Stimate domnule Lucian Raicu,

De remarcat că Ilarion Ciobanu, actorul, vine la masă, se așază și, pentru *a mînca*, își pune o pereche de ochelari de vedere! Ca și cum ar citi! Iată, mi-am zis, ce-nseamnă să fii intelectual. Ba nu, gurmand!!

*
* *

Descopăr extraordinara dilatare a sufletului pe care mi-o produce o țuică mică urmată imediat de altă țuică mare băută (ultima) împreună cu o cafea mare (o gură țuică, o gură cafea!). De reținut. De repetat.

*
* *

În cele șapte zile cît am stat aici, cele mai lungi discuții le-am purtat cu barmanul Vasile! Într-o zi, dînsul, delicat, m-a întrebat chiar de ce-s trist!?

•
• •

Şi duminică fratele Ioan a lipsit de la masă! Probabil „a slujit" pe undeva sau, măcar, a cădelniţat din oficiu! Am impresia că de cîte ori „apare" în lume, se dă pe la subsuori cu spray de tămîie. Şi n-aş fi surprins să-l văd cu un termos de aghiazmă!

•
• •

Găsesc pietre plate, găurite, în care-mi pot înfige creioanele ascuţite! Fac un fel de arici cu ţepi groşi, galbeni, de „Koh-I-Noor"!! Cînd sfîrşesc de jumulit ariciul, s-a terminat şi scrisoarea.

•
• •

Există pe aici şi personajul Simion Pop. Şi-ncă cineva a cărui figură mi-e foarte cunoscută, dar nu-i ştiu numele. Bea (cu H. Lovinescu) mereu la bar, are un copilaş drăguţ, cu ochelari. Să nu uit căţelul minuscul al lui Sîntimbreanu! În plus, o şleahtă întreagă de tineri şi tinerele care nu au nici în clin, nici în mînecă, bănuiesc, cu scriitorii. Rude? Poate. De invidiat o tipă cu craci infiniţi şi gura enormă, dinţoasă, limboasă, fumegîndă-n ţigări subţiri, negre! Seismul dulce-al bucilor ei!!

•
• •

Scriu toate astea la cîţiva zeci de metri de plaja zgomotoasă, cu perdelele trase, cu lumina aprinsă, încurcînd paharul de ţuică, limpid, cu cel de cafea, opac! Am sentimentul că trec cu trenul pe lîngă ei, că-s închis ermetic într-un compartiment capitonat cu rochiile năprasnic călcate ale Tamarei Nikolaevna!

•
• •

Mă gîndesc la Reparata, detectiva mea cu trei sîni şi două vagine, eroina unui ciclu fulminant. Am găsit titlul primului volum: *Reparata contra Stricata*. Îmi şi închipui următoarea scenă. Reparata, cu două sute pe oră, apăsînd talpa goală pe accelerator, e oprită la o intersecţie de poliţişti: „Actele dumneavoastră!". „Domnule, răspunse Reparata, nu vă pot arăta decît un singur act, cel sexual!" Deocamdată atît!

•
• •

Ce sfîrşit să dau acestei scrisori? De mîine, lîngă ceaşca de teracotă galbenă, voi reîncepe seria din Iaşi. Începutul cu începutul îmi voi aminti de ultima vizită la dumneavoastră, de hamsiile cu care am uns tot apartamentul, de vinul băut (în lipsa lui Dinescu!), de aşteptarea zadarnică a lui Dan Cristea, de constatarea dumneavoastră că proza lui Eminescu e greu de citit, de fotografiile arătate într-un tîrziu, de doamna

Sonia Larianovna, de Marius Robescu care la două-trei cuvinte zice „mă", de ploaia aceea torențială, de mieunăturile auzite de la parter, prin ușa lăsată deschisă, cu un taburet în ea, de absența Denisei și prezența Mașei, de brînza finală! Developarea de-abia are loc!

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

27.VIII.1980

România literară, nr. 47 din 26 noiembrie 2003

40
Cred că obiectele simt mai bine!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Iată-mă, deci, din nou la etajul V, parcă fără speranță, parcă fără chef, reînnodînd șirul scrisorilor mele către dumneavoastră. Drumul de ieri (Mangalia--Iași) a fost dur. Plecat la 13 și ajuns la 24, într-un tren fără vagon-restaurant, pe-o vreme fierbinte, am avut și neplăcerea de a găsi blocul închis. Telefon etc. Somnul bizar, tehnicolor, trezirea uscată, amară, necreatoare la cafeaua învechită. Am răsfoit ziarele adunate teanc, am tras o raită prin librării, cam atît. Vreo cîteva zile nu voi fi în stare să intru în ritmul normal de lectură și scris.

* * *

E totuși bine să te aștepte, cînd sosești de undeva, o scrisoare. Nu m-a așteptat nici una! Îmi dau seama de absența scrisorilor mai ales cînd sînt plecat de acasă.

•
• •

Mi-ați arătat plicul mare, albastru, în care băgați scrisorile mele și pe care scrie: Emil Brumaru către Lucian Raicu! Știu că scrisorile mele exclud, oarecum, răspunsurile, dar, din spirit diavolesc, voi lua și eu un plic enorm pe care voi scrie: Lucian Raicu către Emil Brumaru! Aceste două plicuri, unul doldora, celălalt vid, predate la Academie, vor stîrni stupoarea cercetătorilor!!!

•
• •

Uneori mă apucă groaza cînd îmi dau seama cît de mult am de citit. Și e vorba doar de cîțiva, maximum zece autori, pe care deja i-am trecut de cel puțin două ori prin sita sufletului. Dar pun filtre tot mai dese, recitirile sînt tot mai lente, mai atente, mai pline de neprevăzut. Adevărul e că atît timp cît scriam versuri, lectura nu era de adîncimea și intensitatea de acum. Uneori pîndeam, literalmente, zile întregi cîte un ajdectiv, neputînd face nimic altceva. De cîte ori nu am fost nevoit să abandonez o carte pentru că, tam-nesam, morișca versurilor pornea ca din senin. Iar dacă nu însemnam atunci, uitam definitiv tot. „Clipa cea repede!" Titlul lui Sorin Titel, atît de teoretic, a fost ani de zile o metodă de lucru pentru mine. Vroiam să prind secunda, oricît de ușoară, de superficială, de (aparent) banală. Culoarea unui fluture, ca și mireasma unei flori, are țîșnirea ei unică într-o clipă. Cealaltă clipă aduce altă mireasmă,

altă rază, alt surîs. Există o diferență, insesizabilă doar pentru oameni, a luminii de *acum* și cea ce-mi bate foaia și zidul casei după ce-am terminat fraza asta! Cred că obiectele simt mai bine! Ceașca mea de teracotă galbenă trăiește-n pereții ei zmălțuiți mii de stări ale scăderii temperaturii cafelei ce-o sorb. Sistemul nostru nervos e-un fleac pentr-un pietroi izbit de lumină, pentru un stîlp de telegraf șlefuit de izurile zilei și-ale nopții.

* * *

Am observat ceva ciudat. De cîte ori mă reîntorc de undeva în Iași, femeile de aici mi se par mai frumoase ca oriunde! Mă înșel? Au o senzualitate aparte, o complicitate-n toate ale lor văzute și nevăzute cu sufletul meu, un comerț clandestin de gesturi inconștiente, rotunde și galeșe, cu visurile suave și detracate ale adolescentului ce-am fost cîndva!

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

28.VIII.1980

România literară, nr. 48 din 3 decembrie 2003

41
Îl văd pe Dinescu ca pe o maşină de tocat

Stimate domnule Lucian Raicu,

Toţi clatină din cap, superiori, citiţi, cu patalamale zoioase-n buzunarul de la piept: „Da, da, Dinescu; dar mai tîrziu? N-are cultură, să vedem, să vedem. E prea simpatic! Doar cu talentul...". Să-i iei de gît şi să-i ucizi? Inutil, apar alţii, tot citiţi, tot habar neavînd de *adevărata* poezie! Ce magistrală lecţie e *Teroarea bunului-simţ*! Ce greu e să scrii cum o face el! Adică *trăind* fiecare rînd. Comparaţia o să vă pară grosolană, dar eu îl văd pe Dinescu ca pe o maşină de tocat carne! Îi bagi viaţa, trupul cu viscerele calde, mustind de sînge, în gura lacomă a maşinii, *învîrţi tot tu* şi pe partea cealaltă iese *poezia*! Ce nevoie e aici de patalamale, de tot snobismul acesta care circulă sub forma informă a falsei culturi? Dinescu este, cred, poetul nu numai cel mai talentat, dar şi cel mai inteligent, vorbesc de acea inteligenţă artistică, deosebit de rară, imposibil de învăţat. Adevăratul pericol ce-l pîndeşte este: rezistenţa pe care o opune deteriorării trupului său trecut feroce prin viaţă, cît va dura? El ştie.

•
• •

Văd în librării o carte de versuri cu titlul: *Poeme europene*!!! Stimate domnule Lucian Raicu, ce ne facem cu ăsta? Pur și simplu el scrie poeme europene! Îi trebuie, desigur, un critic european!

•
• •

Nu din Fundoianu, cum spune N. Manolescu, în ultima *R.l.* vine „tîrgul mărunt" al lui Mugur din ciclul *Vara genială*, ci din Bruno Schultz!

•
• •

Părerea mea, comunicată foarte rapid lui Mugur, este că primul și al treilea ciclu din *Portretul unui necunoscut* sînt tot ce-a scris el mai profund, mai bun. Dînsul ține foarte mult la *Vara genială*, ciclul al doilea. Să aibă dreptate?

•
• •

Stradă. 1) O femeie în blugi. Pe fiecare fesă are cîte un steguleț triunghiular ronțăit, pe margini, de un fermoar desfăcut. 2) Un soldat beat trage o palmă unei femei în roșu, mică, blondă, cîrnă, pentru că, zice el, tutungeria este închisă! Probabil e soția lui, nu protestează, îl privește doar intens. 3) În plină zi, lîngă o casă proaspăt demolată, pe Ștefan cel Mare,

văd doi şobolani roşcaţi, iuţi, cu cozile foarte subţiri şi lungi.

•
• •

Acum, după-masă, e lumina aceea albă, rece, sfîşietoare, pe care altă dată o transformam în poezie. Mi-a sosit semnalul la *Dulapul îndrăgostit*. Am întors cartea pe toate părţile, trist, fără pic de bucurie. O uşurare, totuşi, că o am în mîini. Dar e prea puţin, prea puţin. Nu am curajul să o citesc de la un capăt la altul. Săracul Mugur, cîte telefoane şi scrisori disperate, umile, ameninţătoare, feroce nu a primit pentru cartea asta! De fapt, ca să mă exprim eufemistic, am bulit-o! Ce va urma?

•
• •

M-au crispat cele două scrisori ale soţiei lui Preda apărute în ultima *Flacără*. Mi s-a făcut pielea de găină.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

29.VIII.1980

România literară, nr. 49 din 10 decembrie 2003

42
„În dulap erau hainele lui mama și el s-a îndrăgostit de ele!"

Stimate domnule Lucian Raicu,

Stau, de ieri, nedumerit, cu *Dulapul îndrăgostit* în mînă și nu știu ce să încerc: bucurie, tristețe? Tamara Nikolaevna (căreia i-au apărut vreo cinci poezii în *Convorbiri literare*, nr. 8) m-a pupat, a sărit în sus; Andreea Emilianovna, fiica mea de patru ani și jumătate, a dat o explicație promptă titlului: „În dulap erau hainele lui mama și el s-a îndrăgostit de ele!"; taică-meu a luat sever cartea, s-a uitat la preț și-a constatat că-i scumpă (16,50 lei!); maică-mea nici n-a îndrăznit s-o atingă! Cam așa stau lucrurile în familie privind evenimentul! Dar eu, astă noapte, am dus-o numai în coșmărele. Brusc s-a instalat în mine un animal ciudat care roade, roade, roade. Ce dracu' fac eu de-acum înainte? Iar s-o dau pe chin (și bucurie), iar să mă așez în mine ca-ntr-un hățiș, la pîndă, și să aștept zile, uneori săptămîni, cu sufletul pe trăgaci, cuvîntul care să-mi declanșeze poezia? Nu-i mai bine, mai liniștitor, să recitesc *Frații Karamazov*, să-i spulber în scrisori către dumneavoastră, să-i miros chiloții Grușencăi și să beau

cu nemiluita cafea? Ce culcuș! Numai că bestia ce-mi ronțăie viscerele nu se lasă: ce lectură, ce culcuș, ce cafea – scrie, dom'le! Chestia e: ce să scriu? Aia-i!

* * *

Curios e că înainte, cînd scriam, nu aveam titluri, le găseam foarte greu. Acum am titluri, care nu acoperă nici un text, cu duiumul! Oare punînd cîteva mii de titluri, unul sub altul, nu mi-ar ieși o plachetă de vreo 30-40 de pagini? De data asta cred că Mugur ar înnebuni! Împreună cu mine!

* * *

Citiți fără prejudecăți, fără amintiri, prima poezie din volumul lui Mielușon: *Parada*. Nu există în ea ceva din poeziile-n rimă, din a doua perioadă, ale lui Dinescu? Vă rog insistent, citiți *Parada*.

* * *

De cînd am revenit în Iași, cam o treime din scrisoarea zilnică o scriu după-masă, cu lumina albă a sfîrșitului de august pe foaie, cu sufletul împrăștiat pe acoperișurile și pereții caselor zărite prin geamul zgîriat fin! Aș umbla-n neștire pe străzi, aud un fel de murmur fără cuvinte-n mine, ceva ca un plîns ce nu știe cum să-nceapă. Ascut creioanele c-o lene încîlcită-n melancolie, frazele se încheagă greu. Să nu faci nimic, să privești la infinit lumina, doar atît,

ca o rugăciune. Îmi aduc aminte. Dar pînă şi a-mi aminti mi se pare un sacrilegiu. Da, să nu faci nimic! Să laşi timpul să treacă neîmpărţit de ore. Aş locui o veşnică după-amiază, lipsit de memorie, privind, privind această substanţă necunoscută ce curge din cer. Pun mîna pe furnirul biroului şi-l simt fierbinte, afectuos. Departe sînt dealurile pe care n-am rătăcit încă. O hoinăreală de dimineaţă pînă seara, în haine uşoare, singur, pe cărări subţiri, abia desluşite-n iarba scurtă. Să fluieri uneori după un fluture şi el să vină vesel, prietenos, să ţi se bage-n buzunar. Şi-apoi, întors, c-o osteneală dulce-n trup, să dormi, să dormi pînă la sfîrşitul lumii!

Cu stimă şi graţie,
Emil Brumaru

30.VIII.1980

România literară, nr. 50 din 17 decembrie 2003

43
Ce se întîmplă într-un oraş de veche cultură?

Stimate domnule Lucian Raicu,

Încep cu *Culinare*, subcapitolul *Băutorul de ceai*! E vorba tot de Kirilov. „– Aş vrea să-ţi ofer un ceai, zise el. Mi-am cumpărat din oraş un ceai. Nu doreşti? Nu-l refuzai. Curînd bătrîna aduse ceaiul, adică un imens ceainic cu apă clocotită, un ceainic mic cu multă esenţă de ceai, două căni mari de lut, cu ornamente destul de rudimentare, o franzelă şi-o farfurie adîncă mare plină cu zahăr căpăţînă fărîmat în bucăţi." De remarcat că este enumerat tot „instrumentarul"!

•
• •

Culinare (Şcedrin): „– Să vedeţi ce mi s-a întîmplat cu nişte icre: lucru în adevăr ciudat! Eram măritată de o lună sau două şi, deodată, nu ştiu de ce, încep să poftesc icre, dar ce poftă, să le înghit cu ochii, nu altceva! Mă furişam pe ascuns în cămară şi mă apucam să mănînc la icre, de nu mai isprăveam...

Pînă cînd îi spun lui bărbatu-meu: «Ce-o fi asta, Vladimir Mihalîci, că mănînc atîtea icre?». Şi numai ce-l văd că începe să zîmbească aşa, cu tîlc, şi-mi zice: «Păi, drăguţo, pesemne că eşti însărcinată!». Şi, într-adevăr, taman nouă luni după asta, am lehuzit cu *Stiopka-tontul*" (s.n.). Bineînţeles că o femeie care află de la bărbatu-său că mănîncă icre din cauză c-a rămas gravidă nu putea da naştere decît unui *Stiopka-tontul*! Vreau să spun că în nici un caz icrele nu-s un element teratogen. Stiopka-i tont fiindcă şi mă-sa-i toantă. Chestie de ereditate! Nu de icre!! (Pentru subcapitolul *Icre*.)

* * *

Venit de trei zile-n Iaşi, nu am deschis încă, incredibil!, cărţoiul!! O voi face azi, duminică, imediat ce termin scrisoarea asta începută la şase dimineaţa, cam pe întuneric.

N-am aprins lumina ca să n-o enervez pe Tamara Nikolaevna. Prin geamul deschis aud tramvaiele şi ciorile oraşului. Cafeaua abureşte, am dormit extrem de prost, sînt decis să reîncep lecturile şi să-mi cumpăr covrigi calzi din Tîrgul Cucului!

* * *

Ce se întîmplă într-un oraş de veche cultură? Cînd apare *Eliade*, cărţile nu ajung în librării, ci se dau după nişte liste! Dar asta nu-i tot. Înscris pe listă, aceasta ducîndu-se la *verificare*, am fost şters!

Mi-am făcut totuşi, cu chiu, cu vai, rost de carte. Acum apare *Freud* în „Ed. Univers" şi iar nu ajunge-n librării! Mi-e greaţă să mă căciulesc din nou. Aş comite un articol pătimaş în care să-i fac pulbere, pudră chiar, pe toţi. Se formează o nouă burghezie snoabă, foarte acoperită de funcţiile importante pe care le deţine, distrugătoare de cultură prin *confiscarea* cărţilor în biblioteci particulare virgine, nerăsfoite. Ar trebui un Arghezi care să-i modeleze-n cuvinte ca-n rahat. Majoritatea sînt doctori de maţe sau măsele, ei au cartea străină, ei au cartea românească, ei au orice. Mai sînt şi alţii. Ce le poţi face?

* * *

Mă gîndesc la o carte de interviuri: trei poeţi, trei prozatori, trei critici! Poeţii ar fi Dinescu, Dimov, Mugur. Criticii: dumneavoastră, Valeriu Cristea şi-ncă unul mai tînăr. Cu prozatorii sînt în încurcătură! Cam 20 de pagini de fiecare, deci 180 în total. Desigur, Mugur s-o şi tipărească!

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

31.VIII.1980

România literară, nr. 51-52 din 24 decembrie 2003

44
De la o vîrstă preferi ca proştii să tacă

Stimate domnule Lucian Raicu,

Extemporalul de dimineaţă, c-un cer închis, jos, gri-mov! Ieri, un telefon lui Mugur ca să-i mulţumesc pentru carte. Constatam că, deşi ne pregătim mereu şi ne promitem solemn prin scrisori, n-am mai stat de vorbă ca lumea de prin 1974, adică de pe cînd, la D‴, întinşi în şezlonguri, în spatele casei unde locuiam, sub nişte peri, tăceam cîte trei ceasuri împreună! Cuvintele picurau rar, la intervale mari, uneori cădea cîte-o pară în iarbă, o mîncam dacă putea fi culeasă fără să ne ridicăm din şezlonguri, dacă nu, aşteptam alta mai apropiată, mai mălăiaţă, ghidaţi de adevărul „pară mălăiaţă în gura lui nătăfleaţă"! Mugur scria un *Roman* şi-mi promisese că mă bagă şi pe mine în el, numai că voi fi profesor de sport sau aşa ceva. Bine, i-am zis, fie, numai bagă-mă! Pe atunci beam cafeaua indiferent, sugeam în schimb, cu entuziasm, votcă! Şi iată-mă amintindu-mi de un alt personaj din D‴, profesorul de matematică Ciorăscu! Virgil, ăsta-i era numele mic, era subţirel, înăltuţ, blond, palid, cu buzele foarte roşii, frumos ca un înger! Fiu

de popă, delicat, sfios parcă, surîzînd din niște ochi mari, triști, ca o fată mare. Soția lui, Anișoara, la fel de subțirică, brunetă, ochioasă și ea, de-o frumusețe severă, de țărancă, preda tot matematica. Erau o pereche!! Cînd i-am invitat prima dată la mine, Gil (așa-i spuneau toți), după cîteva pahare de țuică, a început să jongleze cu niște ceșcuțe puse deoparte, străvezii și gingașe, pentru servit cafeaua. Numărul i-a reușit! După ce am trecut la vin, a dorit să-l repete! Anișoara s-a uitat fioros la dînsul! Bineînțeles că a spart o ceșcuță! Eu, ca să nu-l fac să se simtă prost, am luat o altă ceșcuță și-am izbit-o, protector, de podele. Pînă aici totul ar fi fost, să zicem, normal. Numai că Gil, neînțelegînd bine gestul meu, considerîndu-l ca pe un îndemn, a mai trăsnit o ceșcuță de podea! Atunci Anișoara, zveltă, furibundă, cu tăliuța trasă prin inel, i-a împușcat soțului ei o palmă formidabilă. Stupefacție! Gil, calm, mai palid ca oricînd, n-a zis decît: „Vaco!". Cafeaua am băut-o dintr-o strachină, cu lingura, ca pe borș! Altă dată, Gil, venit singur la mine, sta în picioare! După niște pahare, mi-a explicat fenomenul. Cu o zi înainte, sosit afumat acasă, Anișoara l-a pus pe pat cu fața-n jos, i-a tras pantalonii și izmenele și a început să-l ardă peste cur cu-n melesteu! Dînsul a numărat pînă la șapte (lovituri), apoi a adormit! Dar a doua zi, la școală, nu s-a mai putut așeza la catedră. Îl dureau bucile înfiorător! Mai avea o meteahnă cînd se îmbăta prea tare, seara, întorcîndu-se acasă, smulgea parii podețelor din fața portițelor caselor și-i aducea, cadou, Anișoarei! Părinții nu-l reclamau, era profesorul de matematică, omul temut al copiilor

lor! Gil și Anișoara!! Am auzit că el s-a îngrășat, are mașină și trei copii...!

•
• •

Pornisem de la telefonul dat lui Mugur. Mi s-a plîns de un articol, al lui Ulici, pe care eu nu l-am citit, din „C". Nu-i nimic, i-am spus, cînd te înjură un prost! Da, dar mai bine tăcea, mi-a răspuns. Cred că are dreptate. De la o vîrstă preferi ca proștii să tacă.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

1.IX.1980

România literară, nr. 1 din 14 ianuarie 2004

45
Tătucu Freud mi se pare romantic

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cînd Sorin Titel mi-a dat cărţoiul, mi-a strecurat şi faptul că vreţi să-l citiţi şi dumneavoastră. Eu, înţelegînd prin asta o dorinţă de a-i fi înapoiat cît mai repede, am replicat: „Doar n-o să-l citesc la Neptun!". Am convenit să-l aduc cînd voi veni în Bucureşti. Bătrînul Dosto s-ar simţi jignit să fie împachetat, ştampilat şi tîrît prin genţi de poştaşi furioşi! Dar văd, cu uimire, că ceva, undeva, prin inconştient, se opune lecturii!! Aşa păţesc întotdeauna cu cărţile împrumutate! Cred că v-am mai spus, neplăcerea de-a le da înapoi mă împiedică (fiindcă îmi amintesc mereu de ea) să gust chiar plăcerea de-a le citi! Drept care, după ce le ţin un timp, le înapoiez, nostalgic, intacte. Scriindu-vă, explicîndu-vă mecanismul, caut să-l aduc în conştient, să mă vindec de zarnacadeaua asta şi să mă pun pe treabă. Curios e că acum găsesc fel de fel de prilejuri să citesc altceva, tot cărţi bune, interesante, numai să nu mă ating de cărţoi! Am dat-o pe Freud, mişun după nişte Jung, ba chiar citesc şi recitesc *Teroarea* lui Dinescu! (Şi aici e vorba de o recţie bizară! De cînd

am primit *Dulapul*, uit să-l recitesc. Drept care, *Teroarea* fiind în aceeaşi colecţie, acelaşi format etc., o citesc ca şi cum ar fi a mea! Deci dorinţa ca textul lui Dinescu să fie al meu!! Şi invidia enormă!)

*
* *

Oricum, *cărţoiul* a devenit o problemă ce trebuie depăşită. Fiindcă văd cu uimire că-n mine creşte *vinovăţia* pe zi ce trece! Ce naiba, n-am destule complexe, să-l mai suport şi pe ăsta?

*
* *

Ieri, la librărie, cînd ieşeam, observ, sprijinită de maşina aceea brontozaurică de făcut bonuri, o carte cartonată, maro, cu un bileţel între file. Preţ redus, *3 lei*! Ce credeţi că era? N-o să ghiciţi niciodată! Un volum de Lenin!!

*
* *

Tătucu Freud mi se pare romantic! Cu cîtă seriozitate ne vorbeşte el despre vise, despre interpretarea lor etc. Dar cine mai visează acum odăi, casete? Cel puţin eu, visez, de cînd mă ştiu, fără nici o cenzură, pizde, nu farfurii!!

•
• •

Foarte bun titlul ultimului volum al lui Dinescu! *Teroarea* lui Dinescu exercitată asupra tinerei poezii! *Teroarea* lui Dinescu exercitată asupra mea!

•
• •

Aud, amintindu-mi de copilărie, o maşină de tăiat lemne, jos, într-o curte. Zgomotul ascuţit al fierăstrăului circular ce intră-n butuci, păcănitul ritmic al motorului. Întotdeauna, toamna, la periferia Iaşului sau în centru, începe muzica asta blîndă (aparent stridentă) a decapitării metrilor cubi. Adolescent, cînd locuiam la cîteva sute de metri de aici, pe Dobrogeanu-Gherea, aveam o magazie de lemne mirosind dumnezeieşte a rumeguş proaspăt. Constat rece, acum, fără participare afectivă. Mi-s nările moarte.

•
• •

Freud se dă, aflu azi, pe instituţii: Universitate, Spitalul de nebuni „Socola", revistele literare etc. Dar eu nu fac parte din nici o instituţie! Şi iar trebuie să umblu cu cerşitul.

Cu stimă şi melancolie,
Emil Brumaru

2.IX.1980

România literară, nr. 2 din 21 ianuarie 2004

46
Ce soare lent e o femeie!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Viaţa devine tot mai grea! Lui Eminescu îi era, totuşi, aproximativ uşor, după ce-şi adusese creierii la punctul de fierbere, să ridice, în plimbările lui prin Copou, cu vîrful bastonului, poalele rochiilor fluturînd fascinant, pentru a privi curul doamnelor necunoscute. Ce mă fac eu, mă întreb, stimate domn, cu blugistele astea? A le trage pantalonii de pe cur, în plină stradă, cînd ei sînt atît de etanş fixaţi în fermoare şi de pneumatic umpluţi cu carne, e o treabă de o mie de ori mai costisitoare, mai îndelungată, aproape o luptă corp la corp. Eminescu se baza şi pe surpriză, în cazul meu ar trebui să fac apel mai mult la covingere, ar interveni retorica, liberul consimţămînt etc... Spun toate astea fiindcă de cîteva zile, în Iaşi, au apărut cele mai tulburătoare femei, ca întotdeauna între întîi şi cincisprezece septembrie: studentele restanţiere! Au ceva pe care în zadar mi-aş dori să-l scriu. Picioarele şi sînii lor trăiesc independent, în afara panicii examenelor, ochii doar, umpluţi de spaimă, rugători, le fac mai accesibile, mai puţin extraterestre. Simţi că vor să fie

(46)

Ce soare lent e o femeie!

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
Viața [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [

salvate și tu ai putea-o face, punîndu-le un opt sau un nouă și-apoi ducîndu-le-n brațe pînă-n prima odăiță luată cu chirie, atîrnînd o pătură la geam, încuind ușa c-o cheie subțire de alamă, ajutîndu-le febril să se descotorosească de întregul lor harnașament bătut în ținte, orbit, deodată, de strălucirea lustruită a șoldurilor. Ce soare lent e o femeie!

* * *

N-am citit jurnalul lui Kafka, n-am citit scrisorile lui, care, aud, sînt formidabile! Uneori sînt disperat că nu voi citi cărți esențiale ce m-ar fi făcut *să trăiesc* înzecit, însutit, înmiit. Cu cîte mii de ani îți poți lungi viața, adăugînd la a ta pe cea a scriitorilor mari, dragi, adorați, închegată-n opere eterne! Lectura ca elixir, căutat cu fervoare de alchimiști, al tinereții fără bătrînețe, al nemuririi!

* * *

Mereu ajung la două cuvinte: *carne*, *carte*! Un simplu schimb între consoana „n" cu „t". Deosebirea devine mai sesizabilă, însă, între „a citi" și „a fute"!

* * *

Plouă de dimineață. Creioanele mi-s scurte. Acoperișurile ude. Cafeaua băută. De la o vreme, umblînd pe străzi subțiri, întortocheate, caut din ochi casa lui Tom Sawyer. Aș vrea să mă-ntîlnesc cu mătușa Polly,

cu Mary, cu Jim, chiar cu Sid. Ştiţi unde locuiau? În „biet tîrguşorul *St. Petersburg*"! Incredibil, îmi spun, să nu fi observat pînă acum că cei mai iubiţi „eroi" ai copilăriei mele locuiau într-un tîrguşor ce poartă numele oraşului în care locuiesc şi cei mai iubiţi „eroi" ai adolescenţei, tinereţii, maturităţii, personajele lui Dostoievski!!! Şi totuşi, iată, abia azi mi-am dat seama.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

3.IX.1980

România literară, nr. 3 din 28 ianuarie 2004

47
Robinson Crusoe l-am citit într-un vagon de marfă

Stimate domnule Lucian Raicu,

Aventurile lui Tom Sawyer le-am citit pentru prima dată la vîrsta de 7-8 ani, pe cînd stam la Belceşti, unde tatăl meu era şef de gară, mai bine zis de haltă. Locuiam chiar în haltă, la etaj. Tot atunci am citit şi *Robinson Crusoe* şi, curios, *Aventurile lui Gordon Pym*. Plus *20.000 de leghe sub mări*. Cel puţin de cărţile astea îmi aduc aminte. Prima a fost *Robinson Crusoe*. Totuşi, ca iniţială lectură memorabilă este o colecţie ilustrată, cu textul prescurtat la cîteva rînduri pe paginile colorate viu, a *Călătoriilor lui Gulliver*. Citită în clasa întîi, la Ciceu, într-un scrînciob! Tot atunci am citit şi o carte despre petrol şi ţiţei (!!!) care mi s-a dat drept premiu! Mai înainte *simulam* lectura a două pagini dintr-o revistă pentru copii! Învăţînd pe de rost textul în versuri, o chestie cu Haplea, pe la vreo 4-5 ani, urmăream rîndurile cu degetul şi spuneam poezia, dînd impresia celor din jur *că ştiu să citesc*! Mai ţin minte şi acum o strofă, şi e curios ce ar spune tătucu Freud că se ascunde sub treaba asta. Iată-le:

„Însă Haplea ce făcea?
Profitînd de-ncurcătură
Iute putina spăla!".

Cred că era finalul poeziei! Restul îmi rămîne neclar. Parcă era o afacere cu niște gîște furate sau așa ceva.

*
* *

Robinson Crusoe l-am citit pe linia moartă, într-un vagon de marfă stricat, întins pe burtă în pătratul de soare pe care-l făcea ușa pe podea. Mi-l alesesem anume dintr-un șir întreg de vagoane părăsite (aveau cîte ceva defect), pe care-l exploram permanent, de la un cap la altul, sărind dulce și periculos peste tampoane. Cred că lectura a fost continuată, o dată cu construirea colibei de către R.C., într-o colibă pe care mi-am construit-o și eu, cu mîinile mele, din crengi de salcîm. Rostul meu, practic, era să păzesc tomatele enorme, strălucitoare, de găinile care le ciupeau ciuruindu-le. Mă văd tot pe burtă, la gura colibei, citind și aruncînd, din cînd în cînd, priviri strașnice găinilor. Acum îmi dau seama că lecturile mele prime erau făcute într-o poziție destul de erotică! Întins pe burtă! Ca și cum aș fi posedat cartea. Pe Gulliver l-am citit într-o continuă mișcare de sus în jos în scrînciob, după cum vă spuneam! Mă rog, zarnacadele din astea se pot găsi la tot omul. Dar văd că am început să răspund la propria mea anchetă, „Cartea care v-a fascinat copilăria", de acum cîțiva ani! Ar mai fi multe de adăugat. Oricum, o să mai revin.

* * *

Dar de ce am început cu *Aventurile lui Tom Sawyer* scrisoarea? Orice cititor are cîte un cuplu celebru ce-l fascinează, îl urmărește întreaga viață, pe care caută, cred, să-l imite, luîndu-și-l drept model! Romeo și Julieta? Tristan și Isolda? Paul și Virginia? Oh, nu, nu! Cuplul care mi-a luminat orbitor sufletul, ca un soare fraged, mereu pierdut, mereu regăsit la buza lacomă a unui orizont intim a fost *Tom și Becky*! Da Tom Sawyer și Becky Thatcher! Cel mai fermecător, mai auroral, mai pur și mai sfîșietor-dulce cuplu, pentru mine, din întreaga literatură!

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

4.IX.1980

România literară, nr. 4 din 4 februarie 2004

48
Aş întinde o mînă şi-aş mîngîia un copac mai apropiat

Stimate domnule Lucian Raicu,

Rămîn să fie scrise, cînd sufletul meu va fi mai liniştit, două căpşune: *Tom şi Becky*! Şi-ncă ceva: *Lectura lui Ippolit* în care-aş căuta să arăt *cum* citeşte un personaj dostoievskian (e vorba de citirea *Confesiei*) şi ce implicaţii poate avea, pentru el, actul lecturii (vă amintiţi, nu?, că Ippolit, *după lectură*, se sinucide, mai bine zis ratează, spre *hazul* şi *ranchiuna* tuturor, o sinucidere prost pusă la punct). Dar sufletul meu de acum, cel diurn şi cel nocturn, e mînjit, ziua cu întîmplări penibile (de cînd am venit în Iaşi mă zbat şi bat la uşi abia întredeschise, în vederea aducerii Tamarei Nikolaevna pe-un post în oraş), noaptea de coşmărele-n care-mi retrăiesc, mult mai viu, mai acut-dureros parcă, primejdiile. Şi-mi pare, uneori, cînd mă trezesc brusc, treaz fiind, la o viaţă în care lumina, numai *lumina* acestor zile de toamnă are cu adevărat importanţă, îmi pare, zic, atît de rău de lepădarea clipei celei repezi pentru nişte lucruri ce n-au nici în clin, nici în mînecă, nici în buzunar nimic dulce... Mi-am luat însă speranţa drept deviză,

am brodat-o-n fir subțire de aur pe haina mea din piele de antilopă neagră și umblu, cu viziera trasă bine pe figură, ca un năuc beat de propranolol, printre morile de vînt (zefiri lunguieți și musoni rotunzi!). Ce-o fi să fie, numai să pot, din cînd în cînd, dormi un secol!

* * *

Strada. Un om mic, „umilit și obidit", în haine boțite, negre, cu șapca-n cap, avînd într-o mînă un harbuz și-n cealaltă, într-un fel de sacoșă de piele, un cățeluș, tot negru, căruia i se văd doar capul și coada. Omul, nervos, clătinîndu-se ușor. Harbuzul, extrem de verde. Cățelul, foarte serios.

* * *

Poate că azi voi primi cărțile de autor. Încă nu mi-am citit *Dulapul* ca să văd dacă are greșeli! Nu pot, pur și simplu. Mi-ar trebui o grădină liniștită, un șezlong și-o lumină căzută, pe paginile întoarse încet, printre frunzele atinse deja de toamnă. Și-o ceașcă mare de cafea aburind în iarbă, și-un tren trecînd, la care să privesc pierdut femeile de-o clipă de la geamuri, și-un aer limpede, rece, străpuns subțire de mirosul fructelor putrede de pe jos, și-un motan venind agale spre piciorul meu ca să-mi adore, cu spinarea pufoasă, manșeta pantalonului. Aș întinde o mînă și-aș mîngîia un copac mai apropiat pe scoarța plină de furnici, aș întinde-o pe

cealaltă şi-aş găsi un măr bun de mîncat, acrişor, cu obrazul înroşit de vinovăţia căderii din pom! Nu mi-aş da seama de trecerea timpului. Poate că uneori aş adormi şi m-aş trezi apoi, uitînd c-am adormit, umăr la umăr cu-n fluture veşted. Cînd aş înţelege că-i seară, că-s singur şi că a mai scăzut o zi, m-aş bucura de cea care-o să vină, iar şi iar, mereu în lumină, mereu în lene, mereu în surîs şi-n suspin.

*
* *

Şi iată c-am terminat şi scrisoarea asta, rugăciunea mea din zori.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

5.IX.1980

România literară, nr. 5 din 11 februarie 2004

49
Mi-e sufletul strivit. Să nu vă supărați pe mine

Stimate domnule Lucian Raicu,

Sînt zile în care aș scrie un singur cuvînt, repetat de cîte ori intră-n cele două pagini liniate: tristețe. Ieri, după o audiență în care solicitarea mea a fost respinsă net, ieșit afară, în lumină, nu mai știam pe unde s-o apuc acasă. Și cînd am ajuns, în cutia poștală, am găsit un aviz: sosiseră volumele de autor! Eram atît de supărat, încît n-am simțit nici o bucurie, dar nici una, cărînd pachetul și desfăcîndu-l și uitîndu-mă la cele 30 de dulapuri. Ce păcat. Iar acum nu sînt în stare să scriu o dedicație, poate peste cîteva zile; mi-e sufletul strivit. Să nu vă supărați pe mine.

*
* *

Singurul „spațiu ocrotitor", vorba lui Valeriu Cristea, a mai rămas această filă dreptunghiulară. În ea mă ascund dimineața, abia ieșit din somn, cu nelipsita ceașcă de teracotă galbenă plină ochi pînă

la buze cu cafea fierbinte. Luați un motan și aruncați-l în mijlocul unei străzi duduind de tramvaie și mașini, și-n panica lui veți realiza neliniștea oribilă pe care o trăiesc de o săptămînă printre oameni pe care îi rog ceva extrem de simplu.

•
• •

Tot timpul acestor zile, de cînd am sosit de la Neptun, umblînd în dreapta și-n stînga, m-am gîndit la Ippolit, prietenul meu de zid. Îmi vine mai cu seamă în minte întîmplarea aceea (un necunoscut își pierde portofelul și el, redîndu-i-l, își dă seama că-l poate ajuta într-o situație extrem de delicată) în care Ippolit, *știind că o să moară*, face un bine.

•
• •

Dac-ar fi după mine, iată cum aș trăi! M-aș scula de dimineață la cinci jumătate-șase, mi-aș face o cafea mirifică, aș scrie scrisoarea pentru dumneavoastră și m-aș culca din nou! Adică vreo 23 de ore de somn și o oră de comerț afectuos între sufletul meu și sufletul dumneavoastră. Nu mint. Am atîta nevoie de liniște, de pierdere a conștiinței tristeții în somn. Dar un somn adînc, nestrivit de vise imposibile. Azi-noapte am visat sticle pline cu apă care, deși fără dop, stînd culcate pe o masă, nu curgeau! Asta-mi provoca o frică nesfîrșită. Apoi scaune ce, luate de spătar pentru a fi mutate, și-l lungeau în sus ca și cum ar fi fost din aluat. Apoi niște sîrme

invizibile pe care, cu greu, mergeam dînd celorlalți senzația că păşesc prin văzduh ca pe trotuar! Acesta nu mai este somn, trebuie să recunoaşteți, ci suprarealism la purtător! Şi mă oboseşte enorm!

• • •

Ce bine e să fii trist într-o zi cenuşie, mohorîtă, ploioasă, ceţoasă. Ce chinuitor e să fii trist într-o zi superbă, luminoasă, de toamnă înaltă şi limpede. Neînțeles de oameni, ai vrea măcar să fii înțeles de cer, de soare, de copaci. I-ai vrea cerniți cînd, încă o dată, sufletul ți-i ucis. Şi cînd vezi că *nimeni* nu e *cu* tine, *ca* tine, îți vine să iei o oglindă şi să-ți scuipi fața răsfrîntă după legile fizicii, şi ele impasibile la durerea ta. Şi, colac peste pupăză, într-o astfel de zi am fost nevoit să primesc cartea, dulapul meu în care am băgate versuri de la 18 la 40 de ani!

Cu stimă şi afecțiune,
Emil Brumaru

6.IX.1980

România literară, nr. 6 din 18 februarie 2004

50

Dea Domnul să mă ţină trupul şi creionul pînă la scrisoarea o mie

Stimate domnule Lucian Raicu,

Iată-mă ajuns, tîrîş-grăpiş, mai cu haz, mai cu necaz, la a cincizecea scrisoare către dumneavoastră (seria numerotată!), moment de bilanţ, clipă de dovleac cîntărit gospodăreşte-n palme, secundă cu iz de mărar şi-amintire. Totodată, dacă ţinem seama că mai trebuie 950 de scrisori ca să-mi răsfăţ cumsecade sufletul, bine-ar fi să privesc înainte, nu înapoi şi să-i dau bătăi cu străşnicie. Fiindcă, vorba acustică a proverbului, o viaţă are omul şi-un timpan într-o ureche! Numai c-am luat-o, parcă, prea sfătos de data asta, ce aia lungă şi zbătută scurt de burtă a calului!!

*
* *

Începută datorită unei întîlniri cu Dinescu-n Iaşi, coaptă însă de cîtva timp pe cea mai secretă creangă a sufletului meu, corespondenţa asta (Emil Brumaru către Lucian Raicu!) matinală, amestecată dulce-amar

cu cafea și lecturi din, mai ales, bătrînul Dosto, tatăl nostru cel de toate porcăriile sublime, amenință să devină axul gingaș și subțire, lesne de rupt de poștași nemernici uneori, al vieții motanului ce-am fost și-al hipertensivului ce cu onoare și propranolol sînt. Observ că, scăpat de sfătoșenie, o cotesc retoric!

* * *

Să nu uităm, corespondența generală poartă-n aer, nescris, dar simțit adînc de inimile noastre cu tic-tacul cam rapid, titlul *Recviem pentru Scămoșilă*. Să ne amintim, surîzînd îngăduitor, de subcapitolele *Ruina unui samovar*, *Vaca la țară*, *Culinare*, *Copilării din amintire*, *Strada* etc. Dar, mai ales, să păstrăm, proaspătă și veșnic cu ușa deschisă, acea mică prăvălie de lenjerie intimă de damă, dintr-un orășel de provincie, poate Fălticeni, la care se ajunge printr-un gang subțire și umed, prăvălie vizitată de cele mai superbe personaje feminine, întru cumpărarea chiloților de-a pururi fascinanți, a sutienelor și-a portjartierelor mirobolante! Comerț prosper și pătimaș, dugheană a copilăriei și maturității mele, la care, c-un metru-albastru după gît, oficiez ca-ntr-un altar acoperit de furouri înspumate spasmodic. Să adăugăm și cofetăria eternă cu-acel motan distins, stilat, aplecat ușor, cu-n șervețel alb pe-o labă, în fața halitorilor de baclavale, savarine și profiteroluri! Și s-o acoperim, ca-ntotdeauna-n timp ce scriem, c-o pătură sau c-o plapumă, ca să nu ne tulbure inteligența artistică, pe grațioasa-n șolduri Tamara Nikolaevna!

Ne putem da seama acum, la a cincizecea scrisoare, şi care ar fi procentul de plicuri dispărute în neant. Mă incită din ce în ce mai mult chestia asta. E ca şi cum aş juca zilnic la loterie! Dar oare nu-i fermecător ca, din cînd în cînd, să comunici cu nimicul? Ideal ar fi ca toate scrisorile să nu aibă adresă, să ajungă undeva nu ştiu unde, dar într-un loc în care literele, eliberate de cuvinte, să se îmbine din nou, după amorul şi plăcerea lor. Le văd, bîzîind în lumină, ca pe-un uriaş roi de albine, nuntind în jurul mătcii-regine!

Dea Domnul să mă ţină trupul şi creionul pînă la scrisoarea o mie. Şi-atunci, oh, atunci vă voi mai scrie una ca ciclul dimineţilor arabe să fie încheiat frumos şi grav.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

7.IX.1980

P.S.: Să nu uităm să mulţumim „Poştei române"!

România literară, nr. 7 din 25 februarie 2004

51
Oare un fluture sau un crin nu-i tot pe viață și pe moarte?

Stimate domnule Lucian Raicu,

O mie și una de nopți, după cum știți, e o carte pe viață și pe moarte. Povestirea, mă rog, „narațiunea", salvează-n fiecare noapte, pentru încă o zi, capul pletos și dulce-al Șeherezadei. Păstrînd proporțiile și schimbînd sexul, *O mie și una de scrisori* îmi salvează, în fiecare dimineață, sufletul, mi-l îmbibă, făcîndu-l leoarcă, apt de-a mai rezista 24 de ore, cu cuvinte de grafit afectuos. Iată de ce și corespondența mea sprințară, scrisă-n dunga zefirului (dar și-n fleașca memoriei!) e, vrînd-nevrînd, tot pe viață și pe moarte! De fapt, orice-i așa. Oare un fluture sau un crin nu-i tot pe viață și pe moarte? Sau un dovleac?

* * *

Tot tămbălăul pe care i l-am făcut lui Mugur pentru *Dulapul* meu s-a datorat faptului că-mi consider cartea ca pe *un roman* (ceea ce și este!) cu capitole

ce se întrepătrund, își răspund, se anticipează etc... Războiul a început de la titlu și a continuat cu insistența mea de a nu schimba un rînd, un *nume*, ordinea etc... Primul meu volum, *Versuri*, apărut în 1970, avea titlul *Fluturii din pandișpan*. După ce a stat vreo trei ani la o editură care, între timp, își schimbase numele, mi s-a dat un telefon și mi s-a spus că apare *cu condiția* să-i modific titlul. N-am vrut, răspunzînd că nu am alt titlu. Și atunci a fost numit, net, *Versuri*! Eu vedeam lucrurile în ansamblu, titlul era justificat de o poezie din a doua carte unde, dintr-un pandișpan ies, tăiat fiind de detectivul Arthur, fluturii! Acei fluturi ce trebuie să zburde leneș în primul volum. Îmi pare, acum, extrem de rău că sub titlul de pe copertă, jos, cu litere mici, nu am specificat: „roman"! E vorba de actualul volum, desigur.

* * *

Îmi este tot mai evident faptul că eu, cel care vă scrie zilnic și amenință s-o ducă tot așa pînă la teroare și delir, nu-s în stare să încropesc o dedicație! Ce se întîmplă? Bineînțeles, e de vină și situația mea, încordarea maximă a nervilor în privința postului Tamarei Nikolaevna. Dar nu-i de ajuns pentru o justificare! Poate că, deocamdată, vreau să mă bucur *eu singur* de dulap, să dansez în jurul lui, cu o gutuie-n suflet. Și cum bucuria nu vine, nu se consumă, deci, mai repede, iată că întîrzie nepermis. Drept care voi lăsa orice speculație-n șanț și, azi sau mîine, vă voi trimite cartea! O țin ferită de vreo patru zile!

* * *

În psihiatrie toate chestiile astea, alambicări de rachiu chinuitor și despicări a iței subțirele, cu toporul, în patru, se numește psihastenie!

* * *

Nu mă simt cu adevărat bine decît în fața acestei foi liniate. Dar în ea, de multe ori, mă lamentez! Cum vine asta? Orice durere, atît timp cît o poți scrie, e suportabilă? Sau *devine* suportabilă tocmai fiindcă o scrii? Știu doar că înainte făceam versuri fericit. Marile supărări (care se împletesc întotdeauna cu spaimă) mi-au uscat mîna. Așa era cu poezia. Cum o fi cu proza, nu prea am idee!

* * *

Și zilele-s tot mai senine, mai înalte. E o sfințenie-n lumină, o tragedie dulce-n orice obiect luat la piept de soare, un pacinic măcel, un jaf subțire, dar adînc.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

8.IX.1980

P.S.: Am terminat scrisoarea cu-n nesfîrșit regret. Ce mai fac pînă mîine dimineață?

România literară, nr. 8 din 3 martie 2004

52
Celesta Tenzi

Stimate domnule Lucian Raicu,

De o bucată amară de vreme, tot foindu-mă printre oameni, mi-am neglijat personajele dragi. În ce tractir mai zace Svidrigailov? Cui i se mai confesează, scuipîndu-şi, la modul cel mai propriu al cuvîntului, viaţa-n faţa celorlalţi, Ippolit? Dar Lebedev? Vă amintiţi de replica lui celebră, din compartimentul trenului în care se întîlnesc, pentru prima dată, Rogojin cu Mîşkin? „Şi nici să nu-mi dai! Aşa-mi trebuie; nimic să nu-mi dai! *Iar eu tot am să ţopăi* (s.n.). Îmi las nevasta, copiii, dar înaintea ta am să ţopăi! Acordă-mi cinstea asta, rogu-te... acordă-mi-o!" Lebedev care se roagă, de ce nu stimate domn?, de ce nu?, „pentru odihna sufletului contesei Barry"! Lebedev care „minte de dragul artei"! Lebedev cu formidabilul lui umor negru din povestioara-n care cineva, „ajuns la o vîrstă înaintată, declară de bunăvoie şi nesilit de nimeni că în timpul îndelungatei şi mizerabilei lui vieţi omorîse şi mîncase personal, *în cel mai mare secret* (s.n.), şaizeci de călugări şi cîţiva copilaşi laici, vreo şase în total, *nu mai mult* (s.n.), cu alte cuvinte un număr neînsemnat în comparaţie

cu numărul de feţe bisericeşti devorate". L-a citit oare Lebedev pe Swift? Se pare că da! Ca să nu mai vorbesc de eterna Nastasia Filippovna Baraşkova! Pe unde şi cu ce se mai pudrează dînsa? Cui îi mai face „scene"? Pentru că n-a murit, *nu putea* să moară din cauza unui banal de cuţitoi! Ea veşnic îmi va isteriza, bătîndu-mă cu chiloţii în cap (cum ardeleanca Nuţa pe electricianul Vasilescu din Dolhasca!), minţile şi trupul!

* * *

Azi, mort-răscopt, vă trimit cartea! Toată treaba asta s-a transformat într-o teroare a bunului-simţ!

* * *

Ieri seară am văzut un film cu formaţia de muzică uşoară ABBA. Şi, deodată, mi-am amintit de localitatea D***. Pe atunci ABBA avea primul succes cu „Waterloo", melodie premiată de „Eurovision". Văzusem concursul în direct, televizat. Numai că despre altceva e vorba. Tot cam atunci apăruseră două doctoriţe proaspăt absolvente, clujene: Tenzi şi Felicia. Tenzi, pe care o mai chema şi Celesta (absolut autentic!), deci Celesta Tenzi, semăna cu blonda din formaţia ABBA! Blondă, înaltă, sănătoasă, cu nişte craci lungi, zdraveni, cu-n bazin solid (în care-ar fi înotat toţi peştişorii din lume!), c-o dantură că-ţi venea mereu să-i desfaci gura, ca la cai, şi să i-o pipăi, rîzînd, avînd un fermecător accent ardelenesc

și o fustiță de antilopă maro, cu franjuri, întru dezgolirea a tot ce e mai sfînt, purtînd plovere mițoase peste mai mulți sîni în teribilă erupție! Celesta Tenzi! Funcționa în aceeași comună, la un dispensar mai îndepărtat, mai izolat: Probota. Și iată și întîmplarea neverosimilă, picantă pînă la cel mai strașnic sos! Invitată la noi, într-o seară, după ce s-a mîncat și s-a băut, a rămas să și doarmă. A doua zi, am observat că-i șoptește ceva, roșie la față și scuzîndu-se, primei mele soții. Ei bine, acestei făpturi superbe, în somnul ei adînc și cam crăcănat, îi venise (cum ziceau toate femeile din D͡) „regula", nereușind s-o trezească! Îmbujorată, cu ochii parcă și mai albaștri, a îndesat cearceaful trădător într-o tașcă de piele, să-l spele la ea acasă. Celesta Tenzi!

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

9.IX.1980

România literară, nr. 9 din 10 martie 2004

53
Fie-ne țărîna sfîntă! Și fluturii ușori

Stimate domnule Lucian Raicu,

Nu mă pot dezlipi de amintirea personajului *Celesta Tenzi* (Tenzi venind de la Hortensia, deci Celesta Hortensia!). În ultimii ani, amintindu-mi uneori de ea, mi-am dat seama că, fără să știu, am fost îndrăgostit de dînsa! Da, *fără să știu*! Spre deosebire de Celesta care, bănuiesc, ca orice femeie, știa. Odată, nu știu de ce, eram pe peronul gării din D⁻⁻. Celesta Tenzi pleca la Cluj. Și din fereastra unui vagon, mîna ei lungă și albă, flexibilă, a izbucnit și a început să se zbată grațios a bun-rămas. Nu zăream decît acest membru fluid, echivoc, semănînd mai mult a picior, a crac rotund scos pe geam în văzu-ntregii lumi, mișcîndu-se nesfîrșit, trenul făcînd lent o curbură, minute și iar minute, ca-ntr-un orgasm de adio. Acea mînă-picior mi-a răvășit mult timp gîndurile, era un dar neașteptat, nu credeam că așa, deodată, se poate arăta unui om, printr-un gest de altfel obișnuit, atîta secretă sexualitate. Pentru că, repet, senzația a fost că-și flutură piciorul ei divin, iar fluturarea asta nepermisă a durat pînă cînd nu l-am mai putut zări. Cînd ne-am reîntîlnit, Celesta Tenzi a avut un surîs

adînc (avea o față foarte „retro", ca a actrițelor blonde din vechile filme „americane") al gurii cu buzele arse dar pline (parcă trăise-n deșert, fără apă și dragoste) și-al ochilor albaștri, încercănați, înfundați tragic în orbite mari, sub o frunte pură, năpădită de cîrlionți bălai. Și mi-a zis cu tonul acela afectuos-ardelenesc: „Ce mai faceți, domnu doctor?". „Domnu" zis cu vreo trei-patru „o", ca într-un alint „Dooomnu Doctor".

•
• •

Acum de abia pricep că era inevitabil ca în „rezervația naturală de îngeri" să apară, la un moment dat, și Celesta Tenzi, doctorița cu trup strașnic, matern oarecum, doctorița pe care, iată, mi-o amintesc din nou, sprijinită de uriașa mea sobă de teracotă maro (o sobă *dublă* din cauza camerei prea mari) în fustița ei indescriptibilă, tristă, albă, blondă, bînd o cafea și spunîndu-mi că nu mai poate, că-i prea singură acolo, la dispensarul ei mărginaș, că va pleca, se va căsători, destul, destul, aici înnebunește. Iar între timp, ce întîmplare!, vărul meu, student pe atunci, a venit prin D‾, a cunoscut-o, s-a îndrăgostit de ea, erau să se căsătorească! Numai că Celesta Tenzi s-a căsătorit cu altcineva, un tip de prin Vatra Dornei, și de atunci nu am mai văzut-o decît o singură dată, cu ocazia unui examen pe care l-a dat la Iași. Se îngrășase, nu mai avea disperarea albastră a ochilor, mi-a arătat poza unui copil și, cînd, *pentru prima oară*, ne-am îmbrățișat în stradă și ne-am sărutat pe obraji a bun-rămas, am simțit, indiferent, doar o bucată de

carne moale și transpirată jenat. Normal. Celesta Tenzi, cea care mi-a fluturat cracul dumnezeiesc la geamul unui compartiment de-a doua, a rămas veșnic în „rezervația naturală de îngeri". Ca și mine! Fie-ne țărîna sfîntă! Și fluturii ușori.

Cu stimă și grație,
Emil Brumaru

10.IX.1980

România literară, nr. 10 din 17 martie 2004

54

Am ridicat mîna a recunoaştere, a recunoştinţă. Asta a fost totul

Stimate domnule Lucian Raicu,

Scrisoarea de joi o încep la ora cinci şi douăzeci dimineaţa cu o cafea slabă şi-un geam încă negru, căptuşit pe dinafară. Ieri mi-am cumpărat cele două volume de *Versuri* ale lui Arghezi, apărute la „Cartea Românească". Citind prefaţa lui Pienescu, mi-am luat de-o grijă : nu voi apuca în viaţa asta să răsfoiesc o ediţie completă. Nu voi apuca măcar ediţia Eminescu dusă pînă la capăt. Nu înţeleg. Aiurea se publică, uneori, în cîţiva ani, zeci de volume însumînd întreaga operă a unui clasic. Noi *încă* nu-l avem pe Eminescu!!! Este impardonabil, dezastruos pentru cultură.

*
* *

De-abia aştept să recitesc Cehov, de-abia aştept să recitesc Proust, de-abia aştept să recitesc *O mie şi una de nopţi* (am ediţia Mardrus), de-abia aştept să recitesc Dostoievski, de-abia aştept să reiau

buchiseala-n ediția Perpessicius a variantelor eminesciene, de-abia, de-abia, de-abia... Ippolit a încercat o sinucidere *după* lectură. Cu atîtea cărți esențiale-n față îți vine să te sinucizi *dinainte*! Fiindcă niciodată nu le vei putea citi *cu adevărat*!

•
• •

Celesta Tenzi! Este bizar că i-am uitat definitiv numele de familie, fiindcă celelalte două sînt prenumele ei! V-am mai spus, avea părul blond, cîrlionțat, nu lung, în genul „retro" al vechilor vedete de cinema. Într-o după-amiază mă întorceam de la spital. Din sens contrar venea autobuzul Fălticeni-Probota. Era pe la cinci. Mergeam trist, sfîșiat de lumină. Mi-am ridicat capul și am zărit-o pe Celesta Tenzi la geamul autobuzului, privind în gol, disperat, cu fața literalmente desfigurată de singurătate. Pentru o clipă m-a zărit și ea și, brusc, gura, ochii, obrazul s-au deschis într-un surîs nesfîrșit de cald, de bucuros. Am ridicat mîna a recunoaștere, a recunoștință. Asta a fost totul.

•
• •

Cred că nu v-am spus pînă acum (sau poate că da?): Dinescu, la ultima mea venire-n București, mi-a dăruit cămașa lui roșie!!! „Ia-o bătrîne, ce pula mea, am și scris despre dînsa, cămașa mea roșie cu miros de pește prăjit!" Și am luat-o, bineînțeles! Cămașa fericitului! Cămașa lui Hristos! O păstrez cu sfințenie.

*
* *

Şi iată-mă aducîndu-mi, acut, aminte de Denisa. Era la una din primele mele vizite la dumneavoastră, cred că a doua. Denisa a venit mai tîrziu. La un moment dat am zărit-o, cu mîna tremurînd, cu ceva nedescris de dureros, de tragic chiar în întreaga-i făptură lunguiaţă şi bulbucată exact unde trebuie, am zărit-o, zic, turnîndu-şi nişte băutură, nu vin, altceva, într-un pahar. Ce-i cu ea, mi-a fulgerat prin minte, ce se întîmplă cu ea? Şi-am uitat pe loc.

*
* *

Întotdeauna, către sfîrşitul scrisorii, înţeleg că începe o nouă zi. De săptămîna viitoare va trebui să-mi duc fetiţa, în fiecare dimineaţă, pe la opt, opt şi jumătate, la grădiniţă. Şi s-o aduc la doisprezece. În dreapta mea, într-un unghi făcut de cărţile din bibliotecă am fotografia ei. Deseori, cînd întrerup frazele, o privesc îndelung. Oare ce va crede ea despre mine?

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

11.IX.1980

România literară, nr. 11 din 24 martie 2004

55
Şi trece, trece, trece timpul ca o trăsurică...

Stimate domnule Lucian Raicu,

Ieri, dus de-o întîmplare, m-am trezit bînd pe la 11 dimineaţa şi nu am mai putut termina decît pe la 10 seara! Întîmplarea se numeşte tînărul poet Nichita Danilov care, printre altele, îl citise pe Dostoievski. Prilej de lungi şi cam porcoase comentarii privind-o pe Nastasia Filippovna, pe Gruşenka etc... Notez toată chestia, fiindcă, întrebîndu-l ce-i place mai mult din bătrînul Dosto, mi-a răspuns: *Visul unchiului Stepancikovo şi locuitorii săi*! Şi mi-am amintit că şi dumneavoastră preferaţi acest scurt roman, pe incomparabilul Foma Fomici. Voi reciti cartea!

*
* *

Acum cîteva zile, la radio, aud pe cineva, un moşneguţ, că scrie multe scrisori, chiar de patru pagini, şi că ştie că epistolele sale au valoare *„estetistică"*! Cred că era o emisiune de duminică, „ora satelor" sau aşa ceva! Oricum, sper ca şi scrisorile mele, chiar dacă doar de două pagini, să aibă o

(55)

Ţi trec, trec, trec timpuri rele
Toiseniţo...

Ilenuţă bun[ă], scumpa Kaca,

Iar. Imi pare rău că n-ai plecat pe la noi, dar nu mă mir, nu am putut trimite decât pe la 10 seara! Ieri pe seară a venit Ionel Teodoreanu cu prietena aceea, il cheamă pe Petrescu. Pentru ăia care nu cunosc poveste am să vă spun că Petrescu Tică, Ionel Teodoreanu, Ion Pillat, Ion Minulescu, Ion Vinea, Ion Barbu, Ion Th. Ilea, Ion Ion Moldovan, Ion Ion Moldovan, Ion Ion Moldovan

valoare *estetistică*!! Îmi place la nebunie cuvîntul ăsta: *estetistică*!

*
* *

De fapt, ieri cred că nu aş fi băut dacă nu aş fi văzut în librării volumul acela scos de Academie în care-s trecut la debutanţi! Aveam 50 de lei pregătiţi şi, deodată, mi-am zis că mai bine-i dau pe votcă decît pe bîzdîgania respectivă. Numai că, acum, doresc s-o cumpăr iar! Ciudat, pînă şi data naşterii e greşită! Textul lui Mecu (!!!) nu l-am citit. Preferam să fi explodat şi eu liric, ce naiba!

*
* *

Mult prea trist sînt în ultima vreme ca să pot zburda, cum mi-ar plăcea, printre citate. Postul Tamarei Nikolaevna e absolut iluzoriu. Deocamdată s-a internat. Dar asta cît se poate? Iar a face o întrerupere înseamnă lipsa totală de bani, amînarea definitivatului etc. Cam mahmur, azi, stau şi mă gîndesc că toată zbaterea mea pe la fel de fel de oameni (e vorba de scriitorii de aici, de la reviste, de la consiliu, de la asociaţia din Iaşi: M. Radu Iacoban) e penibilă şi inutilă. Şi, vrînd-nevrînd, trebuie s-o continuu pînă la epuizare. O pilă, asta-mi trebuie, o pilă!!!

*
* *

Mi-am luat pînă la urmă cartea cu pricina. Nicolae Mecu (!!!) se ocupă numai de trei autori: Mihu

Dragomir, Tiberiu Utan şi de mine! Cam scurtă colaborarea lui! Textul e normal, aşezarea nasoală, cum v-am mai zis. Dar să fiu mulţumit că n-a ieşit şi mai rău!

* * *

Termin scrisoarea după-masă, în veşnica lumină albă de la ora patru spre cinci, cu vîntul rece intrîndu-mi pe fereastra deschisă. Aş bea şi n-aş bea o cafea. La prînz am dus nişte versuri de-ale Tamarei Nikolaevna la *Cronica*. Aş dori foarte mult, agăţîndu-mă de cererea dumneavoastră graţioasă de-a vă da versuri pentru *R.l.*, să vă trimit de-ale Tamarei. Ea a mai publicat demult, vreo trei poezii în *R.l.* Şi pe ea ar ajuta-o în mod real. Cu mine s-a cam terminat distracţia! N-o să vă supăraţi deci, dacă, într-o bună zi, vă veţi trezi c-un teanc tamarian. Mi-ar ajuta *mie* în primul rînd! Treaba nu-i chiar de domeniul fanteziei!

* * *

O, dac-aţi şti cît de sătul sînt de alergătura mea bezmetică de la unul la altul. Şi trece, trece, trece timpul ca o trăsurică...

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

12.IX.1980

România literară, nr. 12 din 31 martie 2004

56
O rugă sfîşietoare a cuvintelor către Cuvînt!

Stimate domnule Lucian Raicu,

Deschid *Reasece*-ul şi citesc: „Criza cuvintelor nu trebuie în nici un caz să legitimeze inerţia spiritului nostru în raport cu ele, *incapacitatea sau lenea de-a le trezi din somnul banalităţii*" (s.n.). Şi mai departe: „*...tensiunea zmulgerii cuvintelor din anonimatul conversaţiei diurne...*" (s.n.). Şi încă: „vorbim şi scriem prea mult...". Şi iar, fericit, fericit, fericit de exactitatea flăcării subţiri ce dansează ca deasupra comorilor: „Poezia, oricum, ar trebui să exprime *starea de urgenţă* (s.n.), *starea de necesitate* (s.n.) a limbajului". Apoi, ca o lespede fină: „Grosolănia e totdeauna preferabilă moftului". Şi-acum îmi reamintesc. E vorba de „spălarea" cuvintelor. De tentativa, nereuşită, de prin 1970, de-a „scrie" o ultimă, finală poezie în care să folosesc *toate* cuvintele, puse unul lîngă altul, fără articulaţii gramaticale, un fel de testament. Găsisem titlul: *Rugăciune*. Dar atît. Pare extrem de simplu să iei cuvinte şi să le aşezi cam aşa: dulap crin înger fluture etc... Numai că eu doream prin această enumerare monotonă, interminabilă, să

le „trezesc", să le dau o nouă „strălucire", totul să pară o rouă ubicuă, nemaipomenit de rotundă şi fragedă pe brusturii vechilor prejudecăţi verbale. O rugă sfîşietoare a cuvintelor către Cuvînt! Vroiserm să folosesc cuvintele „mele", numai cele ale „mele". N-am putut, nici nu am început măcar, oprindu-mă, desigur, dinainte, *„incapacitatea"* de-a o face. Visam, trîntit în şezlong, după-amiaza, cu ochii în lumina zidului de cărămidă de la cîţiva metri de mine, *ca la o femeie* la poezia mea finală!

* * *

Şi iar îmi amintesc. Întotdeauna începeam o poezie, *mecanismul* îmi era declanşat ca prin farmec de un cuvînt, un *cuvînt* ce pînă atunci, deşi-l repetasem, vorbind, de mii de ori, sau îl citisem, nu avea nimic neobişnuit. Şi deodată, n-am înţeles nici acum de ce acest cuvînt mi se „revela", îl „vedeam", îl „auzeam" *pentru prima dată* altfel, neobişnuit de proaspăt, de ciudat, de străin parcă de limbajul meu de om. Parcă l-ar fi şoptit, cu gura lui „virginală", un înger sosit anume pentru asta lîngă urechea şi sufletul meu. Şi de la acest cuvînt orbitor, nemaiîntîlnit (deşi-l întîlnisem pînă atunci de un milion de ori), trîmbiţat auroral sub geana unui orizont genuin, căpătîndu-şi brusc adevărata haină, cea iniţială probabil, nemurdărită-n falduri de nici o semnificaţie alta decît aceea a existenţei lui pure, transparente şi opace în acelaşi timp, de la acest cuvînt *inventat*, alcătuit din vocale curate ce-mi fulgerau înţelegerea ca-n paradis, în faţa căruia tremurasem de emoţia începutului a ceva

tainic, dumnezeiesc, profund fericit că-i pot sufla viaţa-n faţă, că-l pot, pentru o clipă, pipăi-n forma lui necunoscută, de la acest cuvînt, ca-n vis, începea poezia.

•
• •

Numai că nu era de ajuns doar *cuvîntul*! Trebuia să mai fiu şi eu! Şi poate că, de fapt, conştiinţa, extrem de rar izbită-n priceperea mea, că, iată, exist, trăiesc, chema *cuvîntul*, îl împrospăta. Subtilităţi „pretins ştiutoare"! Dinescu e mult mai aproape de adevăr zicînd: „Ce pula mea, scriu!".

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

13.IX.1980

România literară, nr. 13 din 7 aprilie 2004

57
Îmi plescăi sufletul ca pe-o limbă-n sosul picant al lecturii

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cred că am depăşit complexul „cărţoiului"! Oricum, de azi-dimineaţă, după o trezire imediat scăldată-n cafea, am reluat pe Catteau-ntre lăbuţe. Sper să nu mă mai poticnesc.

*
* *

Între timp, Tamara Nikolaevna s-a internat cu „reacţie anxioasă depresivă". Pastile cu carul! Dar, lucru esenţial, a reînceput să scrie şi sper că peste cîtva timp vă voi trimite vreo zece poezii de-ale ei cu rugămintea de a face tot ce-i posibil să-i apară una-n *R.l.* Vreau să mă înţelegeţi exact: mă ajutaţi foarte mult, în primul rînd pe mine. Inutil să mai explic de ce! Uneori îmi vine să-mi pun laţul de gît (ştiind, desigur, că se va rupe!).

*
* *

Reţin din articolele despre Duşan Petrovici chestia cu lamentaţia poeţilor. „Lamentaţia poeţilor, în genere, cu tot aerul de credibilitate, nu trebuie să ne înfricoşeze, şi ei sînt cei dintîi ce n-ar dori aceasta. *Ei vor doar atît, să scrie poezii bune*" (s.n.). Magistral şi paragraful imediat de mai sus de cel pe care l-am citat. De fapt, întreaga prima coloană „conţine" o imperceptibilă ironie atotîngăduitoare faţă de animăluţele răsfăţate ce sîntem noi, poeţii.

*
* *

Dar... Dar eu nu am mai scris un vers din 1978! Iar atunci, la începutul acelui an, am comis o serie de 40 de sonete absolut nepublicabile prin erotismul lor răspicat, pe şleau! Operă „postumă", de „cabinet": *Infernala comedie*! Poftim, deci, o „lamentaţie"!!!

*
* *

O curiozitate! Nu mi-a plăcut niciodată Pillat. Mai mult, a fost singurul poet bun pe care *nu l-am citit*! De-aceea am fost de-o uimire uriaşă cînd, cu ocazia cărţii de debut m-am văzut comparat etc... Apoi mi-am dat singur explicaţia. Dacă l-aş fi citit, l-aş fi *eliminat* din minte. Aşa, iată ce s-a întîmplat!

•
• •

I. Negoițescu, într-un articol scris prin 1971 și apărut abia acum într-un volum, spune ceva de Cocteau! Mi-e rușine, dar eu nu am citit un rînd de Cocteau!! Alex. Ștefănescu, în postfața *Dulapului* vorbește de un total neștiut de mine, Jorge de Lima!!! Nu ăsta-i baiul. Cum naiba de nu se observă că l-am iubit nebunește (și-l iubesc) pe Verlaine și pe Apollinaire? Cum de nu transpare nimic din dragostea mea pentru Dostoievski, și Cehov, și Gogol? Înseamnă că i-am *citit* foarte bine! Nu?

•
• •

Cum să nu jubilezi la finețea malițioasă a unei asemenea fraze: „Melancoliile îi sînt luxoase, elegante cu premeditare, iar dacă descoperi undeva simplitatea trebuie să adaugi de îndată (altfel induci în eroare pe cititor...) că este, nu-i așa, dovadă de rafinament". Sar în sus ca mingea cea de cauciuc în preajma parantezei și, *nu-i așa*, îmi plescăi sufletul ca pe-o limbă-n sosul picant al lecturii.

•
• •

Lîngă *Reasece* și *Istoria* lui Călinescu am adăugat, pe masă, drept în față: *Aventurile lui Tom Sawyer* și *Aventurile lui Huckleberry Finn*. În „Biblioteca pentru toți copiii".

Din articolul *Modalități lirice contemporane*, al lui Andrei Roman (articol din care cel mai bun fragment e citatul din dumneavoastră) remarc lipsa flagrantă a lui Leonid Dimov!

Cu stimă și stupefacție,
Emil Brumaru

14.IX.1980

România literară, nr. 14 din 14 aprilie 2004

58
Fiecare clipă e grea, coaptă, mustoasă, esenţială

Stimate domnule Lucian Raicu,

Cartea lui Sorin Titel, *Clipa cea repede*, o citesc, ca să zic aşa, pe clipe. Azi o pagină-două, mîine treizeci, pauză, peste cîteva zile iar nişte pagini etc... Aş vrea să nu se mai termine. Are ceva de basm, de poveste spusă la gura sobei, iarna, cînd în casă-i cald şi bine şi-afară bîntuie îngheţul. Zăbovesc pe cîte o filă, cu ochii aiurea, amintindu-mi de mine, de visurile mele şi cum m-aş tot duce-n trenuţu' acela pe lîngă care flăcăii alergau îndemnaţi de fete, culegeau prune, iar se suiau. Dovlecii enormi din grădina Anei! Soldatul care declanşează, c-o împuşcătură, toată maşinăria nemţoaicei. (O, mai ales turcul care caută să taie sînii unei turcoaice, sînii pe care ba şi-i arată, ba şi-i ascunde!) Neasemuita, nostalgica poveste a lui Terapont ce-şi găseşte iubita ideală peste ţări şi mări. Panouri, parcă, de bîlci, pictate naiv, sfîşietor de blînd, în culori voit stîngace. Şi ce melodie secretă se degajă din frază, din *aranjarea* cuvintelor! Îmi cîntă sufletul dulce-amar în timpul lecturii. Şi am ajuns doar la pagina 127, mai am, mai am, sînt

bucuros, îi mulțumesc din inimă, din toată inima, lui Sorin Titel. (Să nu uit scena antologică, de desen animat, crudă și tandră, declanșată de aruncarea furcii de către baba curioasă, furcă ce nimerește-un purcel. De reținut tăierea cu toporul a paserii de către „domnișoara".)

* * *

Ca să nu mai vorbesc de Desideriu*, de doamna Venturia! „...O caisă coaptă a căzut lîngă farfuria doamnei Letiția și a pătat fața de masă." Pentru ce îmi vine să plîng? Dar domnul director?

* * *

Farmecul indicibil al acestei cărți vine, cred, din importanța, din greutatea cu care se înfăptuiesc gesturile, treburile cele mai simple, mai banale. Din minuțiozitatea profundă, ceremonioasă, a (de exemplu) culegerii perelor. Fiecare clipă e grea, coaptă, mustoasă, *esențială*, ca fiece pară pe care, c-o grijă infinită, domnul director o desprinde fericit de pe crenguța ei. El va muri... „Să caute ea în dulapul unde îmi țin lucrurile de școală, trebuie să fie acolo niște hîrtie albastră de îmbrăcat caietele." Și iar mi se umple sufletul de-o lacrimă mare, limpede, tremurătoare, lacrimă pe care-aș lua-o-n mîini și-aș purta-o ca pe însăși copilăria mea-n brațe, în

* Cititorul colecției „Femei celebre"!

lumina unei după-amieze nesfîrşite. „...şi prin începutul acela de somn pătrundea *mirosul acrişor al cînepii* din capătul pădurii, *al soculuí pălit de soare* şi mirosurile acelea îl trezeau; deschidea mirat ochii; frumoasă-i lumea, aşa cum a făcut-o cine a făcut-o, n-ai mai pleca din ea în vecii vecilor, *atîta-i de frumoasă şi plină de lumină.*" Cartea lui Sorin Titel e *o rugăciune.*

* * *

„Domnul notar ne-a servit cu salată de vinete..." Unde eşti tu, Cehov?

* * *

Doctorul Bulic cîntînd, la rugămintea doamnei Letiţia şi-a doamnei Venturia, serenada lui Toselli şi cea a lui Schubert! Doamne, cît de bine cunosc toate astea!! La Dolhasca, doctorul veterinar Mihăiescu, cel care trăia cu telefonista, cînta arii de operă c-o voce de tenor disperat, în grajdul-dispensar, plin de vaci blînde, uimite, bolnave! Pînă la urmă s-a căsătorit cu telefonista (fostă mare curvă a satului) şi a plecat, cîntînd sfîşietor, cu trenul...

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

15.IX.1980

România literară, nr. 15 din 21 aprilie 2004

59
Cu stimă şi „extras de splină"

Stimate domnule Lucian Raicu,

Doctorul Bulic al lui Sorin Titel mi-a amintit, v-am spus ieri, de doctorul veterinar Mihăiescu, cel care cînta arii de operă printre vaci şi s-a căsătorit cu o telefonistă cam curvă, dar destul de drăguţă (i-am uitat numele mic; îi ţin minte doar sînii mari, gura rujată, mîinile subţiri, ca şi talia ce clătina, ca pe-o crenguţă, două fese coapte; avea şi o pungă cu lozuri în plic şi, o dată, cu Adi Cusin sosit la mine, ne-am ruinat). Ceea ce mă face să insist asupra doctorului veterinar Mihăiescu este altceva. Scămoşilă, adus de mic de la Fălticeni, de la un doctor, mi se pare dermatolog (evreu), nu prea creştea, era extrem de delicat şi mofturos. A fost consultat veterinarul Mihăiescu! S-a prezentat fredonînd o arie celebră, l-a prins de ceafă, i-a băgat un termometru în fund, l-a scos, l-a privit: nu avea febră. După ce l-a mai pipăit, a zis grav: „Are o oarecare întîrziere în dezvoltarea coiţelor. Să-i facem nişte *extras de splină*!". Ei bine, după vreo două injecţii cu *extras de splină*, Scămoşilă, deşi nu şi-a mărit vizibil coiţele, a început, pur şi simplu, nu să miaune ca tot motanul, ci

să ragă! Adică în loc de „miau" urla „maaauuu!". Îl auzeau oamenii noaptea pe dealuri: „E motanul doctorului!". Tot ca un efect al tratamentului a fost și dispariția cîtorva găini de-ale gazdei. N-o să credeți, dar delicatul Scămoșilă, tare-n coițe acum, înghesuia cîte-o găină între coteț și gard, o imobiliza și *începea s-o mănînce de vie*!!! De la tîrtiță, unde-i mai moale, spre cap! Cam la a treia găină a fost prins asupra faptului! Era clar, reușise să halească de data asta doar o jumătate de găină, cealaltă, cu cap și cioc, încă mai cîrîia!! I-am plătit gazdei și am început să-mi țin ferocele-n casă! Și ca totul să pară și mai neverosimil (dar, jur că-i autentic), doctorul veterinar avea un frate geamăn tot veterinar! Într-un sat alăturat. Niciodată nu știam care era cel care-i băgase *extras de splină*, pentru umflarea coițelor, lui Scămoșilă. Mai ales că telefonista, muiere zăpăcită și ea, nervoasă de-atîta zbîrnîială-n ureche, se șoptea prin sat că-i mai încurcă și dînsa. Cert e că a plecat doar cu unul! Așa că a venit celălalt în locul lui. Cînta doar la acordeon! Oricum, pentru mine, Frații Mihăiescu au rămas cam ca Frații Grimm în memorie!

* * *

Uitasem să spun că un alt rezultat al *extrasului de splină* a fost și acela că, exaltat, Scămoșilă stătea mai mult prin copaci, încercînd, c-o inconștiență de somnambul, cele mai subțiri și mai flexibile crenguțe din vîrful unui măr ce-mi străjuia ușa la vreo doi metri de prag: „mărul cunoașterii" (așa-l numisem). Poștașul Murgoci (soț al unei surori medicale superbe,

dar despre asta altădată) se crucea şi căuta să convingă, împărţind scrisori şi ziare, pe toţi, că „dom' doctor are o veveriţă uite-aşa de mare", nu un motan, cum se credea! Cam la două-trei luni după tratament, Scămoşilă, acum cu coiţele-n regulă, şi-a revenit. Doar din cînd în cînd mai avea cîte un puseu de virilitate bestială!

Cu stimă şi „extras de splină",
Emil Brumaru

16.IX.1980

România literară, nr. 16 din 28 aprilie 2004

60
Cîntec spus cu geana-n lacrima destinului necruţător

Stimate domnule Lucian Raicu,

De unde vine (şi sorb o gură bună de cafea) farmecul cărţii lui Sorin Titel? Fiindcă, iată, am terminat-o, citindu-i ultimele sute de pagini dintr-o suflare lacomă. De la „Grădina" nu m-am mai putut opri! Există, în primul rînd, o melodie, un murmur continuu al cuvintelor care au ceva blînd, uşor stîngaci, voit stîngaci, în aşezarea lor. Fraza cîntă. Un fel de tristeţe acceptată, luminoasă, o lacrimă atîrnînd grea de litera fericită a clipei. „Ce aer curat, spunea unchiul Rubin, *a spălat Dumnezeu lumea*..." Această „lume spălată", strălucitoare, nesfîrşit de frumoasă-n perisabilitatea ei infinitezimală, regretul ascuns într-un fel de voioşie a regionalismelor atît de artist strunite, o senzualitate difuză ţesută fin în text ca-n goblenuri, un „amestec" aţîţător de mici întîmplări cu tîlcul şters de vreme, îngroşat sau subţiat de-amintire. Cum să nu-mi pîlpîie sufletul ca-n lampă un fitil necurăţat de scrumul ce-l topeşte-ncet cînd copiez: „De pe perete te privea fie un Christ îngîndurat, fie o odaliscă somnoroasă sau o ducesă cu obrajii roşii şi cu o înaltă coafură rococo"?

Desideriu care transcrie „cu cerneală vișinie într-un caiet îmbrăcat în mătase neagră versuri". „Casa asemeni *unei ființe* (s.n.) inconștiente și oarbe..." Mărirea și decăderea „mătușei Valeria, a unchiului Rubin și-a spațiului" lor! Amănuntul formidabil, *cebovian*, al strîngerii cioburilor pozei sparte de ofițerul beat *în chipiu*! O, ce strună lungă a vibrat în mine la această simplă, sfîșietoare, grațios-grotescă întîmplare capitală! „Supa fierbinte liniștește..." Da, liniștește ceva imposibil de descris, poate trecerea, trecerea, trecerea trăsuricii timpului nostru. Cum îl înțeleg, acum, pe Sorin Titel! „Să-ți încălzesc puțină supă, spuse înduioșat unchiul Rubin." Ce-am putea face altceva? Dar Desideriu? „...descoperi, în acea trecătoare clipă a trezirii din leșin, lumea cu splendoarea ei de nimic tulburată, veșnică și nepieritoare – mai frumoasă, mai proaspătă ca oricînd." „Experiențele" lui de o extremă finețe-n conturul ușor tremurat al unei sexualități virginale, al unei pudori atacate de marile taine, feminitatea aceea copleșitoare a tuturor gesturilor țițoaselor ce-l înconjoară, ce-l strivesc între coapsele lor pe plușul memoriei. Dar Ghiuri, tatuatul din cap pînă-n picioare cu femeile pe care le-a iubit? Dar Gheran? Alunecarea lui în mit, superba moarte; întreg acest capitol are ceva tulburător, ascuns și dezvăluit în același timp. *„Fericit și plin de încredere*, Gheran începu să meargă pe sîrmă..." Va muri, desigur. Oare nu toți facem la fel? „Cum să părăsești un asemenea paradis, își spunea el (domnul director! n.n.) privind cerul albastru, fără umbră de nor. Scăldată în lumina strălucitoare, lumea se oferea neprihănită..." Bucurie și tristețe, infinită duioșie, cîntec spus cu geana-n lacrima destinului necruțător, simțuri cu

zimții subțiri tăind carnea inocentă a plăcerilor, trecerea timpului ca un păcat, ca un de neiertat păcat : „Trece timpul" spuse fata și se făcu roșie la față. Timpul, timpul, „Vaporul Titanic" !

„Și el fuge, fuge
Cu viteză mare
Fără ca să-și ia
Adio la plecare."

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

17.IX.1980

România literară, nr. 17 din 5 mai 2004

61
O veşnică uimire proaspătă-n faţa clipei splendide, dar ucigaşă

Stimate domnule Lucian Raicu,

De data asta vă scriu după-masă ! E clipa trei. A şi trecut ! Am în faţa mea, pentru ora de-acum, o ceşcuţă de teracotă verde cu cafea şi o farfurioară, tot de teracotă verde, cu o duzină de măsline scoase anume ca să combin amarul dulce al cafelei cu săratul dulce al măslinei. O bandă degradată, cu tangouri de pe vremea cînd o cunoscusem pe Tamara Nikolaevna, elevă !, fîşîie lent în englezeşte. Cerul închis, inima caldă de amintirea prozei lui Titel, speranţa cît portocala, vîntul peste acoperişurile verzi, gîndul că, iată, de mult nu mi-a mai dat un telefon Dinescu, încă o gură de cafea, o măslinuţă controlată la sîmbure cu vîrful limbii, fraza, fraza care se încheie.

*
* *

Azi la prînz, venind acasă cu fetiţa de la grădiniţă, ea, deodată, a făcut o descoperire senzaţională : „Tata, *bomboanele n-au ciot*!". Formidabil, mi-am

(61)

Stimată domnule Lucian Raicu,

De luni este vină vina dumneavoastră! E clipa ta. A venit! Am o foame mare, pentru că era de-acum, o așteptăm de trei ceasuri verde în cafea și o fierbeam cu. Tot de trei ceasuri verde, cu o dungă de mărăcine roșie-amestecată cu vină 'cu lacrimi amare dulce al cafelei cu zahăr dulce al mușchiului. O blondă degradată, cu tonuri de pe vremea când o cunoșteam pe Tamara în Kolodvor, eleină!, fiziic lent în expresie. Cum în chip, inima caldă de amintirea prăjiturii lui Tikal, spuma cât porcelanul, mustul pentru acoperișul viilor, 'gândul că, cât, de mult nu mă mai bat cu telefonul Dinescu, înșă o gumă de cafea, o mușchi mustă cu hohotită la zmeul în vârful brazilor, frâna, frâna care se rupe.

x

Așa la prima vizită acasă cu fetița de la grădiniță, în stradă a fâlfâit o discuție senzațională: "Tată, hoț-lucrează-n-qu ciot!" Formidabil, "mi-am zis, arg e, hoț-lucrează-n-au ciot ca merele, perele, fructele! Cum de nu au știut până acum?! Totuși nu am avut până dare de gol ni în intelectul-o revel. "Mitică vă rugăm pe voi acolo, la grădiniță?"

x

De o vârstă cu Sherlock din Clipa lui Tikal, mi a venit la spirit, nu pleiu? Bătea un vânt rău, ridicând bucăți de hârtie de la mâncăruri regionale, mirosuri ciudate și de pământului rodnic. Din furnal luminii, Sherlock îi fâlfâia zmeul cu mâna dumnezeiască... De acolo de sus, de unde se vede tot, se vede asfaltul

zis, așa e, bomboanele n-au ciot ca merele, perele, gutuile! Cum de nu am știut pînă acum? Totuși nu am vrut să mă dau de gol și am întrebat-o sever: „Asta vă învață pe voi acolo, la grădiniță?".

•
• •

De ce, citind capitolul *Gheran* din *Clipa* lui Titel, mi-a venit, la sfîrșit, să plîng? „Bătea un vînt cald, aducînd, dinspre întinderile de la marginea orașului, mirosul ierbii și al pămîntului reavăn. Din turnul bisericii, Gheran îi făcu semn cu mîna domnișoarei Ana... De acolo, de sus, de unde se afla el, se vedea asfaltul ud – în timpul nopții plouase – albăstrui, lucind ciudat în lumina tulbure dinaintea răsăritului. *Fericit și plin de încredere, Gheran începu să meargă pe sîrmă*..." (s.n.). De ce? Acum, recitind, mă gîndesc că ar fi trebuit să se oprească aici. Prăbușirea, se subînțelege, e așteptată, nu mai era necesară descrierea ei. Cred că efectul ar fi fost mai adînc, mai tulburător. Dar poate mă înșel.

•
• •

Desideriu, mi se pare că diabetic, citind pe Emil Gîrleanu! E ceva profund cehovian în acest ultim roman al lui Sorin Titel. O acceptare luminoasă a tristeții? Nu, asta-i altceva! Atunci ce? Banalitatea fermecătoare a vieții? Poate. Mai exact cred că ar fi de spus că Titel scrie vis-à-vis de Cehov, opunînd plictisului o veșnică uimire proaspătă-n fața clipei splendide, dar ucigașă.

Ce mă face, totuşi, să mă gîndesc la Cehov? Sufletul, da, sufletul dureros, surîzînd, surîzînd, surîzînd în nesfîrşita lepădare de strălucire, clipă de clipă, a vieţii noastre cea de toate miresmele şi luminile, şi sunetele dragi. Cineva, undeva, îl roagă pe altcineva să-i cumpere un clopot de vacă fiindcă cel vechi s-a stricat sau s-a dogit, nu mai ţin bine minte. Şi simt că *e frumos*! Şi simt că *e trist*! Şi-s *îndurerat de-o fericire tainică*, şi doar cineva roagă pe altcineva să-i cumpere un clopot de vacă!!! Să vină criticii şi să explice! Eu mă predau, plîngînd.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

18.IX.1980

România literară, nr. 18 din 12 mai 2004

62
Am băut şi-am plecat uimit şi ruşinat

Stimate domnule Lucian Raicu,

În aceste scrisori, al căror şir l-aş vrea interminabil, o să mă repet, e normal, o să mă contrazic, e iarăşi normal. Uneori voi spune lucruri neconvingătoare, strident false, de prost gust, voi da cu bîta-n baltă de catifea, voi nimeri cu nuca exact în perete, cu oiştea la fix în gard. S-ar putea, inconştient (dar ştiu cam ce înseamnă inconştientul acesta, tătucu Freud a avut el grijă să ne deie mură-n gură şi greier în creier despre dînsul!), să vă supăr, să vă irit, să vă contrariez, deziluzionez (pînă la miez!). Piscul presupune riscul (observ că azi vorbesc în versuri!) şi ce mai tura-vura, şi ce mai încolo şi-ncoace, literatura are şi floace! Dar mă opresc ca să nu devin penibil. (Cuvîntul ultim îmi aduce aminte un stih pe care i l-am scris, demult, unei studente, cu chimicul, pe jupon – pe atunci se purtau jupoane ce-nfoiau graţios rochiţele în jurul misterului; dar iată-l:

„Sînt sensibil, fă, sensibil
Pînă la penibil!".)

(Acum îmi dau seama că, de fapt, distihul suna așa:
„Sînt sensibil, fă, sensibil
Pînă la *oribil*!".)

*
* *

M-a bucurat enorm că nu vă place să vorbiți la telefon. S-ar putea găsi multe explicații, care mai de care mai cu firul răsucit. Mă mulțumesc doar să constat. Dacă ar fi după mine, aș desființa toate telefoanele din lume. Ba nu, aș lăsa cîteva la îndemîna lui Dinescu!

*
* *

(Telefonul îmi amintește de doctorița dentistă din D''' – una din ele – Frangopol. Făcea naveta la Pașcani. Divorțase. Într-o zi, mi-a spus că a trezit-o telefonul pe la miezul nopții. Cînd a ridicat receptorul, o voce feminină i-a explicat limpede: „Ești o vacă!". Apoi: clic! Înfuriată, neștiind cine a inoportunat-o, a luat cartea de telefoane și a început, fumînd, să sune la fiecare. În Pașcani sînt puțini abonați. Dacă răspundea o femeie, doctorița Frangopol, satisfăcută, urla: „Ba tu ești o vacă!". Chestia asta s-a repetat vreo trei nopți la rînd. Pașcani!)

*
* *

(Să nu uit altă întîmplare cu personajul dentistei Frangopol. Invitată, într-o după-amiază, acasă, am

servit-o cu niște ciupercuțe preparate în așa fel încît codițele, negre, deveniseră foarte evidente. „Ce-mi dai mie lindicii ăștia!", a izbucnit ea doldora de pudoare. Am rămas, vorba lui Camil Petrescu, „interzis"!)

*
* *

De cînd am venit de la Neptun, zilnic, mă zbat în dreapta și în stînga pentru aducerea Tamarei Nikolaevna, măcar cu o jumătate de normă, în Iași. Am ore de adîncă prăbușire, am ore de exaltată speranță. Ieri mi s-a întîmplat ceva bizar. Nu beau. Nu am voie. Îmi face rău. Deodată, cu doar 15 lei, ultimii, am intrat la bar, unde nu mai fusesem niciodată. Cea mai ieftină băutură, un rom cubanez, costa 16,50. Mi-am scormonit inutil buzunarele. Și atunci barmana, pe care nu am văzut-o în viața mea, mi-a zis: „Nu face nimic, vă cunosc foarte bine, deși dumneavoastră nu mă cunoașteți, veți plăti restul altă dată". Am băut și-am plecat uimit și rușinat.

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

19.IX.1980

România literară, nr. 19 din 19 mai 2004

63
Aş vrea să vorbesc despre ură

Stimate domnule Lucian Raicu,

Vă trimit o scrisoare care nu mai este scrisă-n toiul cafelei de la şase dimineaţa, ci mai tîrziu, aproape de prînz. *Aş vrea să vă vorbesc despre ură.* Uneori, cînd îmi ascut creioanele pentru a-ncepe rugăciunea zilnică, îmi vine, brusc, să mi le bag în ochi, pînă la creier, să scotocesc acolo cu furie, cu deznădejde, cu *ură*, gîndurile mele leneşe şi murdare. Mi-am urît părinţii, am urît cu patimă tristeţea, prăbuşirea adolescenţei mele-n boală, l-am urît pe Dumnezeu cînd, la optsprezece ani, a trebuit să fac, tuberculos, cură cadaverică, am urît facultatea de medicină cu clădirile ei uriaşe roşii, din cărămidă netencuită, parcă jupuite de vii de orice fel de poezie, am urît bolnavii pe care-i tratam, am urît femeile pe care le-am iubit, am urît îngrozitor poezia ce, la o anumită vîrstă, nu mă lăsa să trăiesc, să fiu ca lumea, mă măcina, mă distrugea. Apoi, în ultimii ani, a venit acea furie oarbă, neagră, fără ţel determinat, venin fierbinte, împrăştiat în tot capul meu care vuia ca un motor încins. Ieşeam pe străzi şi umblam pînă

la epuizare să uit, să scap de ura asta nouă, de nedescris, ură care, cred, nu poate fi rezolvată decît prin demență, printr-un salt absurd în delir. Iată de ce, acum, ca și-n alte dăți, îmi vine să-mi sparg ochii cu creioanele mele afectuoase, mulse zilnic în ciubere de lemn dulce.

•
• •

Orice carte are *timpul* ei, momentul în care, coaptă, se cere scrisă, pusă pe hîrtie, dată în vileag cu riscul a orice. Tot așa, am impresia, aceeași carte, pentru fiecare cititor în parte, are *timpul* ei de lectură, momentul cînd ca hipnotizat, întinzi mîna, o scoți din raft și-ncepi s-o citești. Așa mi s-a întîmplat de multe ori, așa mi se întîmplă acum cu cartea dumneavoastră despre Nicolae Labiș, apărută în 1977! Au trebuit, deci, trei ani pînă să pot ajunge cu sufletul meu la sufletul ei. Pentru a mă însuma celor scrise într-însa, pentru a o însuma trupului meu de acum, cu viscerele fierbinți, cu gîndurile și bucuriile, și deznădejdile lui. Cît de bine am făcut, ce minunat lucru e să nu te pripești! Ca și atunci cînd „pîndeam" începutul unei poezii, acum pîndesc momentul hărăzit lecturii unei cărți. Dar tot așa cum n-am scris poezii al căror cuvînt nu mi-a căzut în laț, și nenumărate cărți formidabile îmi vor scăpa! Nu fiindcă nu le am sub nasul meu, nu, ci fiindcă nasul meu nu va trăi clipa de grație olfactivă!

În rest, totul e lumină albă și rece de toamnă. Cafea multă, tranchilizante cu pumnul. Fetița la grădiniță. Tamara Nikolaevna la spital. Părinții luptînd cu praful de pe covoare și de pe cărți. Eu, în haină de antilopă neagră, cu tîmplele albe, înspumate de furia gîndurilor, cu inel subțire de om de-a pururi căsătorit, scriind, scriind, scriind scrisori către dumneavoastră. „Risipa" asta îmi dă senzația (falsă!) de bogăție!

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

20.IX.1980

P.S.: Sper ca scrisoarea asta să vă parvină. Oricum, o pot rescrie oricînd!!

România literară, nr. 20 din 26 mai 2004

64
A declarat că ea este iubita lui Eminescu

Stimate domnule Lucian Raicu,

În scrisoarea trecută v-am vorbit, puţin, despre ură. Sentiment încercat deseori, în felurite chipuri, căptuşindu-mi aproape întotdeauna viaţa. Cel mai mult am urît tristeţea, durerea, boala. Iată de ce, paradoxal, de cîte ori aveam un pacient a cărui boală se agrava, ura mea împotriva lui creştea! Asta nu înseamnă că nu-l tratam, nu, Doamne fereşte, ba chiar mă ocupam intens de el. Dar îl uram, nu-l iubeam! Nu puteam urî microbii sau viruşii, uram efectul lor şi nu pe cel abstract, din cărţi, ci efectul întruchipat într-un biet om. Cînd m-am îmbolnăvit de tbc, am primit totul ca pe o insultă personală adusă mie de Dumnezeu. Nu exagerez. Şi l-am urît. Acum n-aş mai fi în stare de aşa ceva. Nu mă rugam lui, ci mie, mi-am impus acel tratament foarte dur, „cura cadaverică", ce consta într-o nemişcare totală, permanentă. A durat trei luni. Apoi încă un an de stat în pat, lejer, cu mişcări, puţin citit. Dar ce este „cura cadaverică"? Stai întins pe spate, perfect relaxat, cu ochii închişi, nu faci absolut nici o mişcare, oricît de mică, punînd astfel plămînul la un efort minim,

la o respirație abia perceptibilă. Nu vorbești, nu rîzi. Un fel de fachirism, numai că nu pe cuie. Ce gîndeam? Făceam lungi întîmplări, mai ales sexuale, în care totul se sfîrșea cu bine. Și un distih pe zi. Unele din distihurile acelea au intrat în poeziile „Idilă", împrăștiate prin volum. Uram cumplit pe medicul curant! Și merita! El, la rîndul său, ne ura cumplit pe noi!

* * *

V-am spus sau nu că Dinescu, în ultima lui apariție prin Iași, mi-a învățat fetița, la întrebarea „Care-s cei mai mari poeți", să răspundă: „Eminescu și Dinescu"? Oricum, tot așa o ține. Ieri mi-a cerut să-i arăt poza lui Eminescu, i-a plăcut foarte mult, m-a întrebat unde-i. Apoi a declarat că ea este iubita lui Eminescu! Așa că a cam feștelit-o Dinescu!

* * *

Ciudate cele 5 (cinci) pagini de literatură din ultimul „C"! Nu-mi dau seama ce se întîmplă, dar dacă se mărește spațiul pentru literatură e bine. Din 16 pagini, 5 de beletristică, iată o enigmă autumnală! Numai de-ar ține!

* * *

Zi veștedă în care zac, literalmente zac, după o premieră teatrală urmată de o masă a actorilor ce s-a prelungit pînă-n zori. Îmi simt sufletul murdar, mi

l-aş spăla cu detergenţi, l-aş freca bine, dar nu am putere. O amărăciune imensă că mi-am rupt din trup încă o bucată vie de carne.

*
* *

Şi de mîine trebuie să încep iar să bat la uşi, să vorbesc, să mă rog, să fiu aparent vesel, vioi, dispus, uşor, fluture.

*
* *

Nimic frumos în mine după ce, ca acum, am băut. Înainte mi-era atît de ruşine, încît scriam o poezie! Acum, cu aparatul de făcut poezii defect, simt o greaţă enormă şi-atît. Bine c-am mai scăpat o dată, îmi zic. Şi mă uit pe geam cum bate soarele, atoateneştiutor, pe ziduri.

Cu stimă şi afecţiune,
Emil Brumaru

21.IX.1980

P.S.: Vă voi povesti, odată, singura mea întîlnire cu G. Mărgărit, întîlnire ce m-a marcat. Ştiţi ce mi-a zis? „Dumneata ai un facies liric. Semeni cu Labiş." Nu-i citisem un rînd. Nici nu-i spusesem că scriu! Mi-am păstrat, pentru zile amare, necitită cartea despre Labiş. Am început-o ieri c-o bucurie acută, de la prima frază. Am, deci, 218 pagini în care-mi pot face sufletul fericit, ocrotit, surd la tot ce mi se întîmplă.

România literară, nr. 21 din 2 iunie 2004

65
A fi poet

Stimate domnule Lucian Raicu,

Pătruns pînă la plăsele-n zbuciumul căutării unei posibilităţi de a-i găsi un post Tamarei Nikolaevna, sufletul meu nu mai zburdă printre citate, ci se răsuceşte nervos în carnea cea de toate clipele a umilinţei şi eşecului. Preţioasă frază, banal sens: n-am reuşit nimic pînă acum. Doar că iau tranchilizante mai multe. Şi ce n-aş da să mă plimb printre „personaje", nu printre oameni!

* * *

Citesc cartea despre Labiş cu picătura. Parcă mi-aş turna elixirul încrederii, c-o pipetă exactă, în inimă. Pagini strălucite, tămăduitoare, care mă fac să-mi ridic, uneori, fruntea şi să-mi spun, orice s-ar întîmpla, poate că voi fi, un an doi, poet. A fi poet. Cît de mult am visat. Ce mult m-am urît şi m-am iubit pentru asta.

M-a cuprins deodată frica: oare nu cumva *Dulapul* meu nu a ajuns la dumneavoastră? Am trimis extrem de puține cărți, cred că zece. Singur Mugur mi-a confirmat primirea. Lui Dinescu vreau să i-o dau în mînă, cutia lui poștală n-are ușiță, iar la redacția aceea nu-mi vine deloc s-o expediez. Alte zece cărți le-am împrăștiat cu ocazia a fel de fel de situații legate de Tamara Nikolaevna. Am mai rămas cu zece! Și nu-mi vine deloc să mă mai despart de ele pînă ce nu văd că intră *Dulapul* în librăriile ieșene. O, aș vrea să am o mie și să le împart, în lumina asta albă, la toate femeile din Iași, pe stradă.

Am citit puțin din cartea despre Labiș, abia 55 de pagini, pe apucate, dimineața, înainte de-a porni în circuitul zilnic de vizite necesare, dar ineficace, Tamarei Nikolaevna. Dar cu cîtă patimă am absorbit literele, cuvintele, frazele, ce însetat! Și-mi vine mereu să țip: da, așa e, așa e! Este uimitoare această cunoaștere pe dinăuntru a unor procese de creație, de maximă, de abisală intimitate. Și cît bun-simț! Cîte ecouri trezite, ca-ntr-un clopot, în pagină de reflecțiile care, Dumnezeule, parcă le știam și, totuși, de-abia acum se încheagă-n sîngele meu! *Labișul* e tot un *Reasece*! Dar aici se adaugă, într-o măsură copleșitoare, viața.

•
• •

Nu pot uita severitatea cu care, într-o zi, m-ați întîmpinat. Vă așteptam la Casa Scriitorilor. Erați cu Sorin Titel, care-mi adusese cărțoiul. Mi-ați întins o mînă gravă. Fața avea ceva inchizitorial, nici o nuanță că m-ați mai fi văzut pe undeva! Ochii extrem de exacți, fără undă de milă. Am tresărit curentat de această nouă ipostază, necunoscută mie. Apoi, seara, cred că în aceeași seară, a fost cu totul altceva. Trăsăturile s-au îndulcit, privirea parcă m-a recunoscut, ba chiar un fel de duioșie v-a plutit, de cîteva ori, pe deasupra inimii. Vă supărasem cu ceva? Mă iertați între timp? Nu știu!

•
• •

Să nu uit pălăria alb-sidefie a unei femei „retro" văzută azi pe stradă!

Cu stimă și afecțiune,
Emil Brumaru

22.IX.1980

România literară, nr. 22 din 9 iunie 2004

Cuprins

Sînt îngrozit ! Am patruzeci şi unu de ani 5
Mă atîrn de un creion şi-o coală de hîrtie 8
A mînca prune *Tragedia* ! 11
Nici roua n-o poate lua de la început 14
Dar mai ales sînt contra şurubului 17
Ce odihnitor e să scrii unui critic ! 20
Patru ouă de raţă 22
Din ce în ce mai despărţit de noi toţi 25
Apoi cît de trist am fost 27
Voi începe să-mi amintesc c-am fost şi poet 30
Nastasia Filippovna era lesbiană 33
1. Drept care, cu această scrisoare, încep numerotarea ! 36
2. Se va citi pe melodia *Gui gău iau* 40
3. Turgheniev iubea-n secret mamela ! 43
4. Ce coşmar delicios, ce lume nouă şi bulbucată 46
5. Undeva unde sînt motani, şi dovleci, şi fluturi 50
6. „Sinucigaş ratat, băşică de fiere spartă pe două picioare" 53

7. N-am citit toate cărţile, carnea e încă veselă ! 56
8. Iar pentru femeile cu sînii nebuni
aş avea sutiene de forţă ! 59
9. Prăvălioara mea de lenjerie intimă de damă 62
10. Spumă de dantele 66
11. „Natalia se îmbujoră toată şi tăcu" 69
12. Un fluture ce palpită 72
13. Dacă trec de coropişniţa asta, merge ! 75
14. Am îngenuncheat şi m-am rugat
lui Dumnezeu să nu-mi ia poezia 78
15. Clocotul minuscul al luminii pe obiecte 82
16. Eu mă logodesc, mă căsătoresc cu cărţile 85
18. Ea mi-a promis că-mi va păstra
scrisorile într-un sutien uriaş 88
20. Ce fragedă deşuchiere, ce naivă
şi bruscă aprindere 91
21. Acolo am citit pentru prima dată *Întîmplări din
realitatea imediată* 94
22. E în mine o poftă nebună de dragoste şi ură ! 97
23. Săracul Mugur, cîte scandaluri
nu i-am făcut... 101
24. Înlăturam, pe cît puteam, orice tristeţe... 104
25. Mi-am părăsit manuscrisele.
Cu furie, cu ură, cu disperare 108
26. Senzaţia de fericire pe care mi-o dădeau zidul
(sau gardul) şi lumina 111
27. „Sois sage, ô ma Douleur, şi ţine-te tranchilă" 114
28. Ar trebui o scrisoare voioasă, suplă, muschetară 117
29. Pe stradă, femei cu sînii intoxicaţi
de privirile noastre demente 120

30. „Aparițiile" lui Svidrigailov 125
31 Svidrigailov e, indiscutabil, diavolul venit pe pămînt 128
32. Cred că dînsul știe sigur că acolo-s chiar păianjeni 131
33. Cu Cehov nu-i de glumit 134
34. O rochiță fără tiv se numește adjectiv ! 137
35. Ador ceasurile care stau ! 140
36. La popa la poartă stă o mîță moartă 143
37. A-ți juca viața nu pe o singură carte, ci pe o singură scrisoare ! 146
39. „Domnule, răspunse Reparata, nu vă pot arăta decît un singur act, cel sexual !" 149
40. Cred că obiectele simt mai bine ! 153
41. Îl văd pe Dinescu ca pe o mașină de tocat 156
42. „În dulap erau hainele lui mama și el s-a îndrăgostit de ele !" 159
43. Ce se întîmplă într-un oraș de veche cultură ? 162
44. De la o vîrstă preferi ca proștii să tacă 165
45. Tătucu Freud mi se pare romantic 168
46. Ce soare lent e o femeie ! 171
47. *Robinson Crusoe* l-am citit într-un vagon de marfă 175
48. Aș întinde o mînă și-aș mîngîia un copac mai apropiat 178
49. Mi-e sufletul strivit. Să nu vă supărați pe mine 181
50. Dea Domnul să mă țină trupul și creionul pînă la scrisoarea o mie 184

51. Oare un fluture sau un crin nu-i tot pe viață
și pe moarte? 187
52. Celesta Tenzi 190
53. Fie-ne țărîna sfîntă! Și fluturii ușori 193
54. Am ridicat mîna a recunoaștere,
a recunoștință. Asta a fost totul 196
55. Și trece, trece, trece timpul ca o trăsurică... 199
56. O rugă sfîșietoare a cuvintelor către Cuvînt! 203
57. Îmi plescăi sufletul ca pe-o limbă-n
sosul picant al lecturii 206
58. Fiecare clipă e grea, coaptă,
mustoasă, esențială 210
59. Cu stimă și „extras de splină" 213
60. Cîntec spus cu geana-n
lacrima destinului necruțător 216
61. O veșnică uimire proaspătă-n fața
clipei splendide, dar ucigașă 219
62. Am băut și-am plecat uimit și rușinat 223
63. Aș vrea să vorbesc despre ură 226
64. A declarat că ea este iubita lui Eminescu 229
65. A fi poet 232

EGO grafii

Nicolae Manolescu, *Cititul și scrisul*

Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez I (1976-1983)*

Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez II (1984-1989)*

Livius Ciocârlie, *& comp.*

Gelu Ionescu, *Copacul din cîmpie*

Matei Călinescu, *Portretul lui M*

Ileana Mălăncioiu, *Recursul la memorie. Convorbiri cu Daniel Cristea-Enache*

Nicolae Breban, *Sensul vieții (Memorii I)*

Leonid Dimov, *Scrisori de dragoste (1943-1954)*

Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir – *O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici*

Gabriela Melinescu, *Jurnal suedez III (1990-1996)*

Augustin Buzura – *Teroarea iluziei. Convorbiri cu Crisula Ștefănescu*

Emil Brumaru – *Cerșetorul de cafea. Scrisori către Lucian Raicu*

în pregătire:

Alexandru Călinescu – *Adriana și Europa. Lecturi, întîmplări, pagini de jurnal*

www.polirom.ro

Redactor: Cezar Petrilă
Coperta: Angela Rotaru-Serbenco
Tehnoredactor: Gabriela Gheţău

Bun de tipar: septembrie 2004. Apărut: 2004
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. & Fax: (0232) 21.41.00; (0232) 21.41.11;
(0232)21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33 • O.P. 37;
P.O. Box 1-728, 030174; Tel.: (021) 313.89.78;
E-mail: polirom@dnt.ro

Tiparul executat la S.C. Polirom ABB S.A.
700180, Iaşi, Calea Chişinăului nr. 32
Tel.: (0232)230323 ; Fax : (0232)230485

Valoarea timbrului literar este de 2% din preţul de vînzare şi se adaugă acestuia. Sumele se virează la Uniunea Scriitorilor din România, cont nr. 2511.1-171.1/ROL